

PATVIRTINTA:
Panevėžio lopšelio-darželio „Rūta“
direktoriaus 2025-06-12
įsakymu Nr. V1-19

**PANEVĖŽIO LOPŠELIO-DARŽELIO „RŪTA“ IKIMOKYKLINIO UGDYMO
PROGRAMA**

„VAIKYSTĖS MOZAIKA“

PROGRAMĄ RENGĖ:

Regina Mikalauskienė, direktorė
Ina Povilaitienė, direktoriaus pavaduotoja ugdymui,
Elena Mitkienė, ikimokyklinio ugdymo mokytoja metodininkė,
Rūta Stuknytė, priešmokyklinio ugdymo mokytoja metodininkė,
Rasa Tavorienė, ikimokyklinio ugdymo mokytoja metodininkė,
Jolanta Valuntienė, ikimokyklinio ugdymo mokytoja metodininkė,
Dalia Čepauskienė ikimokyklinio ugdymo mokytoja metodininkė,
Zita Kudokienė, ikimokyklinio ugdymo mokytoja metodininkė,
Maiga Matulienė, ikimokyklinio ugdymo mokytoja metodininkė,
Rimanta Nudienė, meninio ugdymo mokytoja
Jūratė Simaitienė, ikimokyklinio ugdymo mokytoja metodininkė,
Loreta Balsienė, ikimokyklinio ugdymo mokytoja metodininkė,
Inga Zubavičienė, vyresnioji mokytoja,
Karolina Ladukaitė, vyresnioji mokytoja
Rita Kuzmickaitė, mokytoja,
Lina Kvaselienė, mokytoja

,

TURINYS

I. Bendrosios nuostatos-----	3 psl.
II. Ikimokyklinio ugdymo principai-----	9 psl.
III. Ikimokyklinio ugdymo tikslas ir uždaviniai, ugdymosi rezultatai-----	10 psl.
IV. Ugdymosi turinys, procesas ir aplinkos -----	13 psl.
V. Vaikų ugdymosi pažanga, ugdymosi tęstinumas -----	85 psl.
VI. Naudota literatūra ir informacijos šaltiniai -----	88 psl.

I. BENDROSIOS NUOSTATOS

Švietimo teikėjo pavadinimas: Panevėžio lopšelis-darželis „Rūta“ (toliau – Mokykla).

Teisinė forma: Panevėžio miesto savivaldybės biudžetinė įstaiga.

Grupė: Ikimokyklinio ugdymo mokykla.

Veiklos pradžia: Panevėžio lopšelis- darželis „Rūta“ įregistruotas 1970-03-15

Teikiamos paslaugos: ikimokyklinis, priešmokyklinis, specialusis ugdymas, neformalus švietimas

Ugdymo(si) kalba: lietuvių.

Ugdymo(si) forma: dieninė.

Įstaigos kodas: 190414144

Adresas: Alyvų g.3, Panevėžys

Interneto svetainės adresas: <http://www.ld-ruta.lt>

El. paštas: sekretorius@ld-ruta.lt.

Lopšelis-darželis „Rūta“ įsikūręs Panevėžio miesto Rožyno mikrorajone, netoli Rožyno progimnazijos, geležinkelio stoties, Siaurojo geležinkelio muziejaus. Mokykla yra vieninga ugdymo(si) institucija, užtikrinanti kiekvieno vaiko įsitraukimą į ugdymosi procesą, siekianti ugdymo ir socializacijos tęstinumo, sudaranti galimybes sėkmingai spręsti adaptacijos problemas, skatinanti kokybišką tėvų (globėjų) ir pedagogų sąveiką, bendradarbiavimą. Mokykla atvira pokyčiams bei naujovėms, dalyvauja švietimo kokybės gerinimo projektuose. Mokytojai bendradarbiauja tarpusavyje ir su kitais specialistais, siekdami pagerinti tiek savo pedagoginę praktiką, tiek ir ugdymo kokybę apskritai. Pripažįstama ir palaikoma mokytojų lyderystė. Įstaiga yra besimokančių darželių tinklo narė, Mokyklos bendruomenė nuolat dalyvauja ir įsijungia į naujus švietimo projektus ar veiklas. Aktyviai vykdomas tarptautinis Interreg Latvija - Lietuva projektas „Spalvotos emocijos“, kurio dėka mokytojai įsisavina naujas ugdymo metodikas ir technologijas, bendradarbiaudama su Latvijos ir Visagino ikimokyklinio ugdymo įstaigomis.

Mokykloje integruotas VDM integralus modelis - priešmokyklinio amžiaus vaikus papildomai ugdo teatro, kūno kultūros, STEAM ir dailės mokytojai.

Ypatingas dėmesys Mokykloje skiriamas vaikų fizinės ir psichinės sveikatos užtikrinimui, sveikos gyvensenos propagavimui bei prigimtinių vaikų poreikių patenkinimui. Mokyklos bendruomenė vadovaujasi sveikos gyvensenos principais ir juos taiko organizuojant ugdomąjį procesą. Mūsų Mokykla 2023 m. Sveikatą stiprinančių mokyklų tinklo ir aktyvių mokyklų veiklos koordinavimo komisijos sprendimu pripažinta „Sveikatą stipinančia mokykla“. Mokykla vykdo ilgalaikius projektus, kurių tikslas – vaikų sveikatos prevencija, fizinio aktyvumo skatinimas, ekologinės kultūros ugdymas (Lietuvos masinio futbolo asociacijos projektas „Futboliukas“, nacionalinis projektas, finansuojamas Lietuvos kapitalo įmonių „Sveikatiada“, LTOK projektas „Lietuvos mažųjų žaidynės“, „Sveikata ištisus metus“). Mokykla dalyvauja programose „Pienas vaikams“ ir „Vaisių vartojimo skatinimas mokyklose“. Aktyviai taikomas STEAM metodas, inžinerinio ugdymo programa, kurios integruojamos į tikrovės reiškinių pažinimą, pritaikymą ir problemų sprendimą. Įrengta STEAM veikloms vykdyti pritaikyta erdvė, Taikomi Reggio Emilia ugdymo metodo elementai: visos grupės turi šviesos stalus, yra įrengtas „Pojūčių kambarys“. Daug dėmesio skiriama eksperimentinei, tiriamajai veiklai, patirtiniam ugdymui: vaikai lanko muziejus, parodas, jų organizuojamas edukacines programas, spektaklius, važiuoja į ekskursijas po Lietuvą.

Mokykla dalyvauja VŠĮ vykdomoje tarptautinėje socialinių įgūdžių ugdymo programoje „Zipio draugai“, vykdo smurto ir patyčių prevencijos programas- „Ikimokyklinio amžiaus vaikų saugios gyvensenos įgūdžių ugdymo programa“, „Alkoholio, tabako ir kitų psichiką veikiančių medžiagų vartojimo prevencijos programa“, „Universalioji sveikatos ugdymo bei rengimo šeimai ir

lytiškumo ugdymo programa“. Aktyviai dalyvaujama tarptautinės programos eTwinning projektuose.

Siekdama užtikrinti sklandų vaikų perėjimą iš darželio į mokyklą, Mokykla palaiko glaudžius ryšius su Panevėžio Rožyno progimnazija: vykdomi bendri edukaciniai projektai, renginiai, susitikimai su pedagogais, tėvais, vaikais. Pasirašytos bendradarbiavimo sutartys ir vyksta gražus bendravimas su Panevėžio kraštotyros muziejumi, Dailės galerija, Bendruomenių rūmais, Panevėžio miesto Smėlynės, Židinio, Šiaurinė bibliotekomis, Panevėžio apskrities G. Petkevičaitės - Bitės viešosios bibliotekos Vaikų ir jaunimo centru, „Šviesos“ ugdymo centru. Bendradarbiaujant su Panevėžio Gamtos mokykla, vykdoma ilgalaikė ekologinio vaikų švietimo programa. Skleisdami gerą darbo patirtį (konferencijos, seminarai), plėtojame ryšius su Panevėžio švietimo centru, Panevėžio miesto pedagogine psichologine tarnyba. Besiplečiantys ryšiai su socialiniais partneriais - Panevėžio apskrities priešgaisrine gelbėjimo valdyba, Panevėžio miesto savivaldybės visuomenės sveikatos biuru, Panevėžio apskrities vyriausiojo policijos komisariato Viešosios tvarkos skyriumi padeda įtvirtinti vaikų saugumo įgūdžius, vykdyti patirtinį ugdymą.

Lopšelyje-darželyje ugdomi: 1,5–7 metų vaikai.

Grupės formuojamos ir komplektuojamos vadovaujantis Panevėžio miesto savivaldybės tarybos 2024 m. vasario 29 d. sprendimu Nr. 1-82 „Vaikų priėmimo į Panevėžio miesto savivaldybės ikimokyklinio ugdymo mokyklų grupes ugdytis pagal ikimokyklinio ir/ar priešmokyklinio ugdymo programas tvarkos aprašą“

II modelis – iki 2 m. (5-10 vaikų)

III modelis – nuo 2 iki 3 m. (9-15 vaikų)

IV modelis – nuo 3 metų (13-20 vaikų)

V modelis – nuo 5 iki 6 metų (14-20 vaikų)

Vaikai su specialiaisiais ugdymosi poreikiais integruojami į bendrojo ugdymo vaikų grupes.

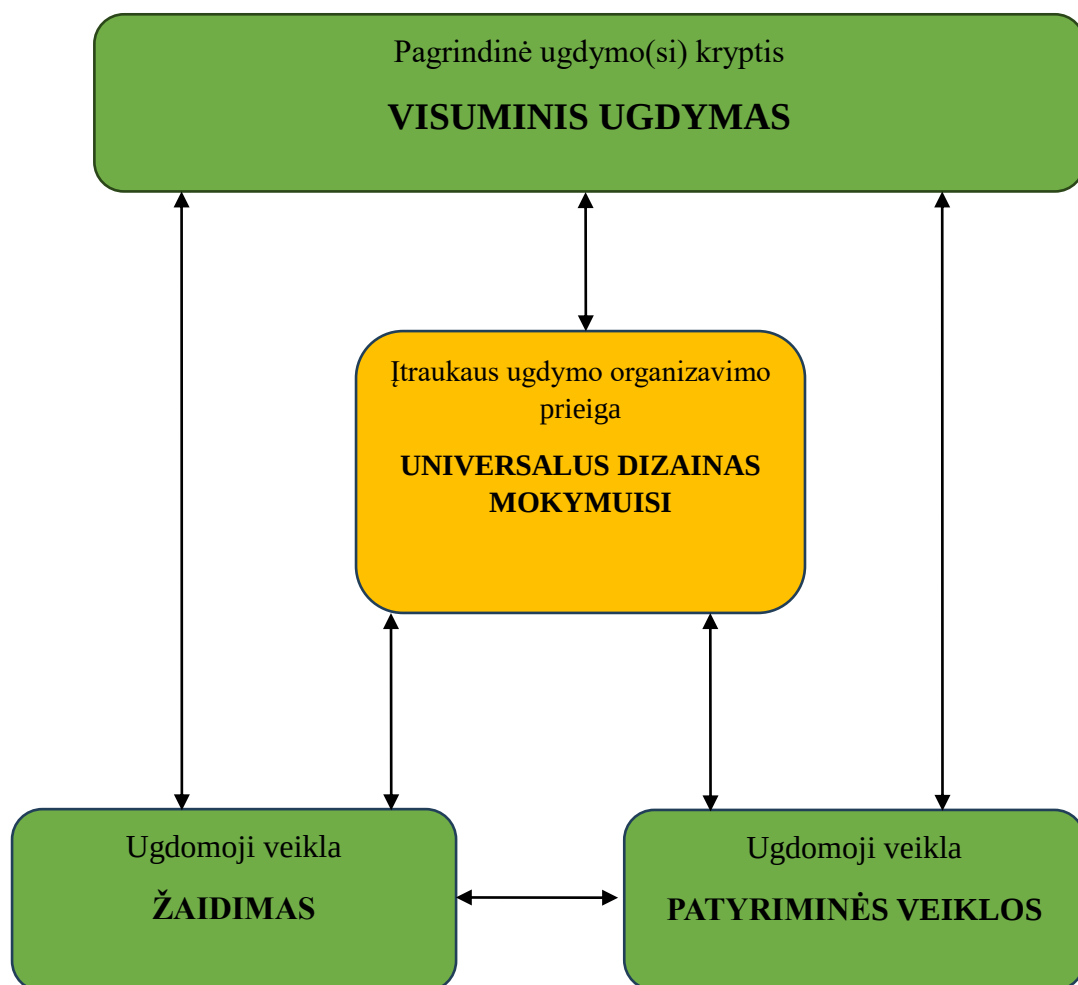
Mokyklos Ikimokyklinio ugdymo programa (toliau – Programa) parengta ir atnaujinta vadovaujantis: Lietuvos Respublikos švietimo, mokslo ir sporto ministro 2023 m. rugsėjo 4 d. įsakymu Nr. V-1142 patvirtintas Ikimokyklinio ugdymo programos gaires, Ikimokyklinio ugdymo programų kriterijų aprašu, Ikimokyklinio amžiaus vaikų pasiekimų aprašu, Panevėžio miesto 2021-2027 m. strateginiu planu, mokyklos 2023-2027 m. strateginiu planu, bei pagrindiniais teisiniais dokumentais, reglamentuojančiais ikimokyklinio ugdymo(si) veiklą (Lietuvos Respublikos švietimo įstatymu, Vaiko teisių konvencija, Lietuvos Respublikos vaiko teisių apsaugos pagrindų įstatymu, Vaiko gerovės politikos koncepcija, Lietuvos Respublikos Konstitucija ir lopšelio-darželio nuostatais.

Ugdytojai. Mokykloje dirba 21 pedagogas, 1 logopedas, 1 specialusis pedagogas, 1 psichologas. 13 pedagogų turi mokytojo metodininko, 5- vyresniojo mokytojo, 3 – mokytojo kvalifikacines kategorijas. Mokytojų amžiaus vidurkis - 55 metai.

Ikimokyklinio ugdymo programos paskirtis – siekti kokybiško Mokyklą lankančių vaikų ugdymo(si) bei apibrėžti tikslingą ir veiksmingą visuminio ugdymosi proceso organizavimą ir ugdymo turinio įgyvendinimą. Programa grindžiama universalus dizaino mokymuisi prieiga, pripažįstant individualius ugdytinių skirtumus ir suteikiant visiems vienodas galimybes, lengvinant įtraukiojo ugdymo įgyvendinimą ir stiprinant jo tvarumą.

Ikimokyklinio ugdymo programa skirta vaikų nuo 1,5 iki 7 metų ugdytojams: pedagogams, tėvams (globėjams / rūpintojams), visai įstaigos bendruomenei.

Ikimokyklinio ugdymo(si) pagrindas

Programa remiasi **Humanistinės pedagogikos ir sociokultūrinės/kultūrinės – istorinės veiklos teorijomis**. Tai universalios ugdymo filosofijos, tinkančios visiems amžiaus tarpsniams. Ikimokyklinio ugdymosi gairėse pabrėžiama, kad vaikas ugdosi per aktyvią sąveiką su aplinka. Sociokultūrinė teorija akcentuoja socialinę sąveiką, kultūrinį kontekstą ir pagalbos vaikui svarbą patyriminio mokymosi procese. Vaikai geriausiai mokosi sąveikaudami su labiau patyrusiais žmonėmis – pedagogais, tėvais ar vyresniais vaikais. Pedagogas gali padėti ugdyti vaikui tokią pasaulėjautą tik su sąlyga, jei jis pats yra ją išsiugdęs. Bendrakultūrinis ir dorovinis aspektai turėtų persmelkti visą ugdymo turinį.

Humanistinėje pedagogikoje ypatingas vaidmuo skiriamas mokytojo asmenybei, nes būtent mokytojo subjektyvus ugdymo laukas yra paveikiausias mokymo ir auklėjimo instrumentas.

Humanistinė filosofija pabrėžia vaiko sveikatos puoselėjimo, saviraiškos, savirealizacijos galimybių bei įvairių sričių (fizinės, intelektinės, emocinės, socialinės, moralinės, religinės) kompetencijų plėtojimo ugdymosi procese svarbą. Remiantis humanistų (K. Rodžerso, A. Maslou, J. Pikūno) idėjomis, mūsų lopšelyje-darželyje puoselėjama vaiko individualybė, poreikiai, sėkmės garantijos, savigarbos puoselėjimas ir saugojimas. Vaikas geriamas kaip asmenybė, pripažįstama jo teisė būti skirtingam, gebančiam rinktis, būti saugiam, mylimam.

Mūsų programa grindžiama šiais humanistinės teorijos teiginiais:

- sveiki, laisvi, aktyvūs, kūrybiški, žingeidūs vaikai, turintys palankias sąlygas tobulėti, perimti tautos kultūros, sveikos gyvensenos nuostatas;
- laimingas, žingeidus vaikas – šeimos ir mūsų džiaugsmas;
- ugdytojai ir ugdytiniai mokosi vieni iš kitų draugiškai bendraudami ir bendradarbiaudami.

Įstaigos bendruomenė vadovaujasi šiomis vertybėmis:

- atsakomybė, pareigingumas (atsakymas už savo elgesį, veiklą, priimtus sprendimus);
- pagarba, tolerancija (dėmesingumas, gebėjimas kontroliuoti savo elgesį ir veiksmus, lygiaverčiai santykiai, įvairios nuomonės pripažinimas, įvertinimas);
- kūrybiškumas (gebėjimas kelti naujas idėjas, greitai orientuotis sudėtingoje situacijoje, ir netipiškai spręsti problemas)

Mokykloje didelis dėmesys skiriamas aplinkos modernizavimui, techninės bazės atnaujinimui, inovacijų diegimui. Esame perėmę Reggio Emilia sistemos patirtį, bet ją įgyvendiname tik fragmentiškai: vaikų tyrinėjimams labai plačiai naudojame šviesos stalus. Kasmet atnaujinama ugdymo(si) aplinka, skatinama informacinių technologijų plėtra ikimokyklinio amžiaus vaikų ugdymo(si) procese. Įsigyjama šiuolaikiškų, inovatyvių ugdymo priemonių, skatinančių visų vaikų įvairių gabumų skleidimąsi, sporto inventoriaus, naujų baldų ir kt.. Vaikai yra aktyvūs ugdymo(si) turinio ir proceso kūrimo dalyviai, įsitraukiantys, atliepantys, siūlantys ir taip dalyvaujantys su jų ugdymusi susijusiuose sprendimuose. Vaikų reagavimo į ugdymo(si) situacijas stebėjimas, įsiklausymas į vaikų nuomonę, padeda mokytojui geriau suprasti momento čia ir dabar poreikius ir jais grįsti ugdymo(si) procesą: mokytojas drauge su vaikais mokykloje kuria demokratiškus procesus. Vaikai skatinami susitarti, dalintis, išreikšti savo nuomonę, mokytis kurti taisykles ir jų laikytis. Žaismingumas yra viso jo veikimo ir ugdymo(si) bruožas, vaikų kultūros plėtojimo prielaida. Spontaniškas žaismingumas skleidžiasi per vaikų tyrinėjimą ir eksperimentavimą, įgyvendinamas per savarankiškai pačių vaikų kuriamus žaidimus. Ugdymo(si) procese išlaikomas balansas tarp mokytojo, siūlomos įdomios ir aktualios veiklos, žadinančios prigimtinių vaikų smalsumą, domėjimąsi ir emocinį įsitraukimą ir savarankiškai vaikų kuriamų siužetinių vaidmenų žaidimų. Svarbu siekti, kad vaikas mokytųsi suprasti ir valdyti savo mokymąsi. Emocijas sužadinantys tikslai ir procesas ugdo motyvuoto ir tikslo siekiančio asmens gebėjimus. Ugdytiniui gaunant informaciją keliais būdais, lengviau ją suprasti, gilinti savo žinojimą priimtinausiu būdu ir

ugdytis išradingo ir sumanaus asmens gebėjimus. Įgalinus vaiką įgytą patirtį išreikšti savarankiškai sugalvojant idėją ir ją įgyvendinant, ugdomi mokėjimas mokytis ir į tikslą orientuoto asmens gebėjimai. Ugdymo(si) procese skatinami šie vaikų patirtinio ugdymosi būdai: personalizuotas, savivaldus, dialogiškas, judrus, ugdymasis tyrinėjant, kuriant, reflektuojant.

Vaikai, turintys specialiųjų poreikių, integruojami į bendrojo ugdymo grupes. Orientuojantis į visus ir kiekvieną vaiką bendros veiklos kontekste yra kuriama universali ugdymosi aplinka ir procesas, kuriame gali dalyvauti visi vaikai, išreikšdami savo individualumą. Darbu su ugdytiniais, turinčiais įvairių sutrikimų (elgesio ir emocijų, kalbos ir komunikacijos, psichologinių) įstaigoje sudaryta pilna specialistų komanda: logopedas, specialusis pedagogas, psichologas. Su gabiais muzikai vaikais dirba meninio ugdymo mokytojas. Tėvų pageidavimu, tenkinant vaikų saviraiškos poreikius, organizuojamos neformaliojo švietimo veiklos (šokių, krepšinio, futbolo, anglų kalbos, robotikos būreliai). Programa grindžiama pamatinėmis **vertybėmis**, kurios atspindi humanistinę požiūrį į vaiką ir jo ugdymąsi.

Vaiko orumas – pripažįstama ir puoselėjama kiekvieno vaiko neginčijama vertė, autentiškumas, unikalumas. Puoselėjama pagarba kiekvieno asmens skirtybėms ir unikalumui.

Vaiko gerovė – puoselėjama vaiko sveikata, darna su savimi ir visokeriopa aplinka, užtikrinamas saugumas, o vaiko gerovė pripažįstama kaip labai svarbus veiksnys vaiko vystymuisi.

Saviraiškos laisvė – pripažįstamas kiekvieno vaiko kūrybinis potencialas, laisvė savitai save išreikšti. Palaikoma ir skatinama įvairiapusė saviraiška, sukuriama tam sąlygos.

Lygiavertis dalyvavimas – pripažįstamas vaiko lygiavertiškumas sąveikaujant, sudaromos maksimalios sąlygos kiekvienam vaikui įsitraukti į ugdymosi procesą, pašalinamos ugdymosi proceso metu atsiradusios kliūtys.

Lygiateisiškumas ir teisingumas – užtikrinamos kiekvienam vaikui vienodos teisės ir galimybės (nepriklausomai nuo lyties, sveikatos, socialinės ar kultūrinės padėties) augti ir ugdytis, stiprinti ir puoselėti savo galias. Siekiama mažinti diskriminavimą ir atskirtį.

Pagarba, tolerancija ir atvirumas įvairovei – kuriama ugdymosi aplinka, kuri grindžiama atvirumu, pagarba, empatija ir tolerancija, kurioje įvairovė suvokiama kaip vertybė. Sudaromos sąlygos kiekvienam vaikui natūraliai įsitraukti į prigimtinių ir kultūrinių skirtumų pažinimą.

Bendruomeniškumas, demokratija ir pilietiškumas – kuriama aplinka, kuri skatina lygiavertį bendravimą, pagarbą žmonių įvairovei. Puoselėjama empatija ir atjauta, stiprinama atsakomybė už save, siekiama bendrų sprendimų. Susipažįstama su teisėmis ir pareigomis, kurias turime vieni kitiems, savo bendruomenei.

Kultūrinis tapatumas – puoselėjama aukštaičių kultūra, kalba, tradicijos, susipažįstama su krašto istorija. Kuriama aplinka padedanti vaikui save išreikšti kaip etninės kultūros dalyvį, kūrėją. Skatinama didžiuotis savo krašto autentiškumu, pozityviai priimti kitų kultūrų savitumą.

Programoje tenkinami ir turtinami pagrindiniai, kiekvienam vaikui aktualūs poreikiai:

Žaidimo poreikis. Kuriamos aplinkos kuriose vaikai turi laisvę, pakankamai laiko, erdvės, žaidimo partnerių ir galimybę per bendrus žaidimus kurti vaikų kultūrą. Pripažįstama žaidimo, kaip savarankiškos vaikų veiklos, nelygstama vertė. Nuolat stebėdami ir tinkamoje situacijoje jautriai įsitraukdami į žaidimus, suaugusieji padeda vaikams augintis žaidimo gebėjimus.

Saugumo poreikis. Kuriamos aplinkos ir sąveikos padedančios vaikui jaustis saugiam, gerbiamam, matomam, girdimam, tinkamai globojamam, sulaukti paramos ir pagalbos, kai jos reikia. Ugdant vaikus ir jie patys pagal jų galias skatinami įsitraukti į rūpinimąsi.

Draugysčių poreikis. Kuriama aplinka ir sąveikos, kuriose vaikas jaučiasi priimtas, jaučia bendrumą, lygiavertiškumą su kitais, kitų paramą, artimumą, turėti vieną ar keletą artimesnių draugų. Kuriama ugdymo(si) aplinka, skatinanti vaikus tyrinėti ir atrasti, kaip būti, gyventi ir veikti drauge.

Komunikavimo poreikis. Skatinama dalintis su kitais emocijomis, mintimis, idėjomis žodžiu ir nežodinėmis priemonėmis (mimika, judesiu, piešiniu, muzikos kūrinio ir pan.). Vaikams sudaromos

sąlygos išbandyti įvairias komunikavimo su vaikais ir suaugusiaisiais priemones ir atrasti pagarbaus, veiksmingo bendravimo būdus.

Pažinimo džiaugsmo poreikis. Kuriama aplinka, kuri skatina smalsauti, tyrinėti, klausinėti, aiškinti(s), kurti ir išbandyti, džiaugiantis naujais atradimais ir gebėjimu pažinti. Taikydami ugdymo(si) procese įgytas patirtis vaikai kuria ir perkuria savo teorijas apie pasaulį.

Kūrybinės saviraiškos poreikis. Kuriama aplinka, skatinanti tyrinėti ir atrasti unikalios savo kūrybinės galios per įvairias veiklas. Kuriamos ir spontaniškų, ir kryptingų veiklų galimybės, palankios atsiskleisti vaikų interesams, gabumams ir auginti savitą raiškos stilių.

Atliepti ir tenkinti unikalios kiekvieno vaiko poreikius, tarp jų ir specialiuosius ugdymosi poreikius.

Tėvai ir bendruomenė. Ugdant vaiką prioritetas tenka šeimai. Tėvai- svarbiausi vaikų ugdytojai, kurie atsakingi už vaiko gerovę, sveikatą. (Jungtinių Tautų vaiko teisių konvencija, 1995).

Mokykloje siekiama, kad tėvai būtų aktyvūs ugdymo proceso dalyviai, nes tai didele dalimi lemia vaiko pasiekimus, teigiamą savęs vertinimą, ugdymo (si) motyvaciją. Tėvus ir pedagogus vienija vienas tikslas – vaiko gerovė, o vaikas kryptingai ugdomas tik tada, kai darniai sutaria šeima ir ugdymo įstaiga. Tėvų ir pedagogų bendravimas ir bendradarbiavimas grindžiamas pasitikėjimu, abipuse pagarba, dėmesiu ir konfidencialumu, aktyvia partneryste ir atsakomybe, pagarba vienas kito poreikiams ir interesams. Bendraujant ir bendradarbiaujant su ugdytinių šeimomis, kuriama bendruomenė, įstaigos kultūra, vertybės, tradicijos, kuriamas glaudus bendravimo ir bendradarbiavimo ryšys su vietos bendruomene ir institucijomis (Rožyno progimnazija, Gamtos mokykla, Panevėžio kolegija, bibliotekos, Kraštotyros muziejus, mikrorajono ikimokyklinės įstaigos).

Atsižvelgiant į tėvų lūkesčius Mokykla:

- Užtikrina sąlygas, garantuojančias vaikų emocinį ir fizinį saugumą;
- Užtikrina specialiųjų poreikių vaikams galimybę įtraukiamam ugdymui, teikia specialiąją pedagoginę pagalbą;
- Padeda atsiskleisti vaikų kūrybiškumui, iniciatyvumui (per patirtinį ugdymą, projektus, akcijas, edukacines išvykas, papildomo ugdymo užsiėmimus ir kt.) sukuriant lanksčią ir mobilią ugdymosi aplinką;
- Inicijuoja konstruktyvų tėvų dalyvavimą vaiko ugdymo(si) procese, kuria ir tobulina atviro komunikavimo su tėvais sistemą šiuolaikinėmis informacinėmis priemonėmis;
- Stiprina bendruomeniškumą.
Šeima – ugdymo proceso partneris

Lopšelyje – darželyje yra šios bendravimo su šeima formos:

- Individualūs pokalbiai;
- Bendri vaikų, tėvų, pedagogų renginiai;
- Susirinkimai;
- Pedagoginis- psichologinis tėvų švietimas;
- Mokyklos savivaldos veikla;
- Informaciniai leidinukai, lankstinukai;
- Individualios konsultacijos;
- Specialistų paskaitos;
- Elektroninis dienynas „Mūsų darželis“;
- Įstaigos Facebook'o puslapis;
- Grupių Facebook'o puslapiai;
- Įstaigos internetinė svetainė.

II. IKIMOKYKLINIO UGDYMO PRINCIPAI

Programa parengta vadovaujantis svarbiausiais ikimokyklinio ugdymo principais, užtikrinančiais ugdymo(si) kryptingumą, integralumą, veiksmingas ugdomąsias sąveikas ir ugdymo(si) kokybę

Sociokultūrinio kryptingumo principas. Ugdydamas(is) grindžiamas žmogiškosiomis, tautinėmis ir pilietinėmis vertybėmis, padedančiomis vaikams įsitraukti supančią kultūrinę aplinką ir didinančiomis atvirumą kultūrinei bei kalbinei įvairovei.

Žaismės principas. Žaismingumas yra viso ikimokyklinio vaikų ugdymo(si) pagrindinis bruožas, neatsiejama tyrinėjimo, eksperimentavimo, fantazavimo, kūrybos dalis, o žaidimas – svarbiausia savarankiška vaiko veikla, kuomet sutelkiamos visos jau įgytos ir plėtojamos galios. Siekiama vaikų savarankiško žaidimo ir žaismingo ugdymo(si) vienovės bei darnos.

Ugdymo(si) ir priežiūros vienovės principas. Ikimokyklinio ugdymo(si) procesui būdinga ugdymo(si) ir priežiūros vienovė. Kiekviena suplanuota ir nesuplanuota sąveika bei kasdieninė rutina yra ugdanti, turtinanti vaiko patirtį. Ilgalaikis, nuolatinis, saugus vaiko emocinis ryšys su mokytoja sukuria prielaidas visavertei vaiko raidai ir ugdymui(si).

Vaiko raidos ir ugdymo(si) dermės principas. Ugdymo(si) procese atsižvelgiama į raidos nulemtą vaikų poreikių, patirties ir gebėjimų įvairovę ir skatinama visapusiška vaiko raida.

Integralumo principas. Siekiama visuminės vaikų raidos, užtikrinamas darnus visų pasiekimų sričių gebėjimų plėtojimas, ugdymo(si) sričių tarpusavio ryšiai, vidinės turinio sąsajos kiekvienoje ugdymo(si) srityje, vaikų veiklos integralumas.

Įtraukties principas. Sudaromos sąlygos kiekvienam vaikui ugdyt(is), plėtoti savo galias, gauti reikiamą pagalbą, patirti sėkmę, atsižvelgiant į ugdymo(si) poreikių įvairovę.

Kontekstualumo principas. Vaikų ugdydamas(is) vyksta estetiškuose, į veiklą įtraukiančiuose, vaikų iniciatyvoms atvirose artimiausios socialinės kultūrinės, kalbinės ir gamtinės aplinkos kontekstuose, siekiama vaikų ugdymo(si) patirčių aktualumo, prasmingumo.

Vaiko ir mokytojo bendro veikimo principas. Aplinkos, sąveikos, bendros prasmės kuriamos įsiklausant ir atliepiant vaikų poreikius, interesus, iniciatyvas, nuomonę, drauge priimant sprendimus.

Lėto ugdymo(si), užtikrinančio gilų įsitraukimą, principas. Vaikai giliai išgyvena ir pajaučia kiekvieną *čia ir dabar* momentą, kai skiriama pakankamai laiko kasdienei rutinai, tyrinėjimo ar kūrybos procesui, nuostabai ir atradimo džiaugsmui.

Reflektyvaus ugdymo(si) principas. Mokytojas drauge su vaiku emocijomis ir veiksmais atspindi vaiko veikimo patirtis. Su vaikais drauge pagal jų gebėjimus apmąstomos vaikų emocijos, veiklos ir jų rezultatai, numatomas tolesnis veikimas. Mokytojai apsversto autentiškas vaikų patirtis.

Šeimos ir mokyklos partnerystės principas. Tėvai ir mokyklos darbuotojai pasitiki vieni kitais ir veikia dėl vaikų interesų.

Pabrėžiant įstaigos savitumą, Mokyklos programoje išskiriamas

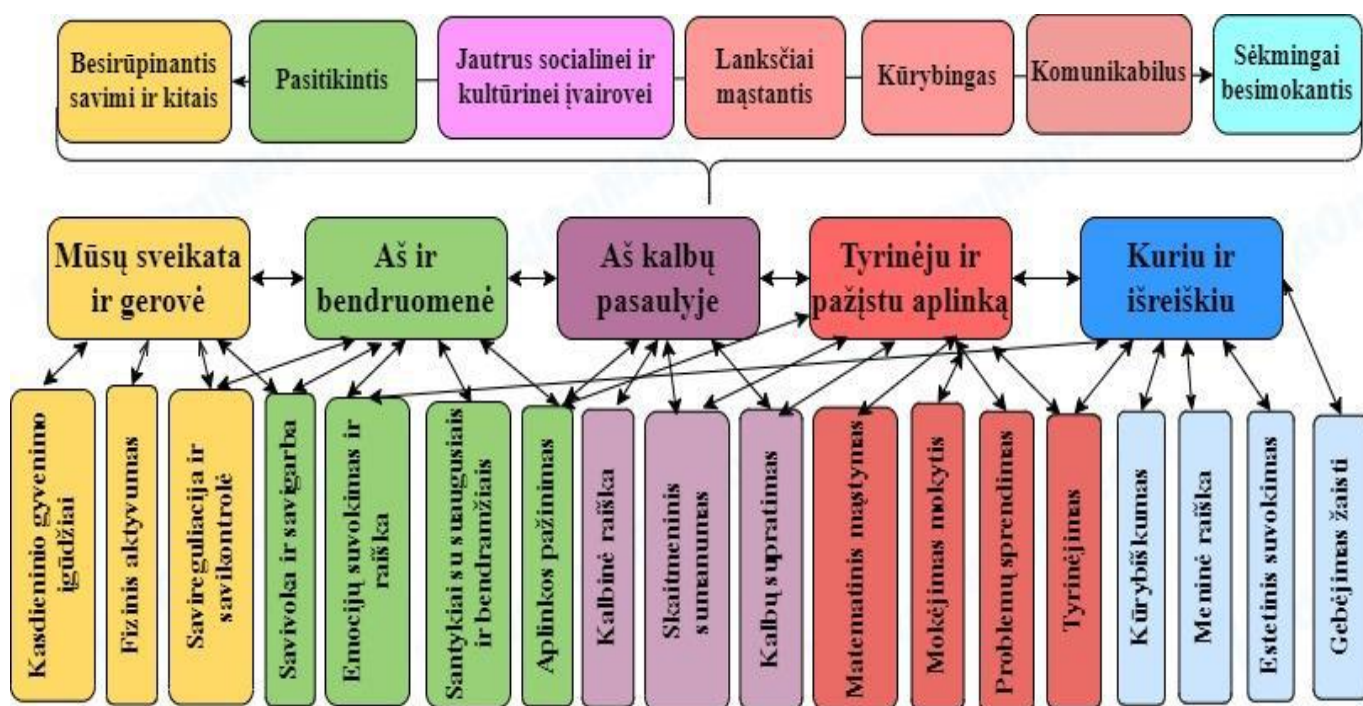
Holistinis vaikų sveikatos stiprinimo principas. Siekti vaikų sveikatos raštingumo plėtotės, saugoti ir stiprinti vaikų sveikatą, aktyviai bendradarbiaujant su mokinių tėvais (globėjais, rūpintojais), mokytojais, pagalbos mokiniui specialistais, mokyklos vaiko gerovės komisija, vykdant vaikų sveikatos ir sveikatos rizikos veiksnių stebėseną bei prevenciją, ugdant sveikos gyvensenos įgūdžius.

III. IKIMOKYKLINIO UGDYMO TIKSLAS, UŽDAVINIAI, UGDYMO SI REZULTATAI

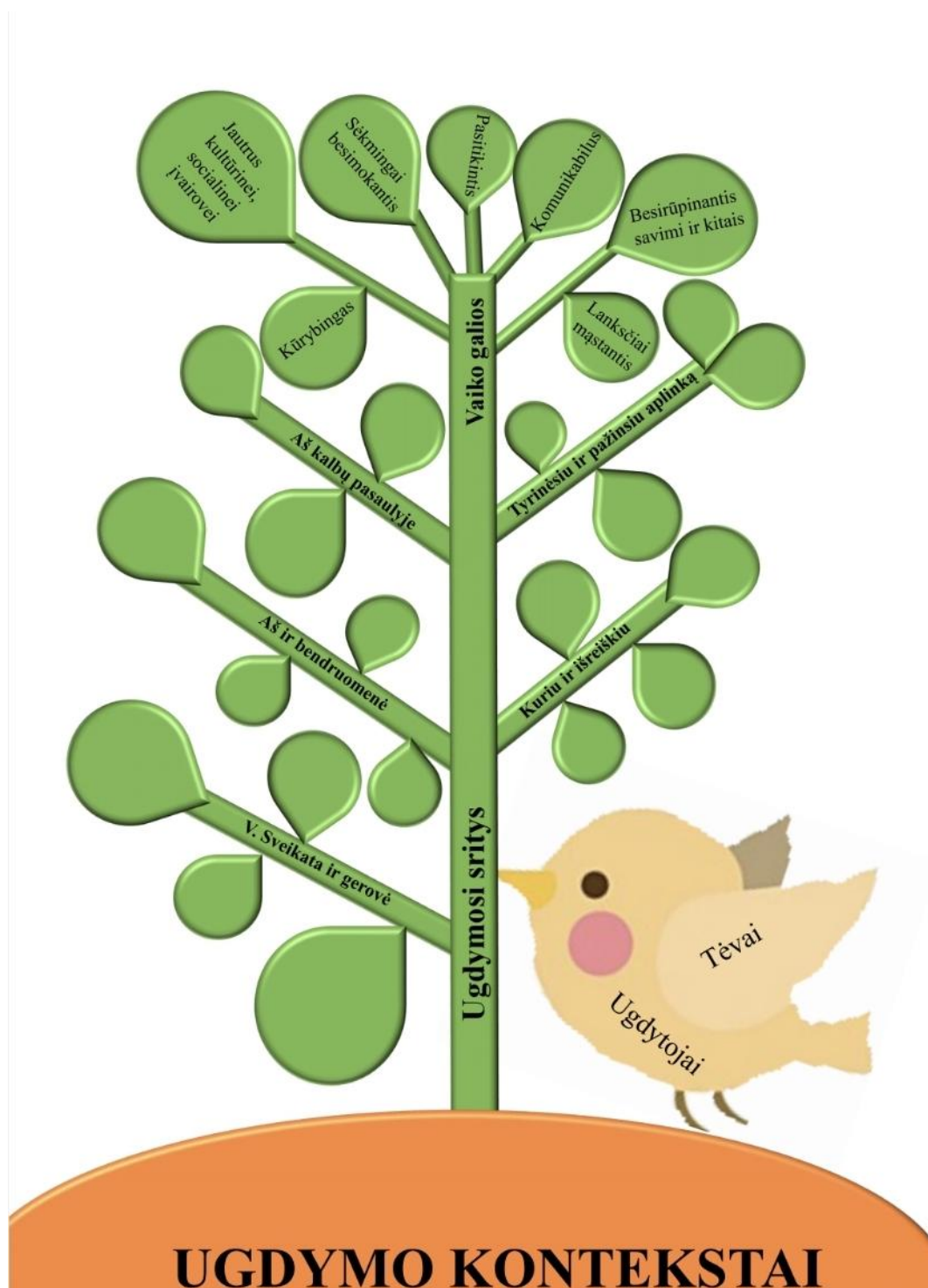
Tikslas. atsižvelgiant į vaikų prigimtines galias, patirtį, poreikius, šeimos ir bendruomenės susitarimus, kurti lanksčius edukacinius kontekstus, įgalinančius vaikus išsiugdyti pasitikėjimo, rūpinimosi savimi ir kitais, kultūrinio ir socialinio jautrumo, komunikavimo, lankstaus mąstymo, kūrybiškumo, mokėjimo mokytis pradmenis

Uždaviniai:

1. Atpažinti kiekvieno vaiko ugdymosi poreikius ir tikslingai integraliame ugdymo procese taikyti vaiko ir mokytojo sąveika grindžiamus mokymosi metodus, būdus, priemones.
2. Pripažinti žaidimą ir kasdienį vaiko gyvenimą grupėje kaip neatsiejamą ugdymo dalį, derinant ugdyme kryptingą mokytojo ir spontanišką vaiko veiklą, taikant patirtinio mokymo(si) metodus.
3. Sukurti 5-6 m. (?) amžiaus vaikų ugdymui pritaikytą ir mokymąsi stimuliuojančią aplinką.
4. Užtikrinti kiekvieno vaiko mokymosi sėkmę, sudarant galimybę skirtingais būdais pademonstruoti pasiekimus bei daromą pažangą ir juos fiksuoti, analizuoti, vertinti ir aptarti su tėvais (globėjais) ir kitais su vaiko ugdymu susijusiais asmenimis.
5. Kurti ir plėtoti pasitikėjimu ir pagarba, aktyvia partnerystėje grindžiamą tikslingą bendradarbiavimą su tėvais (globėjais), švietimo pagalbos specialistais, pradinio ugdymo mokytojais ir kitais švietimo paslaugų tiekėjais.

1.Pav. Ugdymosi sričių sąsaja su pasiekimų sritimis ir vaiko galiomis

2.Pav. Konceptualus mokyklos modelis

Ikimokyklinio ugdymo(si) rezultatai yra vaikų raidos ir ugdymosi procese nuosekliai įgyjami bei plėtojami jų pasiekimai: vertybinės nuostatos, žinios bei supratimas ir gebėjimai.

Ugdymosi rezultatas-išaugintos 7 vaiko galios:

- pasitikintis,
- besirūpinantis savimi ir kitais,
- jautrus socialinei ir kultūrinei įvairovei,
- komunikabilumas,
- lanksčiai mąstantis,
- kūrybingas,
- sėkmingai besimokantis

Vaiko galias augina 5 ikimokyklinio ugdymosi sritys:

- „Mūsų sveikata ir gerovė“.
- „Aš ir bendruomenė“.
- „Aš kalbų pasaulyje“.
- „Tyrinėju ir pažįstu aplinką“.
- „Kuriu ir išreiškiu“.

Vaikų ugdymo(si) rezultatus nusako šios pasiekimų sritys:

- Kasdienio gyvenimo įgūdžiai;
- Fizinis aktyvumas;
- Emocijų suvokimas ir raiška;
- Savireguliacija ir savikontrolė;
- Savivoka ir savigarba;
- Santykiai su suaugusiais ir bendraamžiais;
- Aplinkos pažinimas;
- Matematinis mąstymas;
- Skaitmeninis sumanumas;
- Kalbų supratimas;
- Kalbinė raiška;
- Estetinis suvokimas;
- Meninė raiška;
- Kūrybiškumas;
- Tyrinėjimas;
- Problemų sprendimas;
- Gebėjimas žaisti;
- Mokėjimas mokytis.

IV. UGDYMO SI TURINYS, PROCESAS IR APLINKOS

Apibrėžiant Mokyklos ugdymosi turinį, buvo atsižvelgta į tėvų, vaikų pasiūlymus, pakeistas turinio dėliojimo principas. Siekta, kad turinys atlieptų mokyklos unikalumą, kad sukurtų galimybes atsiskleisti mokytojų sukaupiam, išbandytam, pasiteisinusiam ugdymo turiniui.

Ugdymo turinį įtakoja vaikų ugdymo (-si) kontekstų kūrimas. Naudojami šie kontekstų kūrimo būdai:

- **žaismės**

Siekama išlaikyti kasdienių veiklų žaismingumą, kuriant džiaugsmą ir nuostabą tyrinėjant, išbandant, eksperimentuojant bei dalijantis potyriais. Šis kontekstas atliepia vaiko žaismingą savęs ir pasaulio suvokimą, skatina žaisti per judesius, pojūčius, emocijas, kalbą, vaizduotę ir mintis. Eksperimentuojama veikiant tiek tuščioje, tiek daiktinėje erdvėje, atrandant, kad žaidimas gali kilti iš „nieko“, net ir mintyse. Palaikomi netikėti vaikų būdai suprasti, tyrinėti ir improvizuoti, priimanos jų įvairios teorijos apie pasaulį, kurios įkvepia testuoti paaiškus. Mokytojas jautriai pastebi vaikų žaismę veiklos metu, ją atliepia, pratęsia ir kokybiškai papildo, įtraukiant kitus vaikus;

- **universalus dizaino mokymuisi**

Universalus dizaino mokymuisi kontekstas apima lanksčios ir visiems vaikams prieinamos ugdymo aplinkos kūrimą bei efektyvų proceso užtikrinimą. Tai reiškia, kad nepaisant vaikų amžiaus, socialinių, kultūrinių, kalbinių ar sveikatos skirtumų, jiems visiems suteikiamos vienodos galimybės žaisti, patirti ir mokytis. Tokia ugdymo aplinka skatina vaikų emocijas, pritraukia jų dėmesį ir įtraukia į prasmingą veiklą. Vaikai turi galimybę pasirinkti tyrinėjimo, pažinimo ir dalyvavimo būdus, veikti savo tempu ir pagal savo galimybes, mokydami vieni iš kitų. Jie gali laisvai rinktis veiklas ir priemones, siekdami numatyto rezultato, o tai skatina juos turėti savo ketinimų, idėjų, jas kryptingai įgyvendinti ir suprasti savo mokymosi ar žaidimo metodus. Vaikai su specialiaisiais ugdymosi poreikiais jaučiasi lygiaverčiais dalyviais ir kartu mokosi suprasti bei veikti įvairialypėje bendruomenėje. Grupėse įrengtos skirtingos mokymosi, žaidimų zonos, kuriose vaikai gali dirbti individualiai, poromis arba grupėse.

- **kultūrinių ir kūrybinių dialogų**

Vaikai ugdymo įstaigoje dalyvauja įvairialypiuose kultūriniuose kontekstuose, tai padeda jiems kurti savo individualų tapatumą ir dalyvauti vaikų subkultūrose bei artimos ir tolimesnės aplinkos kultūrų kūrimo. Įstaigos aplinka tampa erdve nuolatinėms socialinėms ir kultūrinėms sąveikoms bei patirčiai, susipažįstant su šeimos, įstaigos grupės, kaimynystės, regiono, etninės grupės, šalies ir globalaus pasaulio kultūriniais ypatumais bei vertybėmis. Įstaigos aplinkoje matomi įvairių kultūrų ženklai ir simboliai, sukurti kelionių kampeliai ir išbandomos skirtingos kultūrinės raiškos formos. Tai ugdo pozityvų požiūrį į įvairovę ir skirtingumą.

- **kalbų įvairovės**

Kuriant ir palaikant aplinką, palankią įvairiems vaikų komunikacijos būdams bei žodinei ir nežodinei raiškai, svarbu atsižvelgti į kalbų įvairovę ir skatinti teigiamą požiūrį į skirtingas kalbų formas. Panaudojama grupėje esanti kalbų įvairovė, socialiniai tinklai, skaitmeninės technologijos, vizualinės ir garsinės priemonės, padedančios pažinti kalbų pasaulį ir ugdyti kalbą, taip pat kasdienės komunikacinės situacijos tiek vidaus, tiek lauko aplinkose;

- **tyrinėjimų ir gilaus mokymosi**

Siekama atliepti vaikų prigimtinių smalsumą, įtraukiant juos į aplinkos tyrinėjimą, kuris skatina giliau suprasti aplinkos objektus, reiškinius ir jų ryšius, bei atrasti įvairius pažinimo ir mokymosi būdus. Kuriamas kontekstas, kupinas žaismės ir atviras iššūkiams, suteikiantis daug laisvės vaiko spėliojimams, atsakymų paieškoms ir tyrinėjimu grindžiamiems sprendimams. Įrengiamos vidaus ir lauko edukacinės erdvės bei lauko tyrinėjimo laboratorijos su įvairiais tyrinėjimo objektais, priemonėmis ir medžiagomis. STEAM veiklos ir vaikų stebinių fiksavimo priemonės padeda vaikams įsitraukti į ilgalaikius stebėjimus ir patirti aplinkos objektų bei reiškinių įvairovę;

- **realių ir virtualių aplinkų**

Siekama praplėsti realybės kontekstus alternatyviomis skaitmeninėmis galimybėmis, kad vaikai galėtų patirti ir pažinti, ugdant jų skaitmeninį sumanumą ir informatinį mąstymą. Kuriamos sąveikos tarp realios ir virtualios aplinkos, saikingai ir saugiai įtraukiant skaitmenines priemones bei įrangą. Prioritetas teikiamas realių objektų ir reiškinių tyrinėjimui, kūrybiškumui ir socialinėms sąveikoms. Naudojamos skaitmeninės priemonės, skatinančios savivaldį mokymąsi, įvairi vaizdo ir garso įvesties bei išvesties įranga suteikia vaikams galimybę pamatyti nematomus procesus realioje aplinkoje, perkelti realius objektus į skaitmeninę erdvę, tyrinėti taisyklių ir laisvės ribas, spręsti problemas ir įveikti iššūkius;

- **judraus patirtinio mokymosi**

Siekama skatinti vaikų judėjimo džiaugsmą ir kasdienį aktyvumą, didinant įvairias galimybes mokytis. Įdomias ir prasmingas ugdymo situacijas kuria vidinės ir išorinės aplinkos derinimas, mobilių įrenginių naudojimas bei pritaikymas, skatinant vaikus tyrinėti judesius ir aktyviai dalyvauti įvairiose ugdymo(si) srityse. Naudojama tiek natūrali, tiek dirbtinai sukurta aplinka, papildyta įranga ir priemonėmis, sukuriant edukacines erdves, kurios skatina vaikus judėti, siūlo iššūkius ir saugią riziką. Tai sudaro prielaidas subalansuotam ugdymui tiek viduje, tiek lauke.

VAIKO GALIA- PASITIKINTIS

Pasiekimų sritis: savivoka ir savigarba

Vertybinė nuostata. Pasitiki savimi ir savo gebėjimais, gerbia save ir kitus.

Esminiai gebėjimai. Pažįsta savo kūną, pasako, kad yra berniukas (mergaitė), supranta savo augimą ir gebėjimų tobulėjimą, prisistato kitam, komentuoja, kuo domisi, kas patinka (nepatinka), supranta ir gina savo bei kitų teises būti ir žaisti kartu, priskiria save savo šeimai, grupei, įstaigos bendruomenei, žino savo tautybę, tėvynę.

Pasiekimų žingsnio pasiekimai	Ugdymo(si) gairės (iš vaiko perspektyvos)
1 – 3 metai	
1 žingsnis • Reaguoja į savo vardą, tyrinėja savo kūną. • Jaučia ryšį su kitais, atliepia artimųjų rodomą dėmesį, mėgsta žaidimus ir daineles gimtąją kalba.	38. „Aš ir bendruomenė“ 38.5.3. Kūno pažinimas: vaikas savo kūno išorinį vaizdą tyrinėja judrių veiklų metu (pajausdami, patirdami) ką kuri kūno dalis daro. Atsiliepia į savo vardą šaukiamas ar kviečiamas. 38. „Aš ir bendruomenė“ 38.6.1. Emocijų ir jų raiškos reguliavimas: bendrauja su bendraamžiais, mėgdžioja suaugusiojo emocijas ir mimikas, atpažįsta dažnai matomus žmones. 38.6.2. Dėmesio ir elgesio valdymas: kad geriau vaikas įsisavintų emociją ir pajustų ryšį tarp bendraamžių ir suaugusiųjų žaidžia įvairius emocijų žaidimus ir pritaiko juos kasdienėje veikloje.
2 žingsnis • Atpažįsta save neseniai darytose nuotraukose, savo atvaizdą veidrodyje, paprašytas parodo ar pavadina kelias kūno dalis. • Supranta, ką ir kaip gali padaryti pats, džiaugiasi didėjančiomis savo	38. „Aš ir bendruomenė“ 38.5.4.2. Vaikai savo augimą pajaučia per didėjančią savarankiškumą kasdienėse veiklose, matuodamiesi išaugtus drabužėlius ar batus, naudodami ūgio matuoklius, žiūrėdami anksčiau darytas savo nuotraukas; 38. „Aš ir bendruomenė“ 38.5.1.1. Savo poreikius valgyti, žaisti, miegoti ir kt. vaikai mokosi parodyti veido mimika, garsais, gestais, galvos

galimybėmis judėti, atlikti veiksmus, kalbėti. Išreiškia savo norus, turi mėgstamus žaislus, drabužius, veiklas. Domisi kitais vaikais. • Trumpam sutelkia dėmesį ir ištraukia į etnokultūrinius žaidimus, kalendorines šventes, renginius, klausosi tautosakos kūrinų.	linktelėjimu išreiškdami sutikimą ar papurtydami galvą į šonus („ne“), pirmaisiais žodžiais, kai yra jautriai globojami, žaidinami, kalbinami grupės mokytojo kai įvardija savo poreikius ir domėjimosi objektus. 38. „Aš ir bendruomenė“ 38.8.3.1.Savo aplinkoje girdi gimtąją kalbą, ištraukia į mokytojo organizuojamas veiklas su tautosakos, tautodailės, etnomuzikos motyvais, dalyvauja tautinėse ir valstybinėse šventėse.
3 žingsnis • Eksperimentuoja kūno judesiais ir pojūčiais, pavadina 5–6 kūno ir veido dalis, parodo ar pasako, kiek jam metų. Apie save kalba pirmuoju asmeniu, pasako, ką daro, ką turi. Siekia savarankiškumo: „aš pats“. • Patogiai jaučiasi įprastoje grupės aplinkoje su pažįstamais suaugusiais ir vaikais. Domisi kitų vaikų žaidimais ir grupės veiklomis. • Suaugusiojo skatinamas domisi supančios kultūrinės aplinkos simboliais. Teigiamai reaguoja į kita kalba kalbančius vaikus, suaugusiuosius ir grupėje apsilankančius svečius.	38. „Aš ir bendruomenė“ 38.5.3.1.Savo kūno ribas vaikai pajaučia suaugusiojo glaudžiami, žaidinami, kutenami, rengiami bei kalbinami. Išorinį kūno vaizdą ir kūno dalis tyrinėja per judrias veiklas, pajausdami, patirdami, ką kuri kūno dalis daro, kaip juda, stebėdami save veidrodyje, savo atvaizdą matydami vandens paviršiuje, ant blizgių daiktų paviršių, žaisdami šešėlių žaidimus. 38.5.4.1.Žaisdami vardų žaidimus, kurdami ir naudodami vardų korteles, ką nors pasakodami, piešdami save, savo stiprybes, vaikai supranta save kaip unikalų asmenį. 38. „Aš ir bendruomenė“ 38.7.1.1. Vaikai mokosi būti šalia kitų ir veikti drauge, ištraukdami į bendrus žaidimus ir veiklas grupėje. Tokiose veiklose jie lavina jautrumą kitų poreikiams: stengiasi suprasti kitų jausmus ir norus, mėgina į juos reaguoti bei juos atliepti. 38. „Aš ir bendruomenė“ 38.8.3.3. Žaisdami ir bendraudami mokytojo tikslingai parengtoje edukacinėje aplinkoje, sužino keletą kitų šalių, supranta, kad tiek jie patys, tiek kiti žmonės sudaro skirtingas tautas, kurios gyvena skirtingose šalyse. Vaikai aiškinasi ir išbando pagarbios, tolerantiškos sąveikos su kitų socialinių, tautinių ir kultūrinių bendruomenių žmonėmis būdus
4-6 metai	
4 žingsnis • Pavaizduoja ar pakomentuoja kai kurias fizines savo kūno savybes: akių, plaukų spalvą, pėdos dydį. Pastebi vieną kitą savo ir kitų vaikų išvaizdos panašumą ar skirtumą. Pradedą domėtis, kas yra	38. „Aš ir bendruomenė“ 38.7.2.2. piešdami save ir kitus, matuodamiesi, lygindami akių, plaukų spalvą, kalbėdamiesi apie savo norus, pomėgius, gebėjimus, šeimas, namus, kartu žaisdami ar kurdami bendrus darbus, švęsdami šventes, socialiniuose tinkluose komunikuodami su kitų tautybių bendraamžiais, 3–6 metų vaikai tyrinėja, kuo jie panašūs į kitus ir kuo skiriasi nuo kitų vaikų ir suaugusiųjų;

kūno viduje. • Supranta ir pasako, kaip jaučiasi, ko nori jis pats ir kaip jaučiasi, ko nori kitas asmuo. Jaučiasi patenkintas savimi. • Piešia ar kitaip vaizduoja savo šeimą, kalba apie jos narius, save supranta kaip šeimos narį. Įsitraukia į bendrus žaidimus ir grupės veiklas, prisideda prie jų plėtojimo. • Supranta, kai kiti vaikai ar suaugusieji šneka kita kalba nei jis. Dalinasi savo artimosios kultūrinės aplinkos buities, veiklų ir renginių patirtimi su kitais vaikais ir mokytojais, domisi kitų kultūrų simboliais. Mėgaujasi atsakomybe už nedidelių užduočių atlikimą, reiškia nuomonę jam aktualiais klausimais.	
5 žingsnis • Tyrinėja, ką gali ir ko negali kūnas, pradeda jausti asmeninę ir bendrą erdvę. Aiškinasi, kam reikalingos, ką daro vidinės kūno sistemos (atramos ir judėjimo, virškinimo, kvėpavimo ar kt.). • Supranta, kad jis buvo, yra ir visada bus tas pats asmuo: atpažįsta save kūdikystės nuotraukose, pasako, kuo bus ar norėtų būti suaugęs. • Jaučiasi esąs šeimos narys: kalba apie šeimą, išvardija jos narius, pasako savo pavardę. Jaučiasi esąs vaikų grupės narys: kalba apie grupės draugus, pasakoja apie grupės gyvenimą.	

• Pasako, kokia yra jo gimtoji kalba, aiškina, ką žino ir supranta apie savo šalies kalbą, kultūrą, samprotauja, kuo ji skiriasi nuo kitų jam žinomų šalių kalbos ir kultūros. Vaizduoja ir naudoja savo šalies simbolius.	
6 žingsnis • Išbando naujus būdus tyrinėti savo kūno augimą. Dalinasi stebiniausiais apie vidinių kūno sistemų veiklos išorinius ženklus (iškvėpiamas oras, širdies plakimas ir kt.). • Teigiamai vertina savo savybes ir gebėjimus, žaisdamas tyrinėja galimus socialinius savo vaidmenis. • Dalyvauja šeimos, grupės ir mokyklos bendruomenės veiklose. Prisideda prie šeimoje, grupėje ar mokykloje priimamų sprendimų. • Pasako savo tautybę, šalį, kurioje gyvena, žino savo namų adresą. Tyrinėja savo šalies ir kitų jam įdomių šalių simbolius, kalbą, žemėlapius, žmonių gyvenimo būdą, supranta, kad visi žmonės yra lygūs, pasako keletą šalių panašumų ir skirtumų. Domisi ir dažniausiai laikosi šeimos, grupės, mokyklos, vietinės bendruomenės vertybių ir jam suprantamų pareigų bei teisių.	38. „Aš ir bendruomenė“ . 38.7.3.2. 3–6 metų vaikai įsitraukia į mokytojo inicijuotas veiklas, grupei bendrų sprendimų priėmimą, bendras diskusijas, drauge siūlo idėjas, kaip pertvarkyti grupės ar lauko aplinką, jausdamiesi aktyviais grupės dalyviais, pajausdami demokratiškų santykių vertingumą. Grupelėje atlikdami bendrą tikslą turinčią veiklą, lyderiauja paeiliui, apsvarsto kiekvieno pasiūlytas idėjas, ieško kompromisų

Kontekstai: Universalaus dizaino mokymosi kontekstas, judraus patyriminio ugdymosi kontekstas, tyrinėjimo ir gilaus mokymosi kontekstas.

Pedagogo vaidmuo:

1. Palaikytojas ir skatintojas
 - Skatina vaikus tyrinėti save, išbandyti naujus gebėjimus ir džiaugtis pasiekimais.
 - Padeda vaikams atpažinti ir įvardinti savo jausmus, bendrauti su kitais.
2. Pavyzdys ir ugdymo proceso organizatorius

- Demonstruoja pagarbų bendravimą, aktyviai įsitraukia į vaikų veiklas.
- Kuria situacijas, skatinančias vaikų saviraišką ir bendravimą (pvz., prisistatymo žaidimai, diskusijos apie savo patirtį).

Strategijos

1. Vaikų sveikos gyvensenos įgūdžių skatinimas per žaidimą patyrimines veiklas.
2. Socialinių ir emocinių įgūdžių ugdymas

Metodai ir būdai

1. **Žaidimai ir interaktyvios veiklos**
 - Vardų žaidimai, kūno pažinimo žaidimai, sensorinės veiklos.
 - Veidrodžio žaidimai, šešėlių žaidimai, kūno piešimas ant popieriaus lapo.)
2. **Pasakojimai ir diskusijos**
 - Vaikai pasakoja apie save, savo pomėgius, ką mėgsta veikti.
 - Refleksijos momentai apie tai, ką vaikas išmoko, ką sugebėjo padaryti savarankiškai)
3. **Kūrybinės veiklos**
 - Piešimas, modeliavimas, vaidmenų žaidimai, kurie padeda vaikams geriau suprasti save.
 - Asmeninių ir grupinių darbų kūrimas (pvz., „Aš esu...“ plakatai su nuotraukomis, piešiniais)

Pasiekimų sritis: **emocijų suvokimas ir raiška**

Vertybinė nuostata. Domisi savo ir kitų emocijomis bei jausmais.

Esminiai gebėjimai. Atpažįsta, atliepia, įvardija, aptaria savo ir kitų emocijas ar jausmus, jų priežastis, įprastose ramiose situacijose emocijas ir jausmus išreiškia tinkamais, kitiems priimtinais būdais, žodžiais ir elgesiu atliepia kito jausmus.

Pasiekimų žingsnio pasiekimai	Ugdymo(si) gairės (iš vaiko perspektyvos)
1 – 3 metai	
1 žingsnis • Mimika, kūno judesiais ir garsais išreiškia džiaugsmą, liūdesį, baimę, pyktį. Patiria išsiskyrimo su tėvais nerimą ir džiaugsmą jiems sugrįžus. • Atspindi suaugusiojo ar kito vaiko emocijų raišką (šypsosi, jei juokiasi kitas; nusimena, jei kitas verkia).	38. „Aš ir bendruomenė“ 38.5.2.1. Bendraudami su mokytoju ir kitais vaikais, mažyliai išreiškia savo emocijas (džiaugsmą, liūdesį, pyktį, nuostabą, baimę) naudodami veido mimiką, gestus, balsą, žodžius ar kūno laikyseną. Kai suaugusieji jautriai reaguoja į jų emocijas, jas supranta ir atliepia, vaikai jaučiasi saugūs ir suprasti. 38. „Aš ir bendruomenė“ 38.5.2.1. Vaikai susitapatindami atspindi suaugusiojo ir kitų vaikų emocijas, atpažįsta kito emocijas iš veido išraiškos, balso.
2 žingsnis • Džiaugsmą, liūdesį, baimę, pyktį reiškia skirtingu intensyvumu; būdinga greita nuotaikų kaita. • Reaguoja į kito vaiko ar suaugusiojo džiaugsmo, liūdesio, pykčio emocijų išraiškas.	38. „Aš ir bendruomenė“ 38.5.2.1. Kasdienėse grupės veiklose, sąveikose su mokytoju ir kitais vaikais kilusias savo emocijas (džiaugsmą, liūdesį, pyktį, nuostabą, baimę) vaikai išreiškia veido mimika, gestais, balsu, žodžiais, kūno poza. 38. „Aš ir bendruomenė“ 38.7. Siekiama paskatinti vaikus užmegzti ir palaikyti asmeninius ryšius su kitais žmonėmis, tyrinėti savo ir kitų panašumus bei skirtumus, pratintis pagalvoti apie kitus ir jų poreikius, būti geranoriškus, draugiškus, mokytis bendrauti, bendradarbiauti, sugyventi:

	38.7.1.1. Vaikai mokosi būti ir veikti šalia kitų ir kartu su kitais įsitraukdami į bendrus žaidimus ir veiklas grupelėje. Bendrose veiklose vaikai ugdomi jautrumą kito poreikiams: mokosi suprasti, ką jaučia, ko nori kitas, bando atliepti kito jausmus ar norus
3 žingsnis • Pradedama atpažinti, ką jaučia, turi savus emocijų ir jausmų raiškos būdus, pradedama vartoti emocijų pavadinimus. • Domisi kito vaiko ar suaugusiojo įvairių emocijų ir jausmų raiška, pastebi aiškiai reiškiamas emocijas, į jas skirtingai reaguoja. • emocijas bei jausmus, įvardija situacijas, kuriose jie kilo. Emocijas ir jausmus dažniausiai išreiškia sau ir kitiems priimtinais būdais. • Atpažįsta ir komentuoja kitų emocijas, jausmus ir situacijas, kuriose jie kyla, pradedama suprasti, kad kai kurie veiksmai ir žodžiai gali žėisti kitų jausmus. • Pradedama įvairiais būdais (žodžiu, piešiniu ar kt.) komunikuoti apie jausmus su kitais.	41. „Kuriu ir išreiškiu“ 41.5. Vaikai žaismingai reiškia savo emocijas patirtis, naudojant įvairias žaidimo formas ir būdus. 38. „Aš ir bendruomenė“ 38.7.1.1. Vaikai mokosi būti ir veikti šalia kitų ir kartu su kitais įsitraukdami į bendrus žaidimus ir veiklas grupelėje. Bendrose veiklose vaikai ugdomi jautrumą kito poreikiams: mokosi suprasti, ką jaučia, ko nori kitas, bando atliepti kito jausmus ar norus; 37 „Mūsų sveikata ir gerovė“ 37.9.1.1. Mokytojai modeliavo įvairias situacijas, skaitant istorijas, pasakojant, kartu žiūrinėjant paveikslėlius, korteles, kalbant, vaikai mokosi suprasti, su kuriais žmonėmis ir kodėl bendrauti yra visada saugu, į kuriuos žmones visada galima kreiptis pagalbos pasiklydus, ištikus nelaimei, patekus į bėdą, kaip reikia elgtis, jei nepažįstamas žmogus kalbina, kviečia pasivaikščioti ar pasivažinėti. Vaikai mokosi tvirtai pasakyti „ne“ netinkamam prisilietimui, pasitraukti iš situacijų, kuriose pasijunta nesaugiai, pranešti apie tai suaugusiajam, kurio pasitiki; išsiaiškinti ar kt.), padedančius nusiraminti, valdyti impulsus, taikiai išlieti emocijas, sutelkti pastangas tinkamam poelgiui. Pasikeitus dienos ritmui, įvykus netikėtam įvykiui, sulaukus netikėto kito vaiko reagavimo, mokytojo padedami vaikai mokosi valdyti pokyčių situacijoje kilusias neigiamas emocijas, kad pasijustų gerai (mokosi išsiaiškinti gerą pokyčių pusę, susitarti, prisiderinti);
4-6 metai	
4 žingsnis • Pradedama suprasti, kad skirtingose situacijose (per gimimo dieną, susipykus su draugu) jaučia skirtingas emocijas, jas pavadina, išreiškia mimika, balsu, judesiu, vaizdu. • Atpažįsta kitų emocijas ir jausmus pagal veido išraišką, elgesį, veiksmus, jas atliepia, imituoja vaidmenų žaidimuose. • Pradedama suprasti, kad jo ir kitų emocijos toje pačioje	38. „Aš ir bendruomenė“ 38.6.1.2. 3–6 metų vaikai patys pradeda valdyti savo emocijų raišką, jų intensyvumą, išbando skirtingus per įvairias veiklas sužinotus būdus (susikaupti iki trijų, penkių, pasitraukti į ramybės kampelį, pasiklaudyti ramios muzikos, pasikalbėti ir

situacijoje gali skirtis (jam linksma, o kitam tuo pat metu liūdna).	
5 žingsnis • Atpažįsta ir pavadina savo	38. „Aš ir bendruomenė“ . 38.7.1.2. 3–6 metų vaikai patys inicijuoja bendrus žaidimus ar veiklas, siūlo ir derina veiklos idėjas, veiksmus, siužetą, susikuria veiklos ir elgesio taisyklės, padeda, paremia vienas kitą, tariasi. Vaikai išbando pačių bendraujant atrastus, iš skaitomų knygelių ar suaugusiųjų sužinotus įvairius emocinių ryšių, abipusės simpatijos, draugystės užmezgimo ir palaikymo būdus, aiškinasi, koks draugas yra geras ir koks yra blogas;
6 žingsnis • Apibūdina savo emocijas ir jausmus, skirtingu s jų raiškos būdus, pakomentuoja emocijas ir jausmus sukėlusias situacijas bei priežastis. • Gana tiksliai iš veido mimikos, balso, kūno pozos nustato ir pasako, kaip jaučiasi kitas; pastebi nuskriaustą, nusiminusį ir dažniausiai geranoriškai stengiasi jam padėti. • Pradeda kalbėtis apie tai, kaip jaučiasi ir išreiškia jausmus, kokie emocijų ir jausmų raiškos būdai yra tinkami, kas gali padėti pasijusti geriau, jei esi nusiminęs, piktas.	38. „Aš ir bendruomenė“ 38.8.2.2. 3–6 metų vaikai aiškinasi savo aplinkos žmonių bendruomenių gyvenimo būdo panašumus ir skirtumus: mano šeima – kitos šeimos; ugdymo įstaigos bendruomenė – kitų įstaigų bendruomenės; mano tauta – kitos tautos; mano šalis – kaimyninės ir kitos šalys; žemyno, kuriame gyvenu, žmonės – kitų žemynų žmonės; 38. „Aš ir bendruomenė“ 38.8.3.3. Mokytojo padedami, vaikai tyrinėja, atranda ir aiškina, kas sieja jų aplinkos žmonių bendruomenių narius: emociniai ryšiai, rūpinimasis vienu kitais (šeima), bendras buvimas, bendra veikla, draugystės ryšiai (ugdymo įstaigos bendruomenė), kalba, papročiai, tradicijos, tautosaka, tautodailė, etnomuzika, amatai (tautybė), demokratinės vertybės, demokratinis gyvenimo būdas (valstybė), tikėjimas (religinės bendruomenės). Atrasdami ir patirdami įstaigos bendruomenės narius siejantį ryšį, vaikai ugdosi priklausymo bendruomenei jausmą, išitraukia į savo bendruomenės veiklas, atranda lygiaverčio bendravimo su kitais jos nariais būdus;

Kontekstai:

Universalaus dizaino mokymosi kontekstas, judraus patyriminio ugdymosi kontekstas, tyrinėjimo ir gilaus mokymosi kontekstas, kūrybinių dialogų kontekstas.

Pedagogo vaidmuo

1. Jautrus emocijų atliepėjas

- Aktyviai klausosi vaikų, atliepia jų emocijas ir padeda jas įvardyti.
- Suteikia emocinį palaikymą vaikams, skatindamas saugumo jausmą.

2. Emocinio intelekto modelis

- Demonstratyviai rodo, kaip tinkamai reikšti emocijas.
- Naudoja įvairius emocijų raiškos būdus, kad vaikai matytų pozityvius pavyzdžius.

3. Refleksijos skatintojas

- Padeda vaikams reflektuoti apie savo jausmus, aptarti, kas sukėlė vieną ar kitą emociją.

- Skatina vaikus kalbėti apie savo emocinius išgyvenimus.

Strategijos

1. Vaikų sveikos gyvensenos įgūdžių skatinimas

- Emocijų valdymo pratimai: kvėpavimo technikos, atpalaiduojantys žaidimai.
- Fizinis aktyvumas, padedantis geriau suprasti kūno ir emocijų sąsają.

2. Socialinių ir emocinių įgūdžių ugdymas

- Grupiniai žaidimai, kuriuose vaikai mokosi suprasti kitų emocijas.
- Skatinimas reikšti emocijas socialiai priimtinais būdais.

3. Kultūrinio tapatumo ir bendruomeniškumo skatinimas

- Pasakojimai, legendos, dainos, padedančios vaikams suprasti emocijų reikšmę skirtingose kultūrose.
- Kūrybinės veiklos, skatinančios bendruomeniškumo jausmą ir bendradarbiavimą.

Metodai ir būdai

1. Žaidimai ir interaktyvios veiklos

- Emocijų mimikos žaidimai („Kaip jaučiasi mano draugas?“).
- Emocijų kortelės, padedančios įvardyti ir atpažinti emocijas.
- Kūrybiniai metodai, pvz., emocijų piešimas, vaidmenų žaidimai.

2. Pasakojimai ir diskusijos

- Skatinama kalbėti apie savo jausmus ir emocijas, diskutuoti apie jų kilmę.
- Pasakų analizė, leidžianti suprasti personažų emocijas.

3. Kūrybinės veiklos

- Vaidyba, kurioje vaikai mokosi atpažinti emocijas per vaidmenų žaidimus.
- Emocijų žurnalas – vaikai fiksuoja savo kasdienės emocijas piešdami ar pasakodami.
- Dailės terapija.

Pasiekimų sritis: **savireguliacija ir savikontrolė**

Vertybinė nuostata. Nusiteikęs valdyti dėmesį, emocijų raišką ir elgesį.

Esminiai gebėjimai. Sutelkia dėmesį ir pastangas veiklai, dažniausiai laikosi tvarkos ir susitarimų, bendraudamas su kitais elgiasi mandagiai, stengiasi savo žodžius ir veiksmus, įsivardinti geba nusiraminti.

Pasiekimų žingsnio pasiekimai	Ugdymo(si) gairės (iš vaiko perspektyvos)
1 – 3 metai	
1 žingsnis • Gerai jaučiasi įprastoje saugioje aplinkoje. Nusiramina kalbinamas, priglaudžiamas, nešiojamas. • Trumpam sutelkia dėmesį į suaugusįjį prie kurio yra prisirišęs, tapatinasi su jo veido išraiška, balso intonacijomis	38. „Aš ir bendruomenė“ 38.8.2.1. Vaikai natūraliai užmezga emocinius ryšius jaučia savo šeimą kaip bendruomenę. Vaikų grupę kaip bendruomenę pajaučia, kai užsimezga emocinis ryšys su mokytoju ir grupės vaikais. 38. „Aš ir bendruomenė“ 38.6.1.1 Vaikai išmoksta parodyti ir išreikšti savo jausmus, prašyti pagalbos, guostis, priimti apkabinimą ar nuraminimą, nukreipti dėmesį nuo stiprias emocijas sukėlusios situacijos ar objekto, taip pat pasitraukti iš įtampos kupinos aplinkos.
2 žingsnis • Išsigandęs, užsigavęs, išalkęs, pavargęs nusiramina suaugusiojo kalbinamas, glaudžiamas, maitinamas, migdomas. Pats ieško nusiramimo.	38. „Aš ir bendruomenė“ 38.5.1.1. savo poreikius valgyti, žaisti, miegoti ir kt. vaikai mokosi parodyti veido mimika, garsais, gestais, galvos linktelėjimu išreikšdami sutikimą ar papurtydami galvą į šonus („ne“). 38. „Aš ir bendruomenė“ 38.6.1.1. Vaikai padedami suaugusiojo įvaldo paprastus

• Pradeda valdyti savo dėmesį, emocijų raišką ir veiksmus, reaguodamas į juo besirūpinančio suaugusiojo veido išraišką, balso intonaciją, žodžius.	emocijų reguliavimo būdus: parodyti, atskleisti, išreikšti emocijas, kreiptis pagalbos, pasiguosti, leisti apkabinamam, nuraminamam, nukreipti dėmesį nuo stiprias emocijas sukėlusio įvykio ar objekto, pasitraukti iš įtampą keliančios situacijos.
3 žingsnis • Yra ramus ir rodo pasitenkinimą kasdiene tvarka bei ritualais. Jeigu kas nepatinka, nueina šalin, atsisako bendros veiklos, ieško suaugusiojo pagalbos. Žaisdamas kalba su savimi, kad sutelktų dėmesį, kontroliuotų veiksmus. • Padedamas suaugusiojo įprastose kasdienėse situacijose valdo savo emocijų raišką ir elgesį.	41. „Kuriu ir išreiškiu“ 41.5.3.3. įgudusių vaikų žaidimai tampa tęstiniais, vaikai prieš žaisdami aptaria žaidimo temą, planuoja siužetą, lanksčiai kaitalioja vaidmenis, patys kontroliuoja vienas kito veiksmus ir geba spręsti kylančius nesutarimus. 39. „Aš kalbų pasaulyje“ 39.6.2.1. Bendraudami su kitais, koncentruojasi į save, kalba sau ir su savimi, neadresuodami kalbos kitam. Vaikai į pokalbius su kitais mokosi įsitraukti, kalbinami suaugusiojo, atsakydami į klausimus. Kasdienėse veiklose mokytojo skatinami vaikai mokosi išreikšti ir įvardyti savo emocijas, poreikius 38. „Aš ir bendruomenė“ 38.6.2.1. Mokydamiesi tinkamai elgtis, vaikai bendraudami su kitais pritaiko tuos būdus, kuriuos patyrė, suprato ir perėmė iš suaugusiojo: nusišypsoti, pakalbinti, taikiai žaisti greta, mokosi dalintis, palaukti savo eilės (naudojant smėlio laikrodį, pasiimant kitą žaislą ir kt.), atsižvelgti į kito prašymus;
4-6 metai	
4 žingsnis • Nusiramina kalbėdamas apie tai, kas jį įskaudino, supykde, nuvylė, kai jaučia suaugusiojo palaikymą ir girdi komentarus. • Trumpam tikslingai sutelkia dėmesį ir pastangas siekdamas įgyvendinti ketinimą. Įprastose kasdienėse situacijose pradeda susilaikyti nuo impulsyvių veiksmų, galinčių išprovokuoti nesutarimus, pakenkti kitiems. Paklaustas pasako galimas istorijų, pasakų ir kitų veikėjų netinkamo elgesio pasekmes. • Primenant ir sekdamas suaugusiojo bei kitų vaikų pavyzdžiu laikosi grupėje numatytos tvarkos, susitarimų	38. „Aš ir bendruomenė“ 38.6.2.2. 3–6 metų vaikai natūraliai savo aplinkoje stebi ir tikslingai pasiūlytose veiklose tyrinėja bei išbando įvairius dėmesio, impulsų ir elgesio valdymo būdus. Žaisdami savireguliaciją plėtojančius žaidimus (sustingti, nekalbėti, nesusijuokti, perkėlinėti dėmesį), savarankiškai išbandydami naujas veiklas, kartu su kitais įsitraukdami į ištvermės, tikslumo, kliūčių įveikos reikalingas veiklas, laikydamiesi kartu su kitais sukurtų grupės taisyklių ir tvarkos, vaikai ugdomi valingą dėmesio ir elgesio kontrolę. Mokytojo padedami, vaikai išbando dėmesio sutelkimo, nukreipimo ir perkėlimo, impulsų ar netinkamo elgesio slopinimo, aktyvinamosios kontrolės (savęs motyvavimas atlikti tai, ko daryti nesinori) būdus, ugdomi veiklos planavimo ir laiko valdymo gebėjimus;

ir taisyklių. •	
5 žingsnis - Nusiramina, atsipalaiduoja, išėjęs iš įtampą keliančios situacijos, pabuvęs vienas, klausydamasis ramios muzikos, žaisdamas ar kalbėdamasis su kitais. - Žaisdamas ir atlikdamas sudominusią veiklą, geba sutelkti dėmesį ir pastangas, išvermę, slopinti impulsyvius veiksmus. Ramioje situacijoje konfliktą sprendžia žodžiais, o ne veiksmais, siūlo kelis sprendimo būdus, numatydamas jų pasekmes. - Nesunkiai laikosi grupėje numatytos tvarkos, susitarimų ir taisyklių, supranta lūkesčius savo elgesiui grupėje ir kitoje aplinkoje (per išvykas), pats primena kitiems tinkamo elgesio taisykles.	38. „Aš ir bendruomenė“ . 38.5.4.3. 3–6 metų vaikų savo galių pajauta plėtojasi jiems mokantis naujų dalykų, drąsiai imantis naujų sumanymų ir lyderystės (vadovauti žaidimui, padėti mažiau gebančiam, dalintis patirtimi). Žaisdami, kurdami savo augimo laiko juostas, įsitraukdami į mokytojo tikslingai pasiūlytas savo augimo tyrinėjimo veiklas (matavimai, kūno kontūro apvedimas, pėdų, plaštakų atspaudai, talentų šou ir kt.), vaikai įžvelgia pokyčius, apibūdina savo kūno augimą ir naujai įgytus gebėjimus, savo asmenines savybes, stiprybes, sau priimtinausius mokymosi būdus, stiprina pasitikėjimą savimi ir savo gebėjimais. Darydami klaidas ir jas taisydami vaikai plėtoja atkaklumą, gebėjimą įveikti iššūkius. Vaikai tyrinėja žmogaus gyvenimo ciklą, piešia ir samprotauja, kaip atrodys užaugę, ko norėtų išmokti netolimoje ateityje, kuo norėtų tapti tolimoje ateityje;
6 žingsnis - Pats taiko įvairius nusiramimo, atsipalaidavimo būdus, siūlo juos kitiems. - Siekdamas tikslo, geba atidėti kai kurių norų patenkinimą. Bando susilaikyti nuo netinkamo elgesio provokuojančiose situacijose jas ignoruodamas; vienas ir kartu su kitais ieško taikių išeičių, kad neskaudintų kitų. Stengiasi suvaldyti savo pyktį, įniršį. - Supranta susitarimų, taisyklių prasmę bei naudingumą ir dažniausiai savarankiškai jų laikosi. Lengvai priima dienos ritmo pasikeitimus.	38. „Aš ir bendruomenė“ . 38.7.3.1. 3–6 metų vaikai, komunikuodami su grupės mokytoju, sekdami jo elgesio modeliu, mokosi suprasti, gerbti, toleruoti ir priimti kita kalba kalbantį, kitaip besielgiantį, mažiau gebantį vaiką. Tyrinėja būdus, kurie padeda suprasti vieniems kitus, įtraukti juos į bendrus žaidimus ir veiklas. Žaisdami, atlikdami grupines veiklas, vaikai mokosi išklausti ir suprasti skirtingas nuomones, požiūrius, juos priimti ir derinti. Dėl turimų skirtingų vertybių, norų, interesų, idėjų ir gebėjimų išryškėja vaikų nesutarimai ir konfliktai. Paremiami grupės mokytojo, vaikai mokosi įžvelgti kilusio nesutarimo esmę, išgirsti kiekvieno nesutarimo dalyvio nuomonę ir ieškoti išeičių, kurios būtų priimtinos kiekvienam. Padedant mokytojui, vaikai mokosi atpažinti patyčias ir būdus, kaip jų išvengti;

Kontekstai:

Universalaus dizaino mokymosi kontekstas, judraus patyriminio ugdymosi kontekstas, tyrinėjimo ir gilaus mokymosi kontekstas, kūrybinių dialogų kontekstas, žaismės kontekstas.

Pedagogo vaidmuo:

- Kurti saugią ir nuspėjamą aplinką, kurioje vaikai jaučiasi užtikrinti.
- Būti pavyzdžiu, demonstruoti tinkamus emocijų valdymo būdus.
- Skatinti vaikų savarankiškumą, palaikyti jų pastangas valdyti emocijas.
- Naudoti raminančius balso tonus, švelnią kūno kalbą.
- Atliepti vaikų poreikius ir padėti jiems atrasti tinkamus nusiramino būdus.

Strategijos:

1. **Vaikų sveikos gyvensenos įgūdžių skatinimas** – fizinė veikla, kvėpavimo pratimai, rami aplinka miegui ir poilsiui.
2. **Socialinių emocijų įgūdžių stiprinimas** – diskusijos apie emocijas, vaidmenų žaidimai.
3. **Reguliari refleksija** – padėti vaikams atpažinti ir įvardyti emocijas.
4. **Alternatyvų siūlymas** – mokyti vaiką išreikšti emocijas tinkamais būdais (pvz., vietoje pykčio priepuolio – piešti ar pūsti burbulus).
5. **Kantrybės ugdymas** – eilių laukimas, žaidimai su smėlio laikrodžiu.

Metodai ir būdai:

1. **Muzikos ir ritmikos pratimai** – dainavimas, ritminiai pratimai padeda vaikams nusiraminti ir susikoncentruoti.
2. **Pasakų ir istorijų skaitymas** – aptariant emocijas pasakojimų veikėjų elgesyje.
3. **Žaidimai su taisyklėmis** – pavyzdžiui, „Raudona-žalia šviesa“ ugdo savikontrolę.
4. **Kūrybinės veiklos** – piešimas, molio lipdymas kaip būdas išreikšti emocijas.
5. **Jutiminė terapija** – smėlio, vandens, švelnių audinių naudojimas ramimui.
6. **Teigiamas pastiprinimas** – pagyrimai už pastangas kontroliuoti emocijas.

VAIKO GALIA - SĖKMINGAI BESIMOKANTIS

Pasiekimų sritis - mokėjimas mokytis.

Vertybinė nuostata. Noriai mokosi, džiaugiasi tuo, ką išmoko.

Esminiai gebėjimai: geba mokytis ir pradeda valdyti savo mokymosi veiklą, smalsiai įsitraukia į savo sumanytas ir kitų pasiūlytas veiklas, aktyviai siekia tikslo, stebi, apmąsto ir koreguoja savo veiklos procesą bei rezultatus.

Pasiekimo žingsnio pasiekimai	Ugdymo(si) gairės (iš vaiko perspektyvos)
1-3 metai	
1 žingsnis • Emocijomis reaguoja į atliekamus veiksmus, veiklas, parodo susidomėjimą aplinka.	38. „Aš ir bendruomenė“ 38.5.2.1. Kasdienėse grupės veiklose, sąveikose su mokytoju ir kitais vaikais kilusias savo emocijas (džiaugsmą, liūdesį, pyktį, nuostabą, baimę) išreiškia veido mimika, gestais, balsu, žodžiais, kūno poza. 38.6.1.1. Padedami suaugusiojo, sekdami jo pavyzdžiu, bendraudami su kitais vaikais, įvaldo paprastus emocijų reguliavimo būdus: parodyti, atskleisti, išreikšti emocijas,

• Veikia reaguodamas į aplinkinių reakcijas, kartoja spontaniškai pasiektą rezultatą.	kreiptis pagalbos, pasiguosti, leistis apkabinamam, nuraminamam. 39. „Aš kalbų pasaulyje“ 39.5.2.1. Vaikai žodine arba nežodine išraiška reaguoja išgirdę mokytojo kreipimąsi, jo kalbinami, klausinėjami, prašomi. 38. „Aš ir bendruomenė“ 38.7.1.1. Mokosi būti ir veikti šalia kitų ir kartu su kitais įsitraukdami į bendrus žaidimus ir veiklas grupelėje. Bendrose veiklose vaikai ugdomi jautrumą kito poreikiams: mokosi suprasti, ką jaučia, ko nori kitas, bando atliepti kito jausmus ar norus. 41. „Kuriu ir išreiškiu“ 41.5.1.2. Dėl džiaugsmingos aplinkinių reakcijos vaikai labiausiai pasisėkusių judesių ir garsų vis tikslingiau kartoja, ima jais žaisti.
2 Žingsnis • Stebi, klauso, liečia, juda, mėgdžioja, ieško naujų įspūdžių, aktyviai domisi aplinkos objektais. • Siekia išgauti norimą rezultatą, džiaugiasi veiklos, į kurią yra įsitraukęs, procesu.	38. „Aš ir bendruomenė“ 38.8.3.1. Savo aplinkoje girdi gimtąją kalbą, įsitraukia į mokytojo organizuojamas veiklas. 39. „Aš kalbų pasaulyje“ 39.6.1.1. Daug mėgdžioja, čiauska, bando reaguoti ir kartoti suaugusiųjų tariamus garsus. Mėgdžiojimu, skiemenų ar žodžių pakartojimais, veiksmiais, mimika ir pantomimika dalyvauja paprastuose žodiniuose žaidimuose. 40. „Tyrinėju ir pažįstu aplinką“ 40.5.1.1. Tyrinėja įvairius daiktus juos griebdami, liesdami, mesdami, kišdami į burną, kramtydami, domisi judančiais, garsus skleidžiančiais, ryškių spalvų daiktais. Daiktus rūšiuoja pagal formą, spalvą, dydį, naudodami rūšiavimo žaislus ir sensorines priemones. 41. „Kuriu ir išreiškiu“ 41.8.1.1. Stebi ir tyrinėja aplinkos objektus ir reiškinius, patraukiančius jų dėmesį savo vizualinėmis savybėmis. Per ugdymo(si) aplinkos stebėjimą ir tyrinėjimą (analizuojant, lyginant, kategorizuojant) ima suprasti aplinkos daiktų ir objektų formas, spalvas, dydžius. 41. „Kuriu ir išreiškiu“. 41.3. Vaikai generuoja idėjas, kuria – žaidžia, imituoja, improvizuoja, komponuoja, aranžuoja, modeliuoja, pritaiko, interpretuoja, reflektuoja; atlieka tai, ką pats sukuria, ir tai, ką išmoka iš kitų. Mokytojo pastebėjimas ir pozityvus reagavimas į vaiko pastangas ir autentišką raišką skatina vaiką tęsti kūrybinį procesą ir siekti įgyvendinti savo idėjas. 41.5.1.2. Dėl džiaugsmingos aplinkinių reakcijos vaikai

	labiausiai pasisėkusių judesius ir garsus vis tiksliau kartoja. 41.8.3.3. Vaikai individualiai ir drauge su kitais džiaugsmingai tyrinėja, drąsinami, palaikomi įgyvendina savo kūrybines mintis ir idėjas.
3 Žingsnis - Trumpam įsitraukia į sudominusią ar savo sumanytą veiklą. - Atidžiai stebi, bando, aiškinasi, klausinėja, kaip kažkas veikia,	37. „Mūsų sveikata ir gerovė“ 37.5.1.3. Vaikai inicijuoja patys ir noriai įsitraukia į mokytojo inicijuojamas veiklas, skatinančias tyrinėti, kaip juda kūnas ir atskiros jo dalys, improvizuoti, fantazuoti, ieškoti neįprastų pozų, judesiais perteikiant pasakų herojų charakterius, gyvūnų, kitų objektų ypatybes. 37.6.1.2. Vaikai įsitraukia į sveikų ir skanių gėrimų bei užkandžių gamybą: mokosi suprasti ir patys kurti receptus; plauna, sveria, uosto, dalina, pjausto, maišo, skanauja, pavadina. 38. „Aš ir bendruomenė“ 38.5.1. Vaikai įsitraukia į žaidimus, įvairias veiklas, kurios padeda patirti ir suprasti: noriu – nenoriu, mėgstu – nemėgstu, įdomu – neįdomu, paskatina atpažinti, tyrinėti, įvardyti ir skirtingais būdais (emocine reakcija, pasirinkimu, piešiniu, žodžiais ar kt.) suaugusiems ir kitiems vaikams parodyti savo poreikius, pomėgius, interesus. 40. „Tyrinėju ir pažįstu aplinką“ 40.8.1.1. Vaikai noriai įsitraukia į įvairias eksperimentines ir kasdienėje veikloje pasitaikančias ilgio (pločio, aukščio), masės, tūrio palyginimo veiklas. 41. „Kuriu ir išreiškiu“ 41.6.1.4. Žaisdami muzikinius žaidimus, vaikai geriau susitelkia, įsitraukia į muziką, išlaiko ir plėtoja įgimtą domėjimąsi muzika. 37. „Mūsų sveikata ir gerovė“ 37.6.1.2. Vaikai aiškinasi, klausia skaitomų tekstų, komentarų apie sveiko maisto naudą, sužino, ką valgyti yra naudingiau sveikatai; tyrinėja sveiko maisto piramidę. 37.8.1.1. Mokytojo skatinami, drąsinami, pamokomi, padedami, prausia veidą, rankas ir nusišluosto, susišukuoja plaukus, nusirengia ir bando tvarkingai sudėti drabužius ir pan.; 40. „Tyrinėju ir pažįstu aplinką“ 40.5.2.3. Matydami, kaip suaugusieji ir kiti vaikai naudoja įvairius įrankius, ir stebėdami, kaip tie įrankiai veikia, vaikai patys juos išbando. Daiktus kūrybiškai panaudoja žaidimuose, ugdomosi nuostatą tausti daiktus. 40.5.3.1. Tyrinėja gamtos ir žmogaus sukurtus daiktus. Drauge su mokytoju vaikai aiškinasi, kaip daiktai keitėsi,

vyksta	kokie jie buvo seniau, kokie dabar, kaip tobulėjo, kaip veikia, iš ko pagaminti.
4-6 metai	
4 žingsnis - Paklaustas pasako, parodo, ką nori veikti, išmokti. Susidomėjęs stebi, įsitraukia į bendras veiklas su kitais vaikais, dalinasi tuo, kas sudomino. - Imasi iniciatyvos ir atkakliai siekia savo tikslo. Pradeda numatyti ir pasirinkti priemones bei medžiagas, reikalingas veiklai įgyvendinti. - Komentuoja atliekamą veiklą, pasako, ką jau atliko, ką darys toliau.	37. „Mūsų sveikata ir gerovė“ 37.5.1.3. Vaikai inicijuoja patys ir noriai įsitraukia į mokytojo inicijuojamas veiklas, skatinančias tyrinėti, kaip juda kūnas ir atskiros jo dalys, improvizuoti, fantazuoti, ieškoti neįprastų pozų, judesiais perteikiant pasakų herojų charakterius, gyvūnų, kitų objektų ypatybes. 38. „Aš ir bendruomenė“ 38.5.4.3. Vaikai tyrinėja žmogaus gyvenimo ciklą, piešia ir samprotauja, kaip atrodys užaugęs, ko norėtų išmokti netolimoje ateityje, kuo norėtų tapti tolimoje ateityje; 38.7.1.2. Vaikai patys inicijuoja bendrus žaidimus ar veiklas, siūlo ir derina veiklos idėjas, veiksmus, siužetą, susikuria veiklos ir elgesio taisykles, padeda, paremia vienas kitą, tariaisi. 39. „Aš kalbų pasaulyje“ 39.6.2.2. Vaikai bendrauja natūraliai, aktyviai komunikuoja siekdami savo tikslų, o nesuprasti, pakartoja, performuluoja, paaiškina tai, ko nori, tikisi. 38. „Aš ir bendruomenė“ 38.4. Skatinamas vaiko noras veikti ir savarankiškai įgyvendinti sumanymus, inicijuoti bendrus žaidimus ir patirtines veiklas, turint idėją ir kartu su kitais siekiant ją įgyvendinti. 41. „Kuriu ir išreiškiu“ 41.2. Vaikai spontaniškai tyrinėja, eksperimentuoja, išbando kūrybines medžiagas, priemones ir įvairias veiklos formas, veikdami spontaniškai ar įsitraukdami į organizuotas veiklas. Kiekvieną vaiką įsitraukti skatina mokytojo pasiūlytų priemonių ir veikimo būdų sukurtos asmeninio pasirinkimo galimybės. 40. „Tyrinėju ir pažįstu aplinką“ 40.4. Mokytojas skatina vaikus reflektuoti savo atliktą veiklą ir jos rezultata, pastangas, gebėjimus ir elgesį, dėl kurių jiems vis geriau sekasi atlikti užduotis. 40.9.2. veiksmų sekos ir problemų sprendimas: 40.9.2.2. Vaikai veiksmų sekas (algoritmus) taiko stebėdami, žaisdami, nagrinėdami ir įvardydami įvairių procesų, kasdienių darbų ir veiklų atlikimą žingsniais, veiksmų eiliškumą.
5 žingsnis Kai domina tema, ieško	40. „Tyrinėju ir pažįstu aplinką“ 40.3. Gilėjantį supratimą skatina įvairiais būdais (vaizdu,

galimybių sužinoti daugiau ir patenkinti savo smalsumą Išlieka pozityviai nusiteikę siekti numatyto tikslo nepaisant iškylančių sunkumų, lanksčiai prisitaiko prie situacijos arba keičia sprendimus.	žodžiu, praktiškai darant, liečiant, uodžiant) gaunama informacija apie aplinkos daiktus, gamtos objektus, reiškinius ir procesus, naujų sąvokų, matematinių ir skaitmeninės kalbos simbolių aiškinimasis. 40.5.3. daiktai ir technologijos 40.5.3.3. Žaisdami, tyrinėdami aplinką, vaikai naudojami išmaniaisiais daiktais (žaislais, robotukais, išmaniaisiais rašikliais, telefonais, išmaniosiomis grindimis ir kt.), aiškinasi jų veikimo būdą, juos išbando. Vaikai ieško atsakymų į patiems kylančius ir mokytojo nuolat keliamus klausimus. 40.9.1.4. Apie objektus ir reiškinius, kurių neįmanoma tiesiogiai matyti, paliesti, išgirsti, vaikai, mokytojų padedami, gauna informaciją naudodamiesi išmaniaisiais įrenginiais, realiu laiku jungdamiesi prie nuotolinių įrenginių (pavyzdžiui, prie paukščio lizdo esančios stebėjimo kameros ar kt.) ir informacinių svetainių (pavyzdžiui, susirasti gyvūnų, augalų vaizdus, išbandyti virtualius turus ir kt.). 38. „Aš ir bendruomenė“ 38.6.2.3. Vaikai sau kelia paprastus asmeninius ar veiklos tikslus ir jų siekia, susidūrę su kliūtimis, keičia veikimo ar elgesio būdus, atkakliai stengiasi jas įveikti, kreipiasi pagalbos ir ją priima. Vaikai mokosi stabtelėti ir apmąstyti savo veiklą ar elgesį, kad pasirinktų tinkamiausius būdus. 40. „Tyrinėju ir pažįstu aplinką“ 40.3. Veiklos, kuriose vaikai tyrinėja ir modeliuoja situaciją, ieško tinkamų būdų ir priemonių, aiškina priimamus sprendimus, pristato veiklos rezultatus. 40.9.1. skaitmeninis raštingumas 40.9.2.4. Programuodami nesudėtingas animacijas programavimo aplinkose, vaikai nuosekliai atlieka veiksmus, atpažįsta kartojamus veiksmus. Vaikai išbando užrašytas veiksmų sekas ir, jei nepavyko pasiekti norimą rezultatą, pakoreguoja veiksmų seką ir bando iš naujo.
6 žingsnis Įsitraukia į naują, iššūkio reikalaujančią veiklą, drąsiai kalba apie tai, ką jau moka, ką norėtų sužinoti, ko išmokti.	38. „Aš ir bendruomenė“ 38.5.4.3. Vaikų savo galių pajauta plėtojasi jiems mokantis naujų dalykų, drąsiai imantis naujų sumanymų ir lyderystės (vadovauti žaidimui, padėti mažiau gebančiam, dalintis patirtimi). Žaisdami, kurdami vaikai įžvelgia pokyčius, naujai įgytus gebėjimus, savo asmenines savybes, stiprybes, sau priimtinausius mokymosi būdus, stiprina pasitikėjimą savimi ir savo gebėjimais. Darydami klaidas ir jas taisydami vaikai plėtoja atkaklumą, gebėjimą įveikti iššūkius. 38.6.2.2. Vaikai savarankiškai išbando naujas veiklas, kartu su kitais įsitraukdami į ištvermės, tikslumo, kliūčių įveikos reikalingas veiklas, laikydamiesi kartu su kitais sukurtų grupės taisyklių ir tvarkos

• Numato veiksmų ir priemonių planą tikslui pasiekti. Priimdamas sprendimus ieško informacijos ir ją tikslingai atsirenka.	39. „Aš kalbų pasaulyje“ 39.6.2. bendravimas ir komunikacija 39.6.2.2. Vaikai bendravimo gebėjimus ugdo kartu su suaugusiuoju ir bendraamžiais skaitinėdami knygas, kalbėdamiesi apie skaitomas ar pasakojamas istorijas, diskutuodami apie atliktą veiklą, patirtą nuotyki, žiūrėtą filmą, girdėtą pasaką, pasakodami istorijas, kurdami pasakojimus, kalbėdamiesi apie tai, ką norėtų patirti ir veikti. 40. „Tyrinėju ir pažįstu aplinką“ 40.8.2.2. Vaikai, tyrinėdami aplinką, drauge su mokytoju ir kitais vaikais atranda, kiek daug erdvinės informacijos yra aplink: panašumo, elementų išdėstymo, atsikartojimo, formos bendrumo.
--	---

Kontekstai: universalaus dizaino mokymuisi, žaismės, kalbų įvairovės, realių ir virtualių aplinkų, tyrinėjimo ir gilaus mokymosi.

Pedagogo vaidmuo: skatinantis, motyvuojantis, drąsinantis, kuriantis, palaikantis.

Ugdymo metodai:

1. Patirtinis mokymasis

- Leisti vaikams patiems tyrinėti aplinką, naudotis įvairiomis priemonėmis.
- Skatinti eksperimentavimą su gamtine ir sensorine medžiaga.
- Organizuoti veiklas, kuriose vaikai galėtų tyrinėti daiktų savybes (spalvas, formas, garsus, kvapus, tekstūras).

2. Žaidybiniai metodai

- Kurti situacinius žaidimus, kurie skatintų tyrinėjimą ir problemų sprendimą.
- Naudoti vaidmenų žaidimus, leidžiančius vaikams išbandyti skirtingas socialines situacijas.
- Įtraukti žaidimus su gamtine medžiaga (vanduo, smėlis, purvas) siekiant lavinti pojūčius ir eksperimentuoti.

3. Sensoriniai metodai

- Leisti vaikams pažinti aplinką per visus pojūčius (regėjimą, klausą, lietimą, skonį, kvapą).
- Kurti sensorines erdves su įvairių tekstūrų, kvapų, garsų, spalvų ir temperatūrų priemonėmis.
- Skatinti vaikus tyrinėti per tiesioginę sąlytį su aplinka (pvz., stebėti gamtos reiškinius, klausytis garsų).

4. Klausimų ir diskusijų metodas

- Skatinti vaikus užduoti klausimus apie aplinką, skatinti jų smalsumą.
- Vykdyti diskusijas apie pastebėtus reiškinius, tyrinėjimų rezultatus.
- Skatinti vaikus daryti prielaidas ir spėjimus apie gamtos ar socialinius reiškinius.

5. Eksperimentavimo metodai

- Organizuoti paprastus eksperimentus su vandeniu, spalvomis, gamtinėmis medžiagomis.
- Leisti vaikams tyrinėti priežasties ir pasekmės ryšius.
- Skatinti hipotezių kėlimą ir išbandymą per praktines veiklas.

6. Kūrybiniai metodai

- Įtraukti piešimą, lipdymą, konstravimą, kurie padeda išreikšti atradimus ir patirtis.
- Skatinti vaikus pasakoti istorijas apie jų atradimus ir tyrinėjimus.

- Naudoti improvizaciją ir kūrybinius pasakojimus, kad vaikai galėtų įsivaizduoti ir kurti naujus pasaulius.

7. Stebėjimo metodas

- Skatinti vaikus stebėti gamtos reiškinius, žmonių elgesį, kasdienes įvykius.
- Leisti vaikams fiksuoti pastebėjimus piešiniais, nuotraukomis, pasakojimais.
- Aptarti su vaikais jų stebėjimus, skatinti juos lyginti ir analizuoti.

8. Bendradarbiavimo ir socialinio ugdymo metodai

- Organizuoti grupinius tyrinėjimus, kuriuose vaikai bendradarbiauja, dalijasi atradimais.
- Skatinti vaikus diskutuoti, išklausti kitus, ieškoti bendrų sprendimų.
- Įtraukti bendruomenės narius į veiklas (pvz., tėvus, senelius, vietos specialistus).

Pasiekimų sritis: tyrinėjimas

Vertybinė nuostata. Domisi viskuo, kas vyksta aplinkui, noriai stebi, bando ir samprotauja.

Esminiai gebėjimai. Aktyviai tyrinėja save, socialinę, kultūrinę ir gamtinę aplinką, įvaldo tyrinėjimo būdus (stebėjimą, eksperimentavimą, klausinėjimą), samprotauja apie tai, ką pastebėjo, atrado, pajuto, patyrė.

Pasiekimų žingsnio pasiekimai	Ugdymo(si) gairės (iš vaiko perspektyvos)
1 – 3 metai	
1 žingsnis • Reaguoja į tai, kas vyksta aplinkoje, eina link jį sudominusių daiktų. • Emocijomis ir veido išraiška parodo tyrinėjimo džiaugsmą.	37. „Mūsų sveikata ir gerovė“ 37.5.1.1. Mokytojo kalbinami, žaidinami, įvairiais patraukliais žaislais ir daiktais motyvuojami vaikai iki 1 metų vartosi, ropoja, sėdasi, prisitraukia, atsistoja, siekia daiktų. 37.2. Įsitraukimą skatina mokytojo sukurtos galimybės pačiam vaikui pasirinkti priimtinausią būdą žaisti ir veikti.
2 žingsnis • Prašo ir parodo, koks daiktas domina, ką norėtų paliesti, tyrinėti. • Tyrinėdamas pasitelkia visus pojūčius: stebi, liečia, uosto, klausosi; tyrinėja savo kūną. • Fantazuoja ir eksperimentuoja su gamtine medžiaga, formomis, spalvomis	40. „Tyrinėju ir pažįstu aplinką“ 40.5.1.1. Vaikai iki 3 metų daiktų pasaulį pažįsta ir atpažįsta visais jutimais, padedančiais suvokti daiktų spalvą, formą, garsą, kvapą, skonį, tekstūrą. Pirmaisiais gyvenimo metais vaikai grupėje esančius įvairius daiktus tyrinėja juos griebdami, ličdami, mesdami, kišdami į burną, kramtydami, domisi judančiais, garsus skleidžiančiais, ryškių spalvų daiktais. 2–3 metų vaikai daiktus rūšiuoja pagal formą, spalvą, dydį, naudodami rūšiavimo žaislus ir sensorines priemones;
3 žingsnis • Smalsauja, pamėgdžioja suaugusįjį, atranda naujus veikimo būdus. • Tyrinėjimų ir atradimų	39. „Aš kalbų pasaulyje“ 39.2. Įsitraukimą skatina mokytojo siūlomos įdomios ir aktualios veiklos, žaidybinės situacijos, žadinančios prigimtinių vaikų smalsumą, domėjimąsi ir emocinį įsitraukimą į bendravimą ir bendradarbiavimą

rezultatą rodo kitiems.	procesus.
4 – 6 metai	
4 žingsnis Pasako ką veikė, kelia daug klausimų, spėlioja. Stebi veiksmų pasekmes, supranta, kada pavyko įveikti sunkumus	38. „Aš ir bendruomenė“ 38.2. Vaikų įsitraukimą į ugdomąsias veiklas skatina mokytojo jautrus ir pastovus emocinis ryšys su vaiku, vaikams aktualus turinys ir veiklos, padedančios pažinti ir suprasti save, suvokti savo ryšius su kitais ir vietą tarp kitų žmonių; didžiavimasis savimi išmokus valdyti savo elgesį, užmegzti draugystes, geriau suprasti žmones ir bendruomenę; bendravimo ir bendradarbiavimo galimybės, palaikyti vieniems kitų idėjas, vienam iš kito mokytis įvairių socialinės sąveikos, pažinimo ir kūrybos būdų. Kiekvieno vaiko įsitraukimą pagal jo galias padidina galimybė pačiam rinktis mokytojo pasiūlytus skirtingus būdus pažinti, veikti, išreikšti, kai domimasi tais pačiais asmeniniais, socialiniais ar kultūriniais reiškiniais.
5 žingsnis - Atpažįsta kasdienes ir mažiau įprastas problemas, bando įveikti pasitaikančius sunkumus. - Ieško priimtinių bendrų sprendimų kartu su kitais, siūlo sprendimo būdus kitiems. - Svarsto, ką galima daryti kitaip. - Lygindamas ir gretindamas ieško panašumų ir skirtumų.	38. „Aš ir bendruomenė“ 38.3. Gilėjančią supratimą užtikrina vaikams sukurtos sąlygos pajauti, patirti visais pojūčiais, tyrinėti, lyginti panašumus ir skirtumus, numatyti pasekmes, išvelgiant naujus dalykus apie save, kitus žmones, bendruomenes ir jų gyvenimo būdo kaitą laiko tėkmėje. Supratimas gilėja, jei tai, ką vaikas patyrė, sužinojo, yra verbalizuojama – apmąstoma, aiškinama, argumentuojama. 38.4. Įgytos patirties raišką skatina mokykloje sukurti ugdymosi kontekstai, pasižymintys emociniu saugumu, mokytojo jautrumu vaikų poreikiams, bendrų veiklų, įvairių sąveikų, komunikavimo su skirtingais žmonėmis galimybėmis. Jie skatina vaikų norą veikti ir savarankiškai įgyvendinti sumanymus, inicijuoti bendrus žaidimus ir patirtines veiklas, turint idėją ir kartu su kitais siekiant ją įgyvendinti. Patys vaikai empatiškai atliepia kitų poreikius, emocijas, idėjas; atskleidžia įvaldytus santykių kūrimo, santykių problemų sprendimo, sugyvenimo gebėjimus.
6 žingsnis - Savarankiškai sprendžia problemas, taikydami turimas žinias, pasirenka tinkamiausią sprendimą iš kelių. - Domisi supančia aplinka ir gamta.	38. „Aš ir bendruomenė“ 38.5. Siekiama padėti vaikams plėtoti supratimą apie save kaip unikalų asmenį, kuris auga, keičiasi, įgyja vis daugiau savarankiškumo, galių ir pasitikėjimo savimi, mokosi priimti savo gyvenimui ir ugdymuisi aktualius sprendimus bei pasirinkimus. 38.7. Siekiama paskatinti vaikus užmegzti ir palaikyti asmeninius ryšius su kitais žmonėmis, tyrinėti savo ir kitų panašumus bei skirtumus, pratintis pagalvoti apie

	kitus ir jų poreikius, būti geranoriškus, draugiškus, mokytis bendrauti, sugyventi. 38.9.Siekama padėti vaikams tyrinėti praeitį, dabartį, ateitį bei suprasti žmonių gyvenimo bėgant laikui pokyčius.
--	--

Kontekstai: Žaismės kontekstas, realių ir virtualių aplinkų, kūrybinių dialogų, kalbų įvairovės, tyrinėjimo ir gilaus mokymosi, universalus dizaino mokymuisi.

Pedagogo vaidmuo: motyvuojantis, skatinantis, palaikantis, drąsinantis, besirūpinantis, patarėjas.

1. Patirtinis mokymasis

- Leisti vaikams patiems tyrinėti aplinką, naudotis įvairiomis priemonėmis.
- Skatinti eksperimentavimą su gamtine ir sensorine medžiaga.
- Organizuoti veiklas, kuriose vaikai galėtų tyrinėti daiktų savybes (spalvas, formas, garsus, kvapus, tekstūras).

2. Žaidybiniai metodai

- Kurti situacinius žaidimus, kurie skatintų tyrinėjimą ir problemų sprendimą.
- Naudoti vaidmenų žaidimus, leidžiančius vaikams išbandyti skirtingas socialines situacijas.
- Įtraukti žaidimus su gamtine medžiaga (vanduo, smėlis, purvas) siekiant lavinti pojūčius ir eksperimentuoti.

3. Sensoriniai metodai

- Leisti vaikams pažinti aplinką per visus pojūčius (regėjimą, klausą, lietimą, skonį, kvapą).
- Kurti sensorines erdves su įvairių tekstūrų, kvapų, garsų, spalvų ir temperatūrų priemonėmis.
- Skatinti vaikus tyrinėti per tiesioginį sąlytį su aplinka (pvz., stebėti gamtos reiškinius, klausyti garsų).

4. Klausimų ir diskusijų metodas

- Skatinti vaikus užduoti klausimus apie aplinką, skatinti jų smalsumą.
- Vykdyti diskusijas apie pastebėtus reiškinius, tyrinėjimų rezultatus.
- Skatinti vaikus daryti prielaidas ir spėjimus apie gamtos ar socialinius reiškinius.

5. Eksperimentavimo metodai

- Organizuoti paprastus eksperimentus su vandeniu, spalvomis, gamtinėmis medžiagomis.
- Leisti vaikams tyrinėti priežasties ir pasekmės ryšius.
- Skatinti hipotezių kėlimą ir išbandymą per praktines veiklas.

6. Kūrybiniai metodai

- Įtraukti piešimą, lipdymą, konstravimą, kurie padeda išreikšti atradimus ir patirtis.
- Skatinti vaikus pasakoti istorijas apie jų atradimus ir tyrinėjimus.
- Naudoti improvizaciją ir kūrybinius pasakojimus, kad vaikai galėtų įsivaizduoti ir kurti naujus pasaulius.

7. Stebėjimo metodas

- Skatinti vaikus stebėti gamtos reiškinius, žmonių elgesį, kasdienes įvykius.
- Leisti vaikams fiksuoti pastebėjimus piešiniais, nuotraukomis, pasakojimais.
- Aptarti su vaikais jų stebėjimus, skatinti juos lyginti ir analizuoti.

8. Bendradarbiavimo ir socialinio ugdymo metodai

- Organizuoti grupinius tyrinėjimus, kuriuose vaikai bendradarbiauja, dalijasi atradimais.
- Skatinti vaikus diskutuoti, išklausti kitus, ieškoti bendrų sprendimų.
- Įtraukti bendruomenės narius į veiklas (pvz., tėvus, senelius, vietos specialistus).

Pasiekimų sritis - kūrybiškumas

Vertybinė nuostata. Nusiteikęs drąsiai kurti ir autentiškai išreikšti save, noriai tyrinėti naujas idėjas.

Esminiai gebėjimai: Pasitelkia patirtį ir vaizduotę, tyrinėja savo ir kitų idėjas, randa būdų ir priemonių parodyti originalumą ir išradingumą įgyvendindamas kūrybinius sumanymus, aptaria tai su kitais.

Pasiekimo žingsnio pasiekimai	Ugdymo(si) gairės (iš vaiko perspektyvos)
1-3 metai	
1 žingsnis Pastebi ir smalsiai, gyvai reaguoja į aplinkoje esančius pažįstamus ir naujus vizualius ir garsinius stimulus.	39. „Aš kalbų pasaulyje“ 39.5.3.2. Atpažįsta gestus, mimikas ir į jas reaguoja žodine arba nežodine raiška, parodo susidomėjimą. 37. „Mūsų sveikata ir gerovė“ 37.5.1.1. Kalbinamas, žaidinamas, įvairiais patraukliais žaislais ir daiktais motyvuojamas reaguoja ir kuria ryšį su suaugusiuoju ir artimiausią aplinką per garsus ir vaizdus
2 žingsnis Teikia pirmenybę tam tikrai kūrybinei veiklai, ilgiau įsitraukdamas į tai, ką mėgsta.	41. „Kuriu ir išreiškiu“ 41.5.2.2. Žaisdamas su tikslingai atrinktais žaislais (lėlėmis, mašinytėmis, gyvūnėliais, indeliais ir kt.), išmoka pasirinkti ir pats susikurti erdves savo žaidimams.
3 žingsnis - Perkuria patikusius garsus, judesius, veiksmus, vaizdus, atirasdamas naujus derinius. - Žaisdamas atlieka įsivaizduojamus menamus veikėjo veiksmus.	39.6.3. Rašytinė raiška 39.6.3.2. Kuria savo sumanytus objektus, ženklus ir simbolius, puošia juos, atirasdamas savitus būdus ir derinius. 41.3. Žaisdamas vaidmeninius - kūrybinius žaidimus, įsijaučia į sugalvoto veikėjo rolę ir kuria, imituoja, improvizuoja, komponuoja, modeliuoja, pritaiko, interpretuoja, reflektuoja; atlieka tai, ką pats sukuria, ir tai, ką išmoka iš kitų. 38.8.1.2. Žaisdamas, bendraudamas, drauge ką nors veikdamas ir kurdamas dalijasi patyrimu ir idėjomis, supranta, tyrinėja ir pajaučia artimiausios aplinkos įvairovę.
4-6 metai	
4 žingsnis Veikdamas pasitelkia vaizduotę. Pastebi, išbando, kaip įvairios medžiagos, priemonės ir daiktai gali būti naudojami skirtingais būdais siekiant kūrybinio rezultato.	41. „Kuriu ir išreiškiu“ 41.5.4. Žaidimas – kaip simbolių taisyklių tyrinėjimas, kūrimas ir laikymasis: 41.5.4.3. Kuria savo žaidimus ir juos žaidžia su grupės draugais ir mokytojais. Savarankiškai žaisdamas ir kurdamas vis naujus žaidimus, sutelkia visus savo gebėjimus, atskleidžia savo pomėgius ir stiprybes; 41.5.3. Žaidimas – kaip savo patirčių ir socialinių santykių tyrinėjimas:

• Įprastus veikimo būdus papildo naujais netikėtais judesiais, garsais, pasakojimu, grafiniais vaizdais, keičia objektų konstrukcijas, paskirtį. Žaisdamas prisiima menamus vaidmenis, kuria siužetus, spontaniškai keičia žaidimo taisykles.	41.5.3.2. Ima žaisti didesnėse grupelėse, išmoka tikslingai kurti žaidimo erdves ir konstruoti sudėtingesnius žaidimo siužetus, pasitelkdami vaizduotę ir įtraukdami fantastinių elementų; Renkasi veiklas, siūlo veiklos idėjas, veiksmus. Kurdamas žaidimų siužetą ar užsiimdamas kita kūrybine veikla išbando paties sugalvotus būdus panaudoti aplinkoje randamus daiktus, priemones ar technikas rezultatui pasiekti. 39.6.3. Rašytinėraiška 39.6.3.2. Kuria savo ženklus ir simbolius, puošia juos kurdamas raštus ir panaudodamas skirtingas priemones bei technikas.
5 žingsnis • Generuoja naujas idėjas, fantazuoja apie tai, ką nori sukurti. Neįprastai naudoja įvairias medžiagas, priemones ir kūrybos būdus įvairiose kasdienio gyvenimo ir veiklos srityse. • Autentišką pasaulio matymą išreiškia įvairiais būdais, keičia, pertvarko savo kūrybines idėjas, siūlo kelis jų variantus. • Supranta ir nusako konkretaus savo kūrinio paskirtį. Pasakoja apie tai, ką sukūrė, apie pasirinktus kūrybos būdus, medžiagas, priemones.	41.5. Kuria ir įvaldo įvairias žaidimo formas ir būdus, žaismingai reiškia savo emocijas patirtis ir išpūdžius. Žaisdamas vaikas ugdomi savitus žaidybinius gebėjimus ir plėtoja vaizduotę, kūrybiškumą, stiprina improvizacinius įgūdžius, ugdomi simbolinį mąstymą ir socialinio bendravimo vertybinius pagrindus. 41.3. Generuoja idėjas, kuria – žaidžia, imituoja, improvizuoja, komponuoja, aranžuoja, modeliuoja, pritaiko, interpretuoja, reflektuoja; atlieka tai, ką pats sukuria, ir tai, ką išmoka iš kitų. Žaisdamas vienas ar kartu su bendraamžiais, improvizuoja kurdamas situacijas, keisdamas objektų konstrukcijas, paskirtis ir vaizduotės, įkvėptus vaidmenis. 38.7.1. Ryšiai tarp vaikų ir jautrumas kito poreikiams: 38.7.1.2 Inicijuoja bendrus žaidimus ar veiklas, siūlo ir derina veiklos idėjas, veiksmus, temas, susikuria veiklos ir elgesio taisyklės, padeda, paremia vienas kitą, tariasi. 39.6.3. Rašytinėraiška 39.6.3.2. Kuria savo ženklus ir simbolius, puošia ir apipavidalina užrašytas raides ar ženklus siedami juos su realiais objektais.
6 žingsnis • Domisi, fantazuoja, užduoda klausimus apie kūrybinę veiklą, išbando įvairias naujas kūrybos priemones, būdus, sritis. Savo kūryboje atkartoja pastebėtus kitų kūrybos elementus. • Numato, kaip ir kokiomis priemonėmis sieks kūrybinio rezultato, padedamas sprendžia kūrybinius iššūkius, pagal savo	41.8.3. Grafinė ir spalvinėraiška: 41.8.3.3 Įgyvendina savo kūrybines mintis ir idėjas, renkasi priemones, įrankius bei technikas grafinei ir spalvinei rašikai, siekia savitai ir detalčiai išbaigti savo kūrybinius darbus; Inicijuoja bendrus žaidimus ar veiklas, siūlo ir derina veiklos idėjas, veiksmus, siužetą, susikuria veiklos ir elgesio taisyklės, padeda, paremia vienas kitą, tariasi. 39. 6.2. Bendravimas ir komunikacija 39.6.1.2. Aktyviau kalba, ieško būdų, kaip aiškiau išreikšti mintį, atpasakojant, perkuriant, pratęsiant, suvaidinant, iliustruojant, deklamuojant, kalbantis su mokytoju apie

įsivaizdavimą siekia pabaigti kūrybinį darbą, paskatintas jį tobulina. • Dalinasi savo kūryba artimoje aplinkoje, pasakoja apie kūrybos procesą, paaiškina, kas jam svarbu ir įdomu, pasako, kam skirti jo paties ir kitų žmonių kūrybos rezultatai.	teksto turinį ir prasmes, siejant tekstą su vizualia medžiaga 38.7.3. Skirtybių priėmimas ir lygiavertis dalyvavimas: 38.7.3.2. Siūlo idėjas, kaip pertvarkyti grupės ar lauko aplinką, jausdamiesi aktyviais grupės dalyviais, pajausdami demokratiškų santykių vertingumą. Grupelėje atlikdami bendrą tikslą turinčią veiklą, lyderiauja paeiliui, apsvarsto kiekvieno pasiūlytas idėjas, ieško kompromisų; 38.8.1. Žmonių įvairovės supratimas 38.8.1.2. Žaisdamas, bendraudamas, drauge ką nors veikdamas ir kurdamas dalijasi patyrimu ir idėjomis, supranta, tyrinėja ir pajaučia aplinkos įvairovę. 41.5. Žaidimas – kaip savo patirčių ir socialinių santykių tyrinėjimas: 41.5.3.3. Prieš žaisdamas aptaria žaidimo temą, planuoja siužetą, lanksčiai kaitalioja vaidmenis, patys kontroliuoja vienas kito veiksmus ir geba spręsti kylančius nesutarimus. Mokytojo paskatintas, nesunkiai jungiasi į kolektyvinius režisūrinius žaidimus kurdamas ilgalaikius žaidimo pasaulius mėgstamų knygų, pasakų ir kino filmų pagrindu, lengvai įtraukia kitus grupės vaikus, mielai kviečia ir suaugusiuosius
---	--

Kontekstai:

universalus dizaino mokymuisi kontekstas, žaismės kontekstas, . kūrybinių dialogų kontekstas, . judraus patirtinio ugdymosi, kalbų įvairovės kontekstas.

Pedagogo vaidmuo:

Pedagogas padeda suprasti, praplėsti ir pagilinti vaiko mokymąsi, sustiprinant įgyjamas patirtis.

- Pedagogas – vaikų veiklos koordinatorius, vaiko ugdymosi situacijų moderatorius, patarėjas, draugas, stebėtojas.
- Pedagogas kuria kontekstus mokymuisi, provokacijas, iššūkius, dialogą, mąstymą ir kūrybą kartu, refleksijas ir kt.

Strategijos, metodai, būdai:

- Modeliuojama smalsumą, tyrinėjimus, kūrybinę raišką skatinanti aplinka;
- apmąstomos vaikų dėmesį patraukiančios priemonės ar situacijos, priimama tai, ką vaikai sako, kuo domisi, stengiamasi atliepti vaikų domėjimosi įvairovę;
- stebima, ką ir kaip veikia vaikai,
- dialogu su vaikais, juos padrąsinat tolesniems, netikėtiems tyrinėjimams;
- per medžiagas, priemones, situacijos pakeitimą vaikas skatinamas mąstyti, plėtoti savo idėjas;
- vaikai drąsinami tikrinti ir tas savo idėjas, teorijas, vaizduotės produktus, kurie, suaugusiųjų akimis, nereikšmingi ar klaidingi;
- naudojama dialogų tarp kontrastingų dalykų kūrimo strategija;
- įtraukiama vaizduotė, prisiminimai, „mąstymas rankomis“, „mąstymas visu kūnu“, uoslė ir kiti pojūčiai;

VAIKO GALIA- KOMUNIKABILUS

Pasiekimų sritis – **estetinis suvokimas**

Vertybinė nuostata. Domisi, gėrissi, grožisi gamtine ir kultūrine aplinka.

Esminiai gebėjimai. Atpažįsta įvairius gamtinės ir kultūrinės aplinkos reiškinius, reaguoja į juos, jaučia, suvokia ir, remdamasis savo supratimu, aptaria estetinius jų ypatumus, dalinasi asmeninėmis estetinėmis patirtimis, džiaugiasi savo ir kitų kūryba.

Pasiekimų žingsnio pasiekimai	Ugdymo(-si) gairės (iš vaiko perspektyvos)
1-3 metai	
1 žingsnis - Ramiai jaučiasi pažįstamoje, kūdikiams įrengtoje darnioje aplinkoje. - Reaguoja ir trumpam sutelkia dėmesį, kai yra emocingai kalbinamas, kai mato įvairias mimikas, judesius, įvairių spalvų ir formų daiktus, kai girdi muzikos garsus. - Judesiais, krykštavimu parodo, kad girdi pažįstamą melodiją, mato pažįstamą žmogų, žaislą, paveikslą.	39. „Aš kalbų pasaulyje“ 39.6.2.1. Vaikai nuo kūdikystės aktyviai bendrauja verksmu, gestais, mimika, išreiškdami savo emocijas ir socialinio kontakto poreikį, seka akimis asmenį, kuriam adresuota jų kalba 39.5.3.1. Kūdikiai stebi aplinkinių veido mimiką, gestus, kūno kalbą, pamažu įgydami vis gilėjančią nežodinės kalbos suvokimą. 39.5.4.1. Vaizdinės informacijos suvokimas formuojasi nuo gimimo, vaikui stebint atskirus objektus, spalvotus daiktus. Vaikai iki 3 metų ugdomi vaizdinės informacijos suvokimą, dalyvaudami suaugusiojo siūlomose veiklose, kuriose naudojamos skirtingų formų, spalvų, dydžio priemonės, simboliniai ženklai, vartamos bežodės paveikslėlių knygelės ir knygos su atskirais žodžiais bei tekstais. Paskatinti mokytojo, vaikai kreipia dėmesį į aplinkoje esančias raides, žodžius, simbolius, stebi rašančiuosius, domisi įvairiomis rašymo, vaizdinės informacijos pateikimo priemonėmis, galimybe palikti ženklus popieriuje, kitose priemonėse, varto knygeles, rodo į paveikslėlius, tyrinėja kitą vaizdinę informaciją. Vaizdinės informacijos suvokimą papildo kiti jutiminiai pojūčiai, ypač – lytėjimas; 41.5.1.2. Dėl džiaugsmingos aplinkinių reakcijos vaikai labiausiai pasisekusius judesius ir garsus vis tiksliau kartoja, ima jais žaisti, manipuliuoti, siekdami socialinio atsako;
2 žingsnis - Atviras naujiems potyriams, džiaugiasi įsitraukęs į naujas raiškos formas. - Skirtingai reaguoja į gamtos ir žmogaus sukurtus objektus bei reiškinius, intuityviai mėgdžioja tai, kas jam patinka. - Atpažįsta (suklūsta, rodo) kai kuriuos jau girdėtus muzikos kūrinius, matytą judesio raišką, vaidinimo veikėjus, dailės kūrinius, gamtos objektus ir reiškinius, jais stebisi.	39. „Aš kalbų pasaulyje“ 39.6.1.1. 1–3 metų vaikai mėgdžiojimu, skiemenų ar žodžių pakartojimais, veiksmis, mimika ir pantomimika dalyvauja paprastuose žodiniuose žaidimuose. 40. „Tyrinėju ir pažįstu aplinką“ 40.6.1.2. Stebi gyvūnus savo aplinkoje, kai kuriuos mūsų ir svetimų kraštų gyvūnus atpažįsta paveikslėlių knygose, animaciniuose filmuose. Gyvūnus vaikai atpažįsta iš jų kūno formos, išskirtinių požymių, gyvenamųjų vietų, mėgdžioja gyvūnų balsus, būdingus judesius. 41. „Kuriu ir išreiškiu“ 41.6.1.4. Tinkamai mokytojų sukurtoje muzikinėje aplinkoje vaikai mėgdžioja suaugusiųosius, taip pat suaugusieji mėgdžioja vaikus: jų judesius, vokalinę ir artikuliacinę raišką.

3 žingsnis • Emocingai reaguoja girdėdamas garsų, intonacijų sąskambį, stebėdamas savo ir kitų piešinius, paveikslus, šokių judesius, gamtos objektus bei reiškinius. • Skirtingai reaguoja į estetinio patyrimo kontrastus (gražu – bjauru; šviesu – tamsu; tylu – garsu). • Turi savo nuomonę (patinka, nepatinka) apie savo ir kitų kūrybą bei aplinką. Džiaugiasi, rodo, ką nors sako kitiems apie savo kūrybą.	39. „Aš kalbų pasaulyje“ 39.5.1.1. Vaikai iki 3 metų ugdomi kalbos suvokimo gebėjimus, bendraudami su suaugusiais ir kitais vaikais. Jie atkreipia dėmesį į kalbėjimą, plečia pasyvų ir aktyvų žodyną, girdėdami suaugusiojo kalbą, pasižyminčią aukštesniu balso tonu, ryškia emocinga intonacija 39.6.3.1. 1–3 metų vaikai plėtoja rašytinės raiškos gebėjimus mėgdžiodami suaugusiuosius ir eksperimentuodami: stebėdami rašančiuosius ar piešiančiuosius, bandydami imituoti, braukti, keverzoti, piešinėti, palikdami ženklus smėlyje, popieriuje, vandenyje; 37. „Mūsų sveikata ir gerovė“ 37.6.1.1. Vaikai iki 3 metų su sveikatai palankiu maistu susipažįsta valgydami drauge su mokytoju ir kitais vaikais, girdėdami suaugusiųjų aiškinimus, žiūrindami knygeles, korteles, piešinius. Matydami estetiškai patiektą, skleidžiantį šviežią kvapą maistą, jį skanaudami ir nuolat girdėdami vaisių, daržovių bei kitų maisto produktų pavadinimus, vaikai kaupia atitinkamą žodyną. Įvairių žaislų apščioje aplinkoje, grupėje įrengtoje „virtuvėje“ vaikai iki 3 metų žaidžia režisūrinius maisto gaminimo žaidimus;
4-6 metai	
4 žingsnis • Džiaugiasi, gėrasi menine veikla, noriai dainuoja, šoka, vaidina, piešia, su nuostaba stebi gamtos ir aplinkos grožį. • Skirtingai reaguoja klausydamas ir stebėdamas įvairaus pobūdžio meno kūrinius, natūraliai priima stilių ir žanrų įvairovę. Atkreipia dėmesį į kūrinių ypatumus: spalvų, judesių, garsų įvairovę, muzikos, šokio nuotaiką. • Pasako savo išpūdžius, nuomonę apie išklaustą muziką, matytą šokį, vaidinimą, dailės kūrinius, gamtos ir aplinkos daiktus ir reiškinius; pastebi ir apibūdina kai kurias jų detales. Reaguoja į kitų nuomonę.	41. „Kuriu ir išreiškiu“ 41.8.3.1. 3–6 metų vaikai, piešdami ir kurdami su įvairiomis priemonėmis ir piešimo įrankiais, plėtoja savo grafinę ir spalvinę raišką. Vaikų grafinė ir spalvinė raiška lavėja kuriant skirtingomis priemonėmis ir įrankiais, vaikams išbandant įvairias grafikos technikas (monotipija, lino raižinys, grotazas, koliažas), eksperimentuojant su mišriomis technikomis; 41.7.3.2. Šokdami vaikai tyrinėja, fantazuoja, eksperimentuoja su garsais, balsais, judesiais, fizinėmis medžiagomis ir siužetais, generuoja idėjas tolesniam kūrybos etapui. Mokydamiesi šokių, vaikai supranta jų kompoziciją (šokio žingsnius, sekas, stilių, judėjimo kryptį, erdvę), stebi kitus, derina šokio meną su kitais menais ir kalba, nusako šokio tempą, nuotaiką;
5 žingsnis • Noriai įsitraukia ir mėgaujasi muzikavimu, šokiu, vaidyba, dailės veikla. Grožisi žmogaus	37. „Mūsų sveikata ir gerovė“ 37.8.2.2. 3–6 metų vaikai žiūrinėja tvarkingos, patogios, estetiškos aplinkos nuotraukas, ieško patinkančios aplinkos vaizdų informaciniuose tinklalapiuose, diskutuoja apie savo

sukurtos aplinkos ir gamtos spalvomis, formomis, garsais. • Atpažįsta meno kūrinių išskirtinumą ir ypatumus (siužetą, veikėjų bruožus, nuotaiką, spalvas, veiksmus). • Demonstruoja savitą estetinį skonį. Pasako, kas patiko – nepatiko, gerai – blogai, gražu – bjauru; ką patyrė dainuodamas, šokdamas, vaidindamas, piešdamas. Rodo pasitenkinimą bendra veikla ir kūryba, gėrėsi savo ir kitų menine veikla, geru elgesiu, darbais.	grupės aplinką, kas tvarkinga – netvarkinga, patogų – nepatogų, saugu – nesaugu, gražu – negražu. Vaikai ištraukia į aplinkos pertvarkymo veiklas, ieškodami sprendimų, kaip aplinką paversti lengvai tvarkoma, patogia, saugia, malonia akiai: simboliniais piešiniais grupėje ženklina daiktų laikymo vietas, kuria saugaus daiktų naudojimo taisykles ir pan. Vaikai pastebi ne vietoje padėtus daiktus ir imasi iniciatyvos juos tvarkyti, pamato grupėje ar lauko aplinkoje numestą šiukšlę, mokosi šiukšles rūšiuoti; 39. „Aš kalbų pasaulyje“ 39.5.3.2. 3–6 metų vaikai atpažįsta gestus, mimikas ir į jas reaguoja žodine arba nežodine raiška, demonstruodami augantį kritinį mąstymą apie tai, ką mato ir girdi. 41. „Kuriu ir išreiškiu“ 41.6. siekiama padėti vaikams tyrinėti garsų ir muzikos pasaulį, pažinti muzikos vertingumą, išbandyti įvairias muzikinės raiškos priemones ir būdus. Muzikinė veikla skatina ugdytis drausmingumą, suteikia saviraiškos galimybę, padeda patirti bendrumo jausmą muzikuojant drauge, gilina estetinį suvokimą. 41.6.2. visi vaikai nuo gimimo intuityviai geba mąstyti melodiniais ir ritminiais dariniais. Patirdami ir įvardydami muzikos sąvokas (aukštai – žemai; garsiai – tyliai; ilgas – trumpas; tas pats – skirtingas; linksmas – liūdnas), vaikai ruošiasi suprasti, atlikti muziką ir mėgautis ja: 41.6.4. vaikai klausosi muzikos mokytojui taikant įvairius aktyvaus dalyvavimo metodus: piešdami, judėdami su priemonėmis ir be jų, pritardami instrumentais ar kūno perkusija. Vaikai klausosi mokytojų parinktos įvairių stilių, epochų ir kultūrų muzikos, kad būtų kuriama turtinga muzikinė aplinka ir dedamas pagrindas platesniems muzikiniams pasirinkimams, formuojamas estetikos pojūtis. 41.7.3.1. dalyvaudami kūrybiniuose šokio žaidimuose, projektuose, 3–6 metų vaikai perpranta etiketo ir scenos kultūros taisykles. Šokdami šokius susipažįsta su įvairiomis kultūromis, jas patiria,
6 žingsnis • Įgyvendindamas naujas kūrybines idėjas nebijo eksperimentuoti, laužyti taisykles ir normas, žaismingai stulbinti. • Atpažįsta meno paskirtis ir kontekstus, patirtus meno kūrinius susieja su savo	40. „Tyrinėju ir pažįstu aplinką“ 40.8.3.1. Žaisdami ir eksperimentuodami vidaus ir lauko aplinkose, įvairiose situacijose kalbinami mokytojo, vaikai įgyja vis daugiau patirties. 41. „Kuriu ir išreiškiu“ 41.3. Raiška – vaikai generuoja idėjas, kuria – žaidžia, imituoja, improvizuoja, komponuoja, aranžuoja, modeliuoja, pritaiko, interpretuoja, reflektuoja; atlieka tai, ką pats sukuria, ir tai, ką išmoksta iš kitų. Mokytojo pastebėjimas ir pozityvus

asmenine raiška. • Pasakoja apie matytus dailės kūrinius, patirtą muziką, vaidinimą, šokį, jų siužetus, veikėjus, nuotaiką; gamtoje ir žmogaus sukurtoje aplinkoje kilusius vaizdinius. Siūlo, kaip savo aplinkoje ir už mokyklos ribų panaudoti tai, kas jam patinka ir priimtina. Vertina savo ir kitų kūrybinę veiklą, pasakydamas vieną kitą argumentą.	reagavimas į vaiko pastangas ir autentišką raišką skatina vaiką tęsti kūrybinį procesą ir siekti įgyvendinti savo idėjas; 41.5. Siekiama paskatinti vaikus žaislingai reikšti savo emocijas patirtis ir išpūdžius kuriant ir įvaldant įvairias žaidimo formas ir būdus. Žaisdamas vaikas ugdosi savitus žaidybinius gebėjimus ir plėtoja vaizduotę, kūrybiškumą, stiprina improvizacinius įgūdžius, ugdosi simbolinį mąstymą ir socialinio bendravimo vertybinius pagrindus. Per žaidimus vaikai drauge konstruoja vaikų kultūrą: 41.6.1.3. perpratęs muzikos kalbą, vaikas išmoka vertinti, įsiklausyti, atlikti muziką ir renkasi, kas jam patinka;
--	---

Kontekstai – kalbų įvairovės ir universalaus dizaino mokymuisi (UDM).

Pedagogo vaidmuo - palaikyti, skatinti ir kurti tinkamą aplinką, skatinančią kurti, eksperimentuoti, kalbėti, reikšti savo jausmus ir emocijas.

Strategijos, metodai, būdai:

- Modeliuojama smalsumą, tyrinėjimus, kūrybinę raišką skatinanti aplinka;

Žaidimas – pagrindinė vaiko veikla.

- apmąstomos vaikų dėmesį patraukiančios priemonės ar situacijos, priimama tai, ką vaikai sako, kuo domisi, stengiamasi atliepti vaikų domėjimosi įvairovę;
- stebima, ką ir kaip veikia vaikai,
- per medžiagas, priemones, situacijos pakeitimą vaikas skatinamas mąstyti, plėtoti savo idėjas;
- vaikai drąsinami tikrinti ir tas savo idėjas, teorijas, vaizduotės produktus, kurie, suaugusiųjų akimis, nereikšmingi ar klaidingi;
- naudojama dialogų tarp kontrastingų dalykų kūrimo strategija;
 - estetiškos aplinkos kūrimas.
- įtraukiama vaizduotė, prisiminimai, „mąstymas rankomis“, „mąstymas visu kūnu“, uoslė ir kiti pojūčiai.

Pasiekimų sritis – kalbų supratimas

Vertybinė nuostata. Domisi žodiniais ir nežodiniais komunikavimo būdais, yra nusiteikęs išsiklausyti ir suprasti kitą.

Esminiai gebėjimai. Klausosi ir supranta kitų kalbėjimą, įvairiomis formomis, būdais ir priemonėmis perteikiamas prasmės, amžių atitinkančius įvairaus pobūdžio tekstus.

Pasiekimų žingsnio pasiekimai	Ugdymo(-si) gairės (iš vaiko perspektyvos)
1-3 metai	
1 žingsnis • Reaguoja į žodinį ir nežodinį bendravimą, dalyvauja abipusėje sąveikoje: palaiko akių kontaktą, akimis ieško garsų šaltinio, trumpam sutelkia dėmesį, šypsosi,	39. „Aš kalbų pasaulyje“ 39.5.2.1. 1-3 metų vaikai žodine arba nežodine išraiška reaguoja išgirdę mokytojo kreipimąsi, jo kalbinami, klausinėjami, prašomi. Žodinės kalbos suvokimo gebėjimus vaikai ugdosi dalyvaudami mokytojo, savo, draugų inicijuojamuose vaidmenų žaidimuose, žaidimuose su žaislais ir įvairiomis priemonėmis bei kitose žaismės

keičiasi veido išraiškomis ir garsais, emocijomis reaguoja į skirtingas intonacijas. Trumpam sutelkia dėmesį į suaugusįjį, prie kurio yra prisirišęs, tapatinasi su jo veido išraiška, balso intonacijomis. • Atpažįsta ir reaguoja į aplinkoje pasikartojančius garsus, ritmus, judesius, vaizdus, žaidimus.	situacijose. 39.5.3.1. 1-3 metų vaikai aktyviai plečia žodinės kalbos suvokimo ir vartojimo gebėjimus, padedami kalbinančiojo veido išraiškos ir gestų. Stebėdami mokytojo reakcijas – veido motoriką, kūno judesius, balso toną, intonaciją, vaikai pradeda naudoti šias nežodinės kalbos formas komunikuodami su kitais suaugusiais ir bendraamžiais.
2 žingsnis • Klausosi ir mimika, gestais, kalba reaguoja į suaugusiųjų ir vaikų kalbėjimą, supranta ir reaguoja į artimiausios aplinkos daiktų pavadinimus, paprašytas atlieka jam žinomą veiksmą; supranta 2-3 žodžių vientisinius sakinius; po kelių pakartojimų įsidėmi paprastus naujus žodžius. • Reaguoja į žodžių skambesį ir pasikartojamumą, kontrastingus garsus, spalvas, formas, dydžius, judesius; pradeda atpažinti mėgstamas knygeles, nori, kad jas paskaitytų; pats varto ir žiūrinėja knygeles, parodo suaugusiojo įvardytus objektus paveikslėliuose; stebi rašančiuosius, bando palikti ženklus popieriuje, smėlyje. • Supranta girdimus nesudėtingus trumpus tekstus: įsitraukia į žaidimus, kartoja dainelių, skanduočių skiemenis, žodžius, emocijomis ir judesiais atliepia eilėraščio tekstą ir pasakojimą.	39. „Aš kalbų pasaulyje“ 39.5.1.1. Vaikai ugdomi kalbos suvokimo gebėjimus, bendraudami su suaugusiais ir vaikais. Jie atkreipia dėmesį į kalbėjimą, girdėdami suaugusiojo kalbą, pasižyminčią aukštesniu balso tonu, ryškia emociinga intonacija. Vaikai tampa aktyviais klausytojais, mokosi sutelkti dėmesį ir klausytis (įvairių aplinkos garsų, ritmų, eilėraščių, dainelių), atlikdami įdomias, aktualias, bet neilgai trunkančias veiklas. 39.5.4.1. Vaikai ugdomi vaizdinės informacijos suvokimą, dalyvaudami suaugusiojo siūlomose veiklose, kuriose naudojamos skirtingų formų, spalvų, dydžio priemonės, simboliniai ženklai, vartamos bežodės paveikslėlių knygelės ir knygos su atskirais žodžiais bei tekstais. Vaizdinės informacijos suvokimą papildoma kiti jutiminiai pojūčiai, ypač – lytėjimas. 39.5.1.2. Vaikai aktyviai įsitraukdami į bendravimą su mokytoju ir kitais vaikais veiklas, kalbos garsų žaidimus, eilėraščių, dainų, pasakojimų, pasakų gimtą ir kitomis kalbomis klausymąsi, plėtoja kalbos supratimą, „atranda“ žodžių prasmes, ugdomi trumpalaikę ir ilgalaikę atmintį, kalbinę vaizduotę, skatinančią mintis išreikšti žodžiais.
3 žingsnis • Trumpam susikaupia klausydamas suaugusiojo ar kitų vaikų; supranta ir reaguoja į dažnai vartojamus veiksmų ir ypatybių pavadinimus, 3–4 žodžių sakinius, klausimus, du	39. „Aš kalbų pasaulyje“ 39.6.2.1. Vaikai į pokalbius su kitais mokosi įsitraukti, kalbinami suaugusiojo, atsakydami į klausimus. Vaikų poreikį bendrauti, išreikšti norus ir mintis skatina dienos įvykių ir rutininių veiklų aptarimas. Kasdienėse veiklose mokytojo skatinami vaikai mokosi išreikšti ir

vienas paskui kitą sekančius prašymus; greitai mokosi naujų žodžių. • Reaguoja į išgirstus ritmo darinius, intonavimą, supranta kūno kalbą, mimiką, dažnai naudojamų gestų, simbolinių paveikslėlių, ženklų prasmę. • Varto knygeles, skiria paveikslėlius nuo teksto, klausia, kas parašyta arba prašo paskaityti, geba sieti paveikslėliuose vaizduojamus objektus su konkrečiais aplinkos daiktais; stengiasi išklausti trumpus skaitomus, pasakojamus ar dainuojamus tekstus, girdėto kūrinio prasmę atskleidžia vaidindamas, žaisdamas ar pasakydamas keletą žodžių.	įvardyti savo emocijas, poreikius. 39.5.3.2. Mokytojo inicijuojami, ištraukia į alternatyviąją komunikaciją (pavyzdžiui, veiklas, kuriose naudojami bendravimo paveikslėliai), kūrybiškai naudojami gestais reikšdami emocijas ir poreikius, bendradarbiaudami. 39.5.4.2. Kartu su mokytoju vartydami knygeles, žaisdami kortelių žaidimus, plečia vaizdinės informacijos ir rašytinių simbolių suvokimą. Vaikai formuojasi kritinio mąstymo pradmenis, pradeda suprasti perkeltines prasmes, stebėdami ir tyrinėdami artimiausioje aplinkoje pateikiamą jiems aktualią rašytinę ir vizualinę informaciją, pavyzdžiui, kalbėdami apie skaitomo teksto prasmes, spaudinių iliustracijas, nuotraukas.
4-6 metai	
4 žingsnis • Išklauso, supranta ir reaguoja į tai, ką jam sako, aiškina suaugusysis ar vaikas įvairiose komunikacinėse situacijose; supranta ir reaguoja į klausimus, kurie prasideda žodžiais: „kodėl“, „kaip“, „koks“, kelis vienas paskui kitą sekančius prašymus; atpažįsta, kai kalbama ne gimtąja kalba. • Supranta tą pačią mintį, idėją, jausmą, išreikštą skirtingais būdais: vaizdiniu arba garso kūrinio, kūno kalba, žodine ir simboliškai raiška. • Domisi rašytinės kalbos elementais ir atkreipia dėmesį į juos savo aplinkoje; atpažįsta vieną kitą raidę ar skaitmenį, pirmąją savo vardo raidę; vaizduoja, kad skaito knygą, iš paveikslėlių supranta arba prisimena knygos turinį. • Klausosi tiesiogiai atliekamų ir įrašytų, skaitomų, pasakojamų,	39. „Aš kalbų pasaulyje“ 39.6.2.2. Dalyvaudami mokytojo inicijuojamose veiklose, padedančiose pažinti pasaulį, vaikai mokosi kelti klausimus, bando vartoti naujai sužinotas sąvokas. Ištraukę į žaismės situacijas vaikai bando juokauti, kalba „ateivių“ kalbomis, „užsienio“ kalbomis, bando susikalbėti su kitakalbiais vaikais ar suaugusiais. 39.5.3.2. Vaikai atpažįsta gestus, mimikas ir į jas reaguoja žodine arba nežodine raiška, demonstruodami augantį kritinį mąstymą apie tai, ką mato ir girdi. 39.5.1.2. Dalyvaudami bendrose ir individualiose veiklose, rodo augantį domėjimąsi ženklais, simboliais, vėliau ir rašytiniais ženklais, suaugusiojo skaitomu tekstu. Vaikai ištraukia į veiklas, susijusias su simboliškai ir rašytine raiška, kopijuoja ženklus ar nesudėtingus paveikslėlius pagal pavyzdį ar iš atminties. 39.5.1.2. Vaikai klausosi gyvai pasakojamų ir įrašytų (televizijos, radijo, kompaktinėse plokštelėse, internete) įvairaus stiliaus ir turinio tekstų (grožinių, publicistinių, enciklopedinių, informacinių) apie aplinką, įvykius, reiškinius, taip pat savo ir kitų vaikų kalbos įrašų.

deklamuojamų ir dainuojamų kūrinių, įvairaus stiliaus ir turinio tekstų (meninių, informacinių) apie aplinką, įvykius, reiškinius, atsimena kai kuriuos juose minimus įvykius ir juos perteikia skirtingais raiškos būdais.	
5 žingsnis • Supranta sudėtinius kelių dėmenų sakinius, ilgesnių dialogų ar monologų turinį; stengiasi suprasti kita kalba kalbančių vaikų norus, pasiūlymus. • Atpažįsta, kokie atskiri raiškos būdai ir priemonės buvo panaudoti perteikiant jausmą, idėją ar mintį. • Supranta, kad kalbos garsai žymimi raidėmis; atpažįsta savo vardo ir kitas asmeniškai aktualias raides, skaitmenis, supranta aplinkoje matomų kai kurių spausdintų žodžių prasmę; iš klausos atskiria du žodžius, prasidedančius tuo pačiu garsu, supranta knygos viršelio funkciją, parodo, kur rašomas knygos autorius, pavadinimas, geba nuspėti turinį pagal knygos pavadinimą, viršelį, iliustracijas; suvokia skirtingų žanrų leidinių skirtumus (kalendorius, knyga, žurnalas, tinklalapis).	39. „Aš kalbų pasaulyje“ 39.6.1.2. Vaikų kalba turtėja, jų kalbinė raiška sudėtingėja, jiems klausantis skaitomų, pasakojamų, vaidinamų tekstų ir siužetų, įgarsintų filmukų ar pasakų, patiems juos atpasakojant, perkuriant, pratęsiant, suvaidinant, iliustruojant, deklamuojant, kalbantis su mokytoju apie teksto turinį ir prasmes, siejant tekstą su vizualia medžiaga. 39.5.3.2. Vaikai atpažįsta gestus, mimikas ir į jas reaguoja žodine arba nežodine raiška, demonstruodami augantį kritinį mąstymą apie tai, ką mato ir girdi. 39.5.4.2. Vaikai rodo augantį domėjimąsi ženklais, simboliais, vėliau ir rašytiniais ženklais, suaugusiojo skaitomu tekstu. Vaikai įsitraukia į veiklas, susijusias su simboliu ir rašytine raiška. Domisi ir supranta knygos ar kito informacijos šaltinio dalių pavadinimus, jų funkcijas (viršelis, titulinis lapas, autorius, pavadinimas ir kt.), suvokia skirtingų žanrų leidinių skirtumus (laikraštis, kalendorius, knyga, žurnalas). Vaikai imituoja skaitymą, domisi abėcėlės raidėmis, pastebi žodžius, prasidedančius ta pačia raide, supranta, kad garsas siejamas su raide, ir kad raidės turi savo pavadinimą bei specifinę grafinę raišką.
6 žingsnis • Klausosi draugų ir savo kalbos įrašų; supranta pajuokavimus, dviprasmybes, erzinimus, dažnai girdimus frazeologizmus, humoro elementus, pradeda suprasti kai kurių žodžių ar frazių perkeltinę reikšmę; supranta keletą artimiausioje aplinkoje vartojamų kitos kalbos žodžių; atpažįsta, kokie integruoti	39.5.2.1. Vaikai kalbos supratimą gilina klausydamiesi įvairaus stiliaus tekstų, netiesiogiai perduodamų žinučių (laiškų, raštelių), siedami skaitomą tekstą su vaizdine informacija ir numanomu kontekstu. Pajuokavimų, dviprasmybių, frazeologizmų, vaizdingos kalbos, perkeltinės žodžių prasmės supratimą skatina mokytojo siūlomos veiklos, susijusios su meninio stiliaus tekstų skaitymu, klausymu, aptarimu, atpasakojimu ar kitos formos perteikimu (vaidinimu, iliustravimu ir pan.).

raiškos būdai ir priemonės buvo panaudoti perteikiant jausmą, idėją ar mintį. • Supranta, kad raštas yra sistema, turinti taisykles; suaugusiojo skaitomą tekstą knygoje seka akimis ar pirštu iš kairės į dešinę, iš viršaus į apačią; supranta, kad garsai ir raidės sudaro žodį, atpažįsta nuo kelių iki keliolikos abėcėlės raidžių; pradeda skirti paprastos garsinės sandaros žodžius sudarančius garsus, skiemenis; domisi įvairiais rašytiniais tekštais, iš iliustracijų ir vieno kito atpažįstamo žodžio supranta jų siužetą. • Supranta jam skaitomų sudėtingesnių tekstų turinį, įvykių eigą, numato, kas tekste galėtų įvykti toliau.	39.6.3.2. Vaikai rašo atskiras raides, savo vardą, paprastus žodelius. Iliustruoja pasakas, pasakojimus, filmukus, iliustracijose parašydami nukopijuotas raides, žodžius. Vaikai rašytinės raiškos gebėjimus ugdosi atrasdami raides skaitmeniniuose įrenginiuose, siedami jas su ranka užrašytomis bei spausdintomis raidėmis, rašydami spausdintines raides ar skaitmenis ranka ir kompiuteriu. Vaikai supranta rašymo tikslus, tyrinėja ir supranta, kad skirtingos kalbos turi skirtingas raides. 39.6.1.2. Vaikų kalba turtėja, jų kalbinė raiška sudėtingėja, jiems klausantis skaitomų, pasakojamų, vaidinamų tekstų ir siužetų, įgarsintų filmukų ar pasakų, patiems juos atpasakojant, perkuriant, pratęsiant, suvaidinant, iliustruojant, deklamuojant, kalbantis su mokytoju apie teksto turinį ir prasmes, siejant tekstą su vizualia medžiaga.
--	--

Kontekstai – kalbų įvairovės ir universalaus dizaino mokymuisi (UDM). Įgytos patirties raišką užtikrina skirtingi ugdymo(si), kultūriniai ir kalbiniai kontekstai.

Pedagogo vaidmuo – įsitraukimą skatina mokytojo siūlomos įdomios ir aktualios veiklos, žaidybinės situacijos, žadinančios prigimtinių vaikų smalsumą, domėjimąsi ir emocinį įsitraukimą į bendravimo ir bendradarbiavimo procesus. Vaikus taip pat įtraukia kalbiniai žaidimai, skaitomos ir nežodiniu būdu pasakojamos istorijos, dialogiškas ugdymo procesas, iššūkio situacijos.

Ugdymo būdai ir metodai

Žaidimas – sudaroma palanki ugdymo(si) aplinka vaiko žaidimų, aktyvumo, iniciatyvumo, savarankiškumo skatinimui. Palaikomi vaiko sumanyti žaidimai ar kita veikla, skatinami kiti vaiko sumanymai. Žaisdamas vaikas patiria išgyvenimus, sužino, kuria, atranda ir perima svarbiausias dvasines vertybes.

Stebėjimas – kuriamos sąlygos vaikui stebėti ir suprasti aplinkinį pasaulį, pajusti žmonių, daiktų, reiškinių sąryšį, vieningumą.

Interpretacija – skatinama vaiko saviraiška, padedama jam atsiskleisti, susitapatinti su personažais, vaidinti, išgalvoti įvairias situacijas, istorijas, pritaikyti joms tinkamus vaidmenis, veiksmus.

Eksperimentavimas – kuriama aplinka, kuri skatina vaiką veiklai: pačiam eksperimentuoti, daryti atradimus, išmokti naujų sąvokų, atrasti įvairių pasaulio pažinimo būdų.

Pokalbis – palaikomas kontaktas su vienu arba su keletu vaikų, jie skatinami kalbėti, atsakyti į klausimus, apibūdinti savo veiklą, išsakyti savo nuomonę, analizuoti, kritiškai mąstyti.

Kūrybiniai projektai – suteikiama galimybė vaikui atsiverti, suvokti supantį pasaulį, spontaniškai perprasti formas, spalvas, susipažinti su supančia aplinka, lavinant gebėjimą stebėti gamtoje ir gyvenime vykstančius reiškinius. Ugdymo(si) aplinka, priemonės, medžiagos skatina vaiką drąsiai, laisvai išreikšti save, patirti sėkmę.

Sportinė veikla – estafetės, varžybos, komandiniai žaidimai, fiziniai pratimai.

IKT taikymas – praktiniai užsiėmimai prie interaktyvios lentos, vaizdo medžiagos stebėjimas ir analizavimas multimedijos pagalba, kompiuteriniai žaidimai.

Edukacinės aplinkos – kuriama aplinka, atsižvelgiant į ugdymo turinį, tėvų iniciatyvas ir pasiūlymus, palaikoma vaikų iniciatyva, sumanymai patiems kurti žaidimų erdves.

Išvykos, ekskursijos – siekiama turtinti vaikų pažintinę patirtį, plėsti akiratį, susipažinti su aplinka, įgyti socialinių įgūdžių, patirti naujų įspūdžių.

Probleminis mąstymas – vaikai mokosi rūšiuoti daiktus pagal vieną ar kelis požymius, susitarti su kitais, priimti teisingus sprendimus, diskutuoti, klausinėti, ieškoti, bandyti ir tuo tenkinti savo smalsumą, pritaikyti problemų sprendimo įgūdžius. Atsižvelgiant į ypatingus vaikų poreikius ir galimybes, darbas individualizuojamas ir diferencijuojamas.

BESIRŪPINANTIS SAVIMI IR KITAIS

Pasiekimų sritis: kasdienio gyvenimo įgūdžiai

Vertybinė nuostata. Domisi, kas padeda augti sveikam ir saugiam

Esminiai gebėjimai. Esant galimybei renkasi sveikatai palankų maistą, savarankiškai pavalgo, pasirūpina savo kūno švara, prisideda prie švaros grupėje palaikymo, rodo pradinius saugaus elgesio mokykloje įgūdžius, pasako, kaip saugiai elgtis gatvėje, buityje, gamtoje ir su nepažįstamais žmonėmis.

Pasiekimų žingsnio pasiekimai	Ugdymo(si) gairės (iš vaiko perspektyvos)
1-3 metai	
1 žingsnis - Ragauja įvairaus skonio ir konsistencijos maistą, siekia savarankiškai valgyti, gerti iš puodelio - Balsu, kūno kalba parodo, kad jam šlapia, nepatogu.	37 „Mūsų sveikata ir gerovė“ 37.6.1. Maisto įvairovės pažinimas 37.6.1.1. Įvairiais pojūčiais (uosle, skoniu) susipažįsta su sveikatai palankiu maistu ir klauso suaugusiųjų aiškinimus, kaupdami atitinkamą žodyną. Įvairių žaislų apščioje aplinkoje, grupėje įrengtoje „virtuvėje“ vaikai iki 3 metų žaidžia režisūrinius maisto gaminimo žaidimus. 37.6.2. Elgesys prie stalo 37.6.2.2. Valgo ir geria padedamas suaugusiojo ir bando išmokyti pats naudotis stalo įrankiais ir pasirinkti, su koku įrankiu valgyti skirtingą maistą. 37.8.1. Rūpinimasis švara 37.8.1.1. Kūno ženklais ar balsu kviečia pagalbą, kai reikia atlikti savitvarkos veiksmus. Susipažįsta su higienos reikmenimis, ugdomi kūno priežiūros įgūdžius.

2 žingsnis • Valgo įvairų maistą, skirtingais būdais paruoštas daržoves (virtas, žalias), vaisius; maistą ima pirštais ir šaukštu, geria savarankiškai • Suaugusiojo padedamas plaunasi, šluostosi rankas, išpučia nosį	37 „Mūsų sveikata ir gerovė“ 37.6.1. Maisto įvairovės pažinimas: 37.6.1.1. Su grupės draugais ir mokytoja ragauja įvairius maisto produktus, susipažįsta su jų išvaizda ir pavadinimais. Su sveikatai palankiu maistu susipažįsta valgydami, girdėdami mokytojo aiškinimus, žiūrindami knygeles, korteles, piešinius. 37.8.1. Rūpinimasis švara: 37.8.1.1. Mokytojo padedamas bando plautis ir šluostytis rankas pats, mokosi pūsti nosį, susišukuoja plaukus,, nusirengia ir bando tvarkingai susidėti drabužius.
3 žingsnis • Pradeda tinkamai naudotis stalo įrankiais • Padeda į vietą vieną kitą daiktą • Pradeda laikytis susitarimų ir saugiai elgtis lauko aikštelėje.	37 „Mūsų sveikata ir gerovė“ 37.6.2. elgesys prie stalo: Supranta, kuriuo įrankiu naudotis sėdint ir valgant prie stalo 37.8.2. Tvarkos laikymasis: 37.8.2.1. Vaikai mokosi laikytis tvarkos, kai rūšiuoja daiktus, tvarko žaislus, padedami suaugusiojo arba savarankiškai pažaidę padeda žaislus į vietą. 37.9.3. Saugus elgesys buityje ir gamtoje: 37.9.3.1. Vaikai susipažįsta su lauko erdvėmis ir jų taisyklėmis, mokosi saugiai žaisti, atsargiai elgtis su buities daiktais ir lauke.
4-6 metai	
4 žingsnis • Suaugusiojo padedamas serviruoja stalą, stengiasi laikytis elgesio prie stalo taisyklių. • Savarankiškai naudojuosi tualetu, prausiuosi, rengiuosi, tvarkausi žaislus. • Moka saugiai elgtis kelyje, naudotis veiklai skirtais aštriais daiktais.	37. „Mūsų sveikata ir gerovė“ .Tyrinėja sveiko maisto piramidę, dėlioja savo dienos meniu iš kortelių su sveiko maisto produktais, dėlioja mąstymo žemėlapius(sveika- nesveika) 37.8.1. rūpinimasis švara: Vaikai mokosi kodėl reikia plauti rankas prieš valgi, pažaidus ar grįžus iš lauko. Moka patys nusiplauti rankas. Bando nusirengti savarankiškai ir gražiai pasidėti drabužius. 37.9.2. Saugus elgesys gatvėje: Žaidimų pagalba vaikai išmoka kelių eismo taisyklių. Susipažįsta su specialiomis saugumo kelyje priemonėmis tokias kaip atšvaitus, šalmus, liemenes ir t.t.. Kasdienių veiklų metu vaikai išmoka atsargiai naudotis tam tikromis priemonėmis kaip žirklys, adatos ir t.t.
5 žingsnis • Žino, kodėl svarbu valgyti įvairų maistą, kaip jis atsiranda ant mūsų stalo. • Valgo tvarkingai su stalo įrankiais, susitvarko pavalgęs,	37 „Mūsų sveikata ir gerovė“ 37.6.1. Maisto įvairovės pažinimas 37.6.1.2. Žaisdami „kavinę“ ar „restoraną“, vaikai kuria mėgstamų patiekalų receptus, sudaro meniu, imituoja maisto gaminimo procesus: plauna, sveria, uosto, maišo, dalina, gėrasi estetiniu įspūdžiu.

po veiklos. Mokosi laikytis saugumo taisyklių, žino, į ką kreiptis iškilus pavojui	37.6.2. Elgesys prie stalo: 37.6.2.1. Vaikai sužino, kodėl yra svarbu nešvaistyti ir nemėtyti maisto, sužino, kad maisto produktams atsirasti ant stalo reikia daug darbo. Žaidimų pagalba vaikai mokosi tvarkingai sėdėti ir valgyti prie stalo, surinkti ir sutvarkyti nešvarius indus. 37.9.3. Saugus elgesys buityje ir gamtoje: 37.9.3.1. Vaikas mokosi saugaus elgesio gamtoje, kelyje, namuose ir darželyje. Vaikas susipažįsta ir sužino kur reikia kreiptis ištikus nelaimei.
6 žingsnis - Renkuosi valgyti sveikatai palankų maistą - Rūpinuosi daiktais grupėje. Laikau sutartų saugaus elgesio taisyklių. - Sakau „Stop“, „Ne“ reaguodamas į mano privatumą pažeidžiantį elgesį.	37 „Mūsų sveikata ir gerovė“ 37.6.1. Maisto įvairovės pažinimas: 37.6.1.1. Vaikai diskutuoja, koks maistas yra palankus ir sveikas organizmui, atsineša į darželį sveikų užkandžių ir aptaria, ar visi užkandžiai yra sveiki. 37.8.2. Tvarkos laikymasis: 37.8.2.1. Vaikai žino, kad pažaidus ar padirbus daiktus ir žaislus reikia padėti į vietą. Mokosi saugoti ir tausoti grupės ir lauko aplinką ir daiktus, esančius joje. 37.9.1. Elgesys su nepažįstamais žmonėmis: 37.9.1.1. Vaikai supras, kuo skiriasi ir kur reikia naudoti žodžius „Stop“ ir „Ne“. Suvokdamas, kad yra pažeidžiama jo erdvė ir jis jaučiasi nesaugus, sako raktinius žodžius ir kreipiasi į tą suaugusįjį, kuriuo pasitiki.

Kontekstai – Universalus dizaino mokymuisi kontekstai, žaismės kontekstai, kultūrinių dialogų kontekstas, vaikų emocinį ir fizinį saugumą užtikrinantys kontekstai.

Pedagogo vaidmuo – Kūrybiškas, lankstus, aktyvus, išradingas, suprantantis vaiko poreikius ir norus.

Ugdymo metodai:

1. Patirtinis mokymasis

- Leisti vaikams patiems tyrinėti aplinką, naudotis įvairiomis priemonėmis.
- Skatinti eksperimentavimą su gamtine ir sensorine medžiaga.
- Organizuoti veiklas, kuriose vaikai galėtų tyrinėti daiktų savybes

2. Žaidybiniai metodai

- Kurti situacinius žaidimus, kurie skatintų socialinių ryšių stiprinimą.
- Naudoti vaidmenų žaidimus, leidžiančius vaikams išbandyti skirtingas socialines situacijas.

3. Sensoriniai metodai

- Leisti vaikams pažinti aplinką per visus pojūčius (regėjimą, klausą, lietimą, skonį, kvapą).
- Kurti sensorines erdves su įvairių tekstūrų, kvapų, garsų, spalvų ir temperatūrų priemonėmis.
- Skatinti vaikus tyrinėti per tiesioginį sąlytį su aplinka (pvz., stebėti gamtos reiškinius, klausytis garsų).

4. Eksperimentavimo metodai

- Leisti vaikams tyrinėti priežasties ir pasekmės ryšius.
- Skatinti įvairių elgesio situacijų modeliavimą.

5. Kūrybiniai metodai

- Įtraukti piešimą, lipdymą, konstravimą, kurie padeda išreikšti atradimus ir patirtis.
- Skatinti vaikus pasakoti istorijas apie jų kasdienius įspūdžius.
- jautrumo kitam skatinimas, vaiko jausmų raiška

6. Stebėjimo metodas

- Skatinti vaikus stebėti žmonių elgesį, kasdienius įvykius.
- Leisti vaikams fiksuoti pastebėjimus piešiniais, nuotraukomis, pasakojimais.
- Aptarti su vaikais jų stebėjimus, skatinti juos lyginti ir analizuoti.

7. Bendradarbiavimo ir socialinio ugdymo metodai

- Organizuoti grupinius tyrinėjimus, kuriuose vaikai bendradarbiauja, dalijasi įžvalgomis.
- Skatinti vaikus diskutuoti, išklausti kitus, ieškoti bendrų sprendimų.
- jautrumo kitam skatinimas, vaiko jausmų raiška
- Įtraukti bendruomenės narius į veiklas (pvz., tėvus, senelius, vietos specialistus).

Pasiekimų sritis: savireguliacija ir savikontrolė

Vertybinė nuostata. Nusiteikęs valdyti dėmesį, emocijų raišką ir elgesį.

Esminiai gebėjimai. Sutelkia dėmesį ir pastangas veiklai, dažniausiai laikosi tvarkos ir susitarimų, bendraudamas su kitais elgiasi mandagiai, stengiasi kontroliuoti savo žodžius ir veiksmus, įsijaudrinęs geba nusiraminti.

Pasiekimų žingsnio pasiekimai	Ugdymo(si) gairės (iš vaiko perspektyvos)
1-3 metai	
1 žingsnis • Gerai jaučiasi įprastoje saugioje aplinkoje. Nusiramina kalbinamas, prigludžiamas, nešiojamas • Trumpam sutelkia dėmesį į suaugusįjį prie kurio yra prisirišęs, tapatinasi su jo veido išraiška, balso intonacijomis	38. „Aš ir bendruomenė“ 38.6.1. Emocijų ir jų raiškos reguliavimas: 38.6.1.1. Vaikas ieško nusiramino pas suaugusįjį (apkabinimo, prigludimo, nešiojimo). Suaugusiojo padedamas vaikas susipažįsta su grupės aplinka ir pripranta prie jos. 38.5.2. Savo emocijų atpažinimas ir raiška: 38.5.2. 1. Mėgdžioja pedagogo intonaciją ir mimiką, bando pritaikyti tam tikrose situacijose, džiaugiasi, kai suaugęs susitapatina su jų patiriamomis emocijomis, jautriai į jas reaguoja.
2 žingsnis • Išsigandęs, užsigavęs, išalkęs, pavargęs nusiramina suaugusiojo kalbinamas, glaudžiamas, maitinamas, migdomas. • Pradeda valdyti savo dėmesį, emocijų raišką ir veiksmus, reaguodamas į juo besirūpinančio suaugusiojo veido išraišką, balso intonaciją, žodžiais.	38. „Aš ir bendruomenė“ 38.6.1. emocijų ir jų raiškos reguliavimas: Mokosi išreikšti emocijas, atpažinti ir jas įvardyti, nuotaikoms žymėti naudoja emocijų veidelius. Kreipiasi pagalbos, pasiguosti, leidžiasi apkabinamam, nuraminamam. 38.5.1. Savo poreikių, pomėgių, interesų supratimas ir raiška. 38.5.1.1. Vaikas savo veido mimika, garsais, gestais, galvos linktelėjimu išreiškia sutikimą ar prieštaravimą, nenorėjimą dalyvauti veikloje ar žaidime ir atsirenkant, ką valgyti. 38.5.2. Savo emocijų atpažinimas ir raiška:

	Vaikas mokosi atpažinti kitų emocijas, naudojant emocijų veidelius, spalvas, nuotraukas.
3 žingsnis • Jeigu kas nepatinka, nueina šalin, atsisako bendros veiklos, ieško suaugusiojo pagalbos. • Padedamas suaugusiojo įprastose kasdienėse situacijose valdo savo emocijų raišką ir elgesį.	38. „Aš ir bendruomenė“ 38.6.1. Emocijų ir jų raiškos reguliavimas: 38.6.1.1. Geba išreikšti norą ar nenorą veikloje ar žaidime, nedalyvaudamas veikloje ar žaidime stebi jį iš tolo. Bando atrasti veiklą pats, jei kas nepavyksta, prašo suaugusiojo pagalbos. 38.5.4. Savo augimo, didėjančių galių ir mokymosi tyrinėjimas: 38.5.4.1. Kasdienėse veiklose mokosi pajauti savo ir kitų emocijas per tokias veiklas, kaip pasimatuoti drabužius ar batus, pas ką jie puošnesni, spalvingesni ir t.t., tai pat naudoja ūgio matuoklius, kad pasižiūrėtų ir pasidžiaugtų, kas kiek užaugo. 38.6.2. Dėmesio ir elgesio valdymas: Mokosi tinkamai elgtis žaidimo ar veiklos metu, mokosi dalintis, palaukti savo eilės.
4-6 metai	
4 žingsnis • Nusiramina kalbėdamas apie tai, kas jį įskaudino, supykde, nuvylė, kai jaučia suaugusiojo palaikymą ir girdi komentarus. • Primenant ir sekdamas suaugusiojo bei kitų vaikų pavyzdžiu laikosi grupėje numatytos tvarkos, susitarimų ir taisyklių.	38. „Aš ir bendruomenė“ 38.6.1. Emocijų ir jų raiškos reguliavimas: Mokytojo padedamas bando nusiraminti, sulaukęs suaugusiojo palaikymo jaučiasi geriau. 38.6.2. Dėmesio ir elgesio valdymas: Savarankiškai išbandydami naujas veiklas vaikai kartu su mokytoja kuria taisykles ir nepamiršta grupės taisyklių. 37. „Mūsų sveikata ir gerovė“ 37.6.2. elgesys prie stalo: 37.6.2.1. Vaikas mokosi taisyklingo elgesio prie stalo valgio ar veiklos metu (sėdėti tiesiai, nelaužyti kėdės, netrukdyti šalia sėdinčiam ir t.t.). 38. „Aš ir bendruomenė“ 38.7.1. Ryšiai tarp vaikų ir jautrumas kito poreikiams: Vaikas su draugų pagalba sukuria žaidimą ar veiklą, kuria elgesio taisykles, siužetą, veiksmus ir idėjas.
5 žingsnis • Nusiramina, atsipalaiduoja, išėjęs iš įtampą keliančios situacijos, pabuvęs vienas, klausydamasis ramios muzikos, žaisdamas ar kalbėdamasis su kitais. • Nesunkiai laikosi grupėje numatytos tvarkos, susitarimų ir taisyklių.	38. „Aš ir bendruomenė“ 38.6.1. Emocijų ir jų raiškos reguliavimas: Vaikas pats pradeda valdyti savo emocijas, stresinėje situacijoje pasitraukia iš žaidimo ar veiklos į ramybės kampelį ar pasiklausyti ramios muzikos. 37. „Mūsų sveikata ir gerovė“ 37.8.2. Tvarkos laikymasis: 37.8.2.1. Supranta ir laikosi grupės nustatytų taisyklių ir tvarkos, prireikus sutvarko ne vietoje paliktus žaislus ar po veiklos likusius daiktus. 38. „Aš ir bendruomenė“

	38.7.1. Ryšiai tarp vaikų ir jautrumas kito poreikiams: 38.7.1.1. Vaikai patys inicijuoja veiklas ar žaidimus, kartu su draugų pagalba visi kuria elgesio taisykles, siužetą, veiksmus ir idėjas, paremia ir padeda vienas kitam.
6 žingsnis • Pats taiko įvairius nusiramino, atsipalaidavimo būdus, siūlo juos kitiems. • Supranta susitarimų, taisyklių prasmę bei naudingumą ir dažniausiai savarankiškai jų laikosi. • Lengvai priima dienos ritmo pasikeitimus.	38. „Aš ir bendruomenė“ 38.6.1. Emocijų ir jų raiškos reguliavimas: 38.6.1. Vaikas „pradėjęs panikuoti ar įsitempęs, pats pasitraukia iš veiklos ar žaidimo ir bando nusiraminti, skaičiuodamas nuo 3 iki 5, arba nueina į ramybės kampelį nusiraminti.“ 37. „Mūsų sveikata ir gerovė“ 37.8.2. Tvarkos laikymasis: Žino ir pats laikosi grupės nustatytų taisyklių ir tvarkos, prireikus padeda susitvarkyti draugams pasibaigus žaidimui ar veiklai, supranta, kodėl grupėje reikia laikytis tvarkos. 38. „Aš ir bendruomenė“ 38.7.1. Ryšiai tarp vaikų ir jautrumas kito poreikiams: 38.7.1.1. Vaikai išbando pačių bendraujant atrastus, iš skaitomų knygelių ar suaugusiųjų sužinotus įvairius emocinių ryšių, draugystės užmezgimo ir palaikymo būdus. 37. „Mūsų sveikata ir gerovė“ 37.7.1. Dienos ritmo pajauta: 37.7.1.1. Vaikas kartu su mokytoja planuoja dienos veiklas paveikslėlių ir kortelių pagalba, dienos eigoje gali pakeisti veiklos planą, vakare su mokytoja reflektuoja kaip jautėsi, kokie buvo įspūdžiai.

Kontekstai – Universalus dizaino mokymuisi kontekstai, judraus patirtinio ugdymosi kontekstai, kultūrinių dialogų, žaismės kontekstai.

Pedagogo vaidmuo – pedagogas turi būti motyvuojantis, kūrybiškas, lankstus, suprantantis kiekvieno vaiko poreikius ir norus.

Ugdymo metodai:

1. Patirtinis mokymasis

- Leisti vaikams patiems tyrinėti aplinką, naudotis įvairiomis priemonėmis.
- Organizuoti veiklas, kuriose vaikai galėtų tyrinėti elgesio modelius

2. Žaidybiniai metodai

- Kurti situacinius žaidimus, kurie skatintų tyrinėjimą ir problemų sprendimą.
- Naudoti vaidmenų žaidimus, leidžiančius vaikams išbandyti skirtingas socialines situacijas.
- Įtraukti žaidimus su gamtine medžiaga (vanduo, smėlis, purvas) siekiant lavinti pojūčius ir eksperimentuoti.

3. Sensoriniai metodai

- Leisti vaikams pažinti aplinką per visus pojūčius (regėjimą, klausą, lietimą, skonį, kvapą).
- Kurti sensorines erdves su įvairių tekstūrų, kvapų, garsų, spalvų ir temperatūrų priemonėmis.

- Skatinti vaikus tyrinėti per tiesioginę sąlytį su aplinka

4. Eksperimentavimo metodai

- Organizuoti paprastus eksperimentus su vandeniu, spalvomis, gamtinėmis medžiagomis.
- Leisti vaikams tyrinėti priežasties ir pasekmės ryšius.
- Skatinti situacijų modeliavimą ir išbandymą per praktines veiklas.

5. Kūrybiniai metodai

- Įtraukti piešimą, lipdymą, konstravimą, kurie padeda išreikšti atradimus ir patirtis.
- Naudoti improvizaciją ir kūrybinius pasakojimus, kad vaikai galėtų įsivaizduoti ir kurti naujus pasaulius.

6. Stebėjimo metodas

- Skatinti vaikus stebėti žmonių elgesį, kasdienius įvykius.
- Leisti vaikams fiksuoti pastebėjimus piešiniais, nuotraukomis, pasakojimais.
- Aptarti su vaikais jų stebėjimus, skatinti juos lyginti ir analizuoti.

7. Bendradarbiavimo ir socialinio ugdymo metodai

- Organizuoti grupinius tyrinėjimus, kuriuose vaikai bendradarbiauja, dalijasi atradimais.
- Skatinti vaikus diskutuoti, išklausti kitus, ieškoti bendrų sprendimų.
- Įtraukti bendruomenės narius į veiklas (pvz., tėvus, senelius, vietos specialistus).

Pasiekimų sritis: **fizinis aktyvumas**

Vertybinė nuostata. Noriai juda, mėgsta judrią veiklą ir žaidimus

Esminiai gebėjimai. Tiksliai ir koordinuotai šliaužia, ropoja, eina, bėga, lipa, išlaiko pusiausvyrą judėdamas, meta, gauda ir spiria kamuolį, spontaniškai ir tikslingai atlieka kasdienius veiksmus, kuriems būtina akių ir rankos koordinacija bei išlavėjusi smulkioji motorika, derina judesius poroje, grupėje šokdamas ar žaisdamas.

Pasiekimų žingsnio pasiekimai	Ugdymo(si) gairės (iš vaiko perspektyvos)
1 - 3 metai	
1 žingsnis • Sėdi, šliaužia, ropoja pirmyn ir atgal, ko nors įsitvėręs pats atsistoja, stovi, eina laikydamasis ar savarankiškai.	37. „Mūsų sveikata ir gerovė“ 37.5.1. Judėjimo džiaugsmo patyrimas: 37.5.1.1. Mokytojo kalbinami, žaidinami, įvairiais patraukliais žaislais ir daiktais motyvuojami vaikai vartosi, ropoja, sėdasi, prisitraukia, atsistoja, siekia daiktų.
• Tikslingai siekia daikto, jį pačiumpa ir laiko saujoje, perima daiktą iš vienos rankos į kitą, deda vieną ant kito.	37.5.2. Judesių tikslumo siekimas: 37.5.2.1. Vis geriau įvaldo rankos judesius siekdamas spalvingus, skambančius, judančius žaislus. Žaisdami pirštukų žaidimus, plodami, ką nors rinkdami, spaudydami lavina pirštų, plaštakos ir visos rankos judesius.

2 žingsnis - Savarankiškai atsistoja, stovi, atsitupia, pasilenkia, eina į priekį, į šoną ir atgal, bėga tiesiomis kojomis, lipa laiptais aukštyn pristatomuoju žingsniu. - Ridena, sviedžia kamuolį, gauda jį apglėbdamas rankomis.	37. „Mūsų sveikata ir gerovė“ 37.5.2. Judesių tikslumo siekimas: 37.5.2.1. Vaiko jėga, judesių koordinacija, orientacija erdvėje, vikrumas, greitumas tobulėja žaidžiant su įvairaus dydžio ir sunkumo kamuoliais: ridenant, mėtant ar gaudant. 37.5.1. Judėjimo džiaugsmo patyrimas: Siekdamas daiktų atsistoja, prisitraukia, sėdi, ropoja, vartosi. Savarankiškai išlaiko pusiausvyrą, tobulindamas vaikščiojimo įpročius.
3 žingsnis - Tikslingai skirtingu ritmu eina, apeina arba peržengia kliūtis, eina plačia (25–30 cm) linija. - Laikydamasis lipa ir nulipa laiptais pakaitiniu žingsniu. - Meta ir gauda kamuolį abiem rankomis, spiria kamuolį stovėdamas	37. „Mūsų sveikata ir gerovė“ 37.5.1. Judėjimo džiaugsmo patyrimas: Judėdamas laisvoje erdvėje, žaisdamas judriuosius žaidimus, įveikdamas kliūtis išmoka išlaikyti pusiausvyrą. Nevaržomai judėdamas ir eksperimentuodamas vaikas išbando savo kūno judėjimo galimybes; lavina pagrindines fizines ypatybes (vikrumą, lankstumą, pusiausvyrą, koordinaciją, jėgą). 37.5.2. Judesių tikslumo siekimas: Vaikas pradeda lankstyti ranką per riešą, pratinasi pasukti riešą, apversti plaštaką delnu žemyn, į viršų, mostelėti plaštaka, vis tiksliau atlikdami judesius norėdamas taisyklingai mesti ir pagauti kamuolį.
4-6 metai	
4 žingsnis - Eina ant pirštų galų, eina siaura (5 cm) linija, nesilaikydamas lipa laiptais aukštyn ir žemyn. Bėga, didindamas ir mažindamas tempą, šokinėja abiem ir ant vienos kojos. Mina ir vairuoja triratuką, balansinį dviratį. - Žaisdamas judriuosius žaidimus bando derinti judesius poroje ir grupėje - Ištiestomis rankomis pagauna didelį kamuolį.	37. „Mūsų sveikata ir gerovė“ 37.5.1. judėjimo džiaugsmo patyrimas Judėdamas spontaniškai išbando įvairius mokytojo demonstruojamus ir pačio atrandamus ėjimo ir bėgimo būdus. Vaikas judėjimo džiaugsmą patiria laisvai bėgiodamas, landžiodamas, šokinėdamas, laipiodamas karstinėmis, kopėtėlėmis, laipteliais, žaisdamas su kamuoliais, važinėdamas triratukais, paspirtukais 37.5.2. judesių tikslumo siekimas: Lavina rankų judesius gaudydami ir mesdami kamuolį, judesio tikslumą vaikai lavina mokydamiesi patys per savarankiškas veiklas, mokytojos mėgdžiojimą ir žaidimą. 37.7.2. Judėjimo ir poilsio ritmo pajauta: Mokosi atpalaiduoti kūną stovint ant vienos kojos, įtvirtina pusiausvyros laikymąsi eidamas ant pirštu ar plona tiesia linija.
5 žingsnis	37. „Mūsų sveikata ir gerovė“

• Bėgioja vingiais, išsisukinėdamas, bėga ant pirštų galų. • Šokinėja nuo vienos kojos ant kitos, šokinėja judėdamas pirmyn. • Meta kamuolį iš įvairių padėčių, pagauna jį sulenkdamas rankas per alkūnes. Spiria kamuolį iš įvairių padėčių, į taikinį. Stengiasi sėdėti, stovėti, vaikščioti taisyklingai. • Bando atpažinti ženklus, kurie rodo, kad jo kūnui reikia poilsio ar judėjimo	37.5.1. Judėjimo džiaugsmo patyrimas Judėdamas laisvoje erdvėje, žaisdamas judriuosius žaidimus, vaikas nuo greito ėjimo pereina prie bėgimo 37.5.1.2. Vaikas išbando įvairiausių mokytojo demonstruojamus ir pačių atrandamus ėjimo ir bėgimo būdus: eiti pasistiebus, ant pėdos šonų, kulnų. 37.7.2. Judėjimo ir poilsio ritmo pajauta: Mokytojo padedamas, mokosi atpažinti ženklus, kurie rodo, kad jo aktyviai judančiam kūnui reikia poilsio (bėgiodamas, šokinėdamas pavargo, kvėpuoja atvira burna, smarkiai plaka širdis), kada jo nejudrioje būsenoje esančiam kūnui reikia judėjimo. 37.5.2. Judesių tikslumo siekimas: Žaisdamas žaidimus, vaikas mokosi laikytis taisyklių, laimėti ir pralaimėti, derinti judesius, judėjimo būdus, sutelkti ir perkelti dėmesį.
6 žingsnis • Šoka į tolį, į aukštį. Žaisdamas laisvai koordinuotai juda, orientuojasi erdvėje. • Dažniausiai vaikščioja, stovi, sėdi taisyklingai. • Atpažįsta akivaizdžius ženklus, kurie rodo, kad jo kūnui reikia poilsio ar judėjimo • Veiksmus su smulkiais daiktais atlieka vikriai, tiksliai ir kruopščiai.	37. „Mūsų sveikata ir gerovė“ 37.5.1. Judėjimo džiaugsmo patyrimas: Vaikas juda spontaniškai, atlieka veiksmus tvirtai ir taisyklingai ir toliau lavina visus pagrindinius judesius šliaužimą, ropojimą, ėimą, bėgimą, šuolius, laipiojimą. 37.5.2. Judesių tikslumo siekimas: Motyvuojami mokytojo stebi savo taisyklingą stovėseną ir sėdėseną. 37.7.2. Judėjimo ir poilsio ritmo pajauta: Vaikai išbando judėti pagal greito ir lėto tempo, aktyvumą žadinančią ir raminančią muziką. Atlikdami atsipalaidavimo, kvėpavimo pratimus, pajaučia, kaip jie nuramina tiek kūną, tiek ir emocijas ar sunkias mintis.

Kontekstai – Universalus dizaino mokymuisi kontekstai, judraus patirtinio ugdymosi kontekstai, žaismės kontekstai.

Metodai – Žaidimas, tyrinėjimas, projektai, stebėjimas.

Pedagogo vaidmuo – pedagogas turi būti motyvuojantis, kūrybiškas, lankstus, suprantantis kiekvieno vaiko poreikius ir jų galimybes.

Ugdymo metodai:

1. Patirtinis mokymasis

- Leisti vaikams patiems tyrinėti aplinką, naudotis įvairiomis priemonėmis.
- Organizuoti veiklas, kuriose vaikai galėtų tyrinėti savo kūną ir jo fizines galimybes.

2. Žaidybinių metodai

- Kurti situacinius žaidimus, kurie skatintų judėjimo džiaugsmą.
- Naudoti vaidmenų žaidimus, leidžiančius vaikams išbandyti skirtingus judėjimo būdus.

5. Kūrybinių metodai

- Skatinti vaikus atrasti įvairius judėjimo, kliūčių įveikimo būdus.

- Naudoti improvizaciją ir kūrybiškumą atliekant fizinio aktyvumo reikalaujančias užduotis

6. Stebėjimo metodas

- Skatinti vaikus stebėti žmonių elgesį, judesio įvairovę.
- Leisti vaikams fiksuoti pastebėjimus piešiniais, nuotraukomis, pasakojimais.
- Aptarti su vaikais jų stebėjimus, skatinti juos lyginti ir analizuoti.

7. Bendradarbiavimo ir socialinio ugdymo metodai

- Organizuoti grupinius sportinius užsiėmimus, kuriuose vaikai bendradarbiauja ir padeda vieni kitiems.
- Įtraukti bendruomenės narius į sportines veiklas (pvz., tėvus, senelius, vietos specialistus).

VAIKO GALIA- JAUTRUS SOCIALINEI IR KULTŪRINEI ĮVAIROVEI

Pasiekimų sritis: santykiai su suaugusiaisiais ir bendraamžiais

Vertybinė nuostata: Nusiteikęs geranoriškai bendrauti ir bendradarbiauti su suaugusiaisiais ir bendraamžiais

Esminiai gebėjimai: Pasitiki mokytojais, juos gerbia, ramiai jaučiasi su jais kasdienėje ir neįprastoje aplinkoje, iš jų mokosi, drąsiai dalinasi savo mintimis, žino, kaip elgtis su nepažįstamais suaugusiaisiais. Geranoriškai elgiasi su bendraamžiais, natūraliai priima kitų skirtumus, draugauja bent su vienu vaiku, supranta savo žodžių ir veiksmų pasekmes sau ir kitiems.

Pasiekimų žingsnio pasiekimai	Ugdymo(si) gairės (iš vaiko perspektyvos)
1 – 3 metai	
1 žingsnis • Atpažįsta ir džiaugiasi pamatęs juo besirūpinantį suaugusįjį, mėgsta apkabinimus, įsitraukia į bendravimą, kasdienę rutiną ir žaidimus. Domisi kitais vaikais, mėgdžioja jų veido išraišką, veiksmus. • Žvilgsniu, mimika, balsu, gestais inicijuoja bendravimą su suaugusiuoju ar vaiku, parodo, kuo domisi. Seka suaugusiojo žvilgsnį, veido mimiką, gestus, žodžius, aptikdamas jo rodomus aplinkos objektus bei reiškinius, dalindamasis emocijomis ir nuostaba.	38. „Aš ir bendruomenė“ 38.5.1.1. Savo poreikius vaikai mokosi parodyti veido mimika, garsais, gestais, galvos linktelėjimu. 38.5.2.1. Kasdienėse grupės veiklose, sąveikose su mokytoju ir kitais vaikais kilusias emocijas vaikai išreiškia veido mimika, gestais, balsu, žodžiais, kūno poza.
2 žingsnis • Akivaizdžiai parodo prierašumą juo besirūpinančiam	38. „Aš ir bendruomenė“ 38.5.2.1. Kasdienėse grupės veiklose, sąveikose su mokytoju ir kitais vaikais kilusias savo emocijas (džiaugsmą, liūdesį, pyktį, nuostabą, baimę) vaikai išreiškia veido mimika, gestais, balsu, žodžiais, kūno poza, kai suaugusieji susitapatina su jų patiriamomis emocijomis, jautriai į jas reaguoja, atliepia vaiko emocinius poreikius. Vaikai susitapatindami atspindi suaugusiojo ir kitų vaikų emocijas, atpažįsta kito emocijas iš veido išraiškos, balso. 37. „Mūsų sveikata ir gerovė“ 37.9.1.1. Mokytojui modeliuojant įvairias situacijas, skaitant istorijas, pasakojant, kartu žiūrinėjant paveikslėlius, korteles, kalbantis, vaikai mokosi suprasti, su kuriais žmonėmis ir

suaugusiajam. Skiria nepažįstamus žmones nuo juo besirūpinančio suaugusiojo. Stengiasi patraukti kitų vaikų dėmesį šypsena, balsu, judesiais, geranoriškais veiksmais. • Stebi ir mėgdžioja suaugusiojo veido išraišką, žodžius, veiksmus; kartoja savo veiksmus, kurie sulaukia suaugusiojo palaikymo; vykdo jam suprantamus suaugusiojo prašymus, prireikus kreipiasi į jį pagalbos; pats inicijuoja bendravimą su suaugusiuoju. Mėgsta žaisti greta kito vaiko, stebi, kaip šis mėgdžioja jo kalbėjimą, judesius, veiksmus, ir pats jį mėgdžioja.	kodėl bendrauti yra visada saugu (tėvai, globėjai, mokytojai ir kt.), į kuriuos žmones visada galima kreiptis pagalbos pasiklydus, ištikus nelaimei, patekus į bėdą (policininkai, gaisrininkai, medikai, pardavėjai ir pan.), kaip reikia elgtis, jei visai nepažįstamas žmogus kalbina, kviečia pasivaikščioti ar pasivažinėti, siūlo saldumynų, siekia liesti (mandagiai atsisakyti pasiūlymų, jei situacijoje nedalyvauja tėvai, mokytojai). 38. „Aš ir bendruomenė“ 38.8.2.1. Vaikai natūraliai per užmegztus emocinius ryšius jaučia savo šeimą kaip bendruomenę. Vaikų grupę kaip bendruomenę pajaučia, kai užsimezga emocinis ryšys su mokytoju ir grupės vaikais. Vaikų supratimas apie šeimą ir vaikų grupę plečiasi kartu su mokytoju ir tėvais kuriant šeimos ir grupės medį, dalyvaujant šeimos dienose grupėje, žaidžiant savo šeimos ir kitų šeimų pasiūlytus žaidimus, žiūrinėjant šeimos narių ir grupės vaikų nuotraukas. 38. „Aš ir bendruomenė“ 38.6.1.1. Vaikai padedami suaugusiojo, sekdami jo pavyzdžiu, bendraudami su kitais vaikais, įvaldo paprastus emocijų reguliavimo būdus: parodyti, atskleisti, išreikšti emocijas, kreiptis pagalbos, pasiguosti, leisti apkabinamam, nuraminamam, nukreipti dėmesį nuo stiprias emocijas sukėlusio įvykio ar objekto, pasitraukti iš įtampą keliančios situacijos; 41. „Tyrinėju ir pažįstu aplinką“ 41.6.1.4. Tinkamai mokytojų sukurtoje muzikinėje aplinkoje vaikai mėgdžioja suaugusiųjų 41.8.3.3. vaikai individualiai ir drauge su kitais džiaugsmingai tyrinėja spalvinės ir grafinės raiškos galimybes eksperimentuodami su dažais, juos maišydami, žaisdami linijomis, dėmėmis. Drąsinami, palaikomi vaikai įgyvendina savo kūrybines mintis ir idėjas, renkasi priemones, įrankius bei technikas grafinei ir spalvinei raiškai, siekia savitai ir detalčiai išbaigti savo kūrybinius darbus;
3 žingsnis • Drąsiai išbando ką nors nauja, ramiai stebi nepažįstamus žmones, kai šalia yra juo besirūpinantis suaugusysis. Ieško bendraamžių draugijos. • Siekia veikti savarankiškai, tikisi savo iniciatyvų	38. „Aš ir bendruomenė“ 38.7.1.1. Vaikai mokosi būti ir veikti šalia kitų ir kartu su kitais įsitraukdami į bendrus žaidimus ir veiklas grupelėje. Bendrose veiklose vaikai ugdomi jautrumą kito poreikiams: mokosi suprasti, ką jaučia, ko nori kitas, bando atliepti kito jausmus ar norus; 38. „Aš ir bendruomenė“ 38.4. Įgytos patirties raišką skatina mokykloje sukurti ugdymosi kontekstai, pasižymintys emociniu saugumu,

palaikymo, pagyrimo. Mėgdžioja, tačiau žaidime savaip pertvarko suaugusiųjų veiksmus, žodžius, intonacijas. Trumpam išitraukia į bendrą žaidimą, pakaitomis su kitu vaiku žaidžia tuo pačiu žaislu. Pradedą suprasti, kuris daiktas yra jo, kuris – kito, o kuriuo naudojasi bendrai	mokytojo jautrumu vaikų poreikiams, bendrų veiklų, įvairių sąveikų, komunikavimo su skirtingais žmonėmis galimybėmis. Jie skatina vaikų norą veikti ir savarankiškai įgyvendinti sumanymus, inicijuoti bendrus žaidimus ir patirtines veiklas, turint idėją ir kartu su kitais siekiant ją įgyvendinti. Patys vaikai empatiškai atliepia kitų poreikius, emocijas, idėjas; atskleidžia įvaldytus santykių kūrimo, santykių problemų sprendimo, sugyvenimo gebėjimus; 41. „Kuriu ir išreiškiu“ 41.5.2.2 Žaidimo patirties neturintis vaikas pradeda žaisti mokytojui su juo inicijuojant paprastą žaidimą, palaipsniui į jį įtraukiant daugiau žaidėjų ir pamažu perleidžiant žaidimo iniciatyvą patiems vaikams;
4 – 6 metai	
4 žingsnis - Lengvai atsiskiria nuo tėvų ar globėjų, rodo pasitikėjimą mokytojais ir jų padėjėjais: klausia, tariasi, guodžiasi. Kalbasi, išitraukia į veiklą su nepažįstamais žmonėmis, kai šalia yra mokytojas. Turi vieną ar kelis kurį laiką nesikeičiančius žaidimų ir bendrų veiklų partnerius. - Išitraukia į suaugusiojo pasiūlytas bendras veiklas ir jas plėtoja, pats inicijuoja pokalbius ir bendras veiklas su suaugusiuoju. Geba žaisti, atlikti bendrą veiklą poroje, kelių vaikų grupelėje, siūlo ir priima idėjas, derina norus ir veiksmus, sprendžia nesutarimus. Padedant mokytojui palaukia savo eilės, dalinasi žaislais, priima kompromisinį pasiūlymą. - Veikdamas kartu su kitais pastebi vieną kitą akivaizdų	37. „Mūsų sveikata ir gerovė“ 37.9.1.1. Vaikai mokosi tvirtai pasakyti „ne“ netinkamam prisilietimui, pasitraukti iš situacijų, kuriose pasijunta nesaugiai, pranešti apie tai suaugusiajam, kuriuo pasitiki; 37.9. Siekiama padėti vaikams ugdytis saugaus elgesio su nepažįstamais žmonėmis įpročius, saugoti savo ir kitų sveikatą 38. „Aš ir bendruomenė“ 38.5.1.2. 3 Vaikai išitraukia į žaidimus, įvairias veiklas, kurios padeda patirti ir suprasti: noriu – nenoriu, mėgstu – nemėgstu, įdomu – neįdomu, paskatina atpažinti, tyrinėti, įvardyti ir skirtingais būdais (emocine reakcija, pasirinkimu, piešiniu, žodžiais ar kt.) suaugusiesiems ir kitiems vaikams parodyti savo poreikius, pomėgius, interesus; 38.7.1.2. Vaikai patys inicijuoja bendrus žaidimus ar veiklas, siūlo ir derina veiklos idėjas, veiksmus, siužetą, susikuria veiklos ir elgesio taisyklės, padeda, paremia vienas kitą, tariasi. Vaikai išbando pačių bendraujant atrastus, iš skaitomų knygelių ar suaugusiųjų sužinotus įvairius emocinių ryšių, abipusės simpatijos, draugystės užmezgimo ir palaikymo būdus, aiškinasi, koks draugas yra geras ir koks yra blogas; 38.6.2.1. Mokydamiesi tinkamai elgtis, vaikai bendraudami su kitais pritaiko tuos būdus, kuriuos patyrė, suprato ir perėmė iš suaugusiojo: nusišypsoti, pakalbinti, taikiai žaisti greta, mokosi dalintis, palaukti savo eilės (naudojant smėlio laikrodį, pasiimant kitą žaislą ir kt.), atsižvelgti į kito

savo ir kito (vaiko, suaugusiojo) išvaizdos, pomėgių, kalbos panašumą ar skirtumą ir skirtingais būdais tai parodo, Prisideda prie grupės taisyklių kūrimo.	prašymus; 41. „Kuriu ir išreiškiu“ 41.5.4.1. Žaidimus su taisyklėmis vaikai ima žaisti padedami labiau įgudusių vaikų arba suaugusiųjų. Pradėdami nuo paprastų dėlionių, mozaikų, judrių gaudynių, slėpynių ir įvairių stalo žaidimų, palaipsniui pereina prie sudėtingesnių žaidimų formų; 41.5.4.2. Įgudę žaisti žaidimus su taisyklėmis vaikai noriai žaidžia mokytojo pasiūlytus didaktinius ugdomojo pobūdžio žaidimus ir patys pradeda juos kurti; 38. „Aš ir bendruomenė“ 38.8.1.2. Žmonių panašumus ir įvairovę pajaučia, tyrinėja, supranta žaisdami, bendraudami gyvai, drauge ką nors veikdami ir kurdami, dalindamiesi patyrimu ir idėjomis su artimiausioje (namų, mokyklos, miesto / kaimo) aplinkoje bei šalyje gyvenančiais skirtingo amžiaus, lyties, tautybės, profesijos, rasės, tikėjimo, gebėjimų žmonėmis. Paremiami mokytojo, vaikai atranda ir išbando įvairius emocinio kontakto, pagarbaus bendravimo ir ryšių su kitais žmonėmis užmezgimo bei palaikymo būdus gyvai ir nuotoliu;
5 žingsnis • Drąsiai bendrauja su mažiau pažįstamais ar nepažįstamais žmonėmis grupėje, salėje ar kieme. Turi draugą arba kelis nuolatinis žaidimų partnerius, sėkmingai įsitraukia į didesnės vaikų grupės veiklą. • Tikrina suaugusiojo išsakytas leistino elgesio ribas – atsiklausia, derasi, tariasi. Geranoriškai veikia kartu su kitais vaikais, drauge siekia to paties tikslo, priima bendrus sprendimus; skolina, keičiasi, dalinasi priemonėmis ir žaislais, ruošia ir kitiems dovanoja gimtadienio dovanas. Noriai ką nors veikia su vaikais iš kitos socialinės, kalbinės, kultūrinės aplinkos. Pats ar kartu su kitais randa nesutarimo, konflikto sprendimo būdus arba prašo suaugusiojo pagalbos.	38. „Aš ir bendruomenė“ 38.2. Vaikų įsitraukimą į ugdomąsias veiklas skatina mokytojo jautrus ir pastovus emocinis ryšys su vaiku, bendravimas ir bendra veikla. Kiekvieno vaiko įsitraukimą pagal jo galias padidina galimybė pačiam rinktis mokytojo pasiūlytus skirtingus būdus pažinti, veikti, išreikšti, kai domimasi tais pačiais asmeniniais, socialiniais ar kultūriniais reiškiniais; 38.4. Įgytos patirties raišką skatina komunikavimo su skirtingais žmonėmis galimybės. Tai skatina vaikų norą veikti ir savarankiškai įgyvendinti sumanymus, inicijuoti bendrus žaidimus ir patirtines veiklas, turint idėją ir kartu su kitais siekiant ją įgyvendinti. 38 „Aš ir bendruomenė“ 38.6.2.2. Natūraliai savo aplinkoje stebi ir tikslingai pasiūlytose veiklose tyrinėja bei išbando įvairius dėmesio, impulsų ir elgesio valdymo būdus. Žaisdami savireguliaciją plėtojančius žaidimus (sustingti, nekalbėti, nesusijuokti, perkėlinėti dėmesį), savarankiškai išbandydami naujas veiklas, kartu su kitais įsitraukdami į ištvermės, tikslumo, kliūčių įveikos reikalingas veiklas, laikydamiesi kartu su kitais sukurtų grupės taisyklių ir tvarkos, vaikai ugdomi valingą dėmesio ir elgesio kontrolę. Mokytojo padedami, vaikai išbando dėmesio sutelkimo, nukreipimo ir perkėlimo, impulsų ar netinkamo elgesio slopinimo, aktyvinamosios kontrolės (savęs motyvavimas atlikti tai, ko daryti nesinori)

• Veikdamas kartu su kitais pastebi ir pasako keletą savo ir kitų vaikų ar suaugusiųjų asmeninių savybių, interesų, gebėjimų panašumų bei skirtumų. • Stengiasi atlikti mažus įsipareigojimus grupei, dėl kurių susitariama. Stengiasi elgtis vadovaudamasis įgytu supratimu apie savo ir kitų teises bei pareigas grupėje.	būdus, ugdomi veiklos planavimo ir laiko valdymo gebėjimus; 38.6.2.3. Vaikai sau kelia paprastus asmeninius ar veiklos tikslus ir jų siekia, susidūrę su kliūtimis, keičia veikimo ar elgesio būdus, atkakliai stengiasi jas įveikti, kreipiasi pagalbos ir ją priima. Vaikai mokosi stabtelėti ir apmąstyti savo veiklą ar elgesį, kad pasirinktų tinkamiausius būdus; 38.6.2.4. Stebėdami suaugusiųjų ir bendraamžių elgesį, žiūrėdami filmukus, klausydamiesi skaitomų knygų, vaikai aiškinasi, koks elgesys yra tinkamas ar netinkamas, kas yra teisinga ar neteisinga ir kodėl, klausinėja apie reikalavimus savo elgesiui namuose ir ugdymo įstaigoje, stengiasi pagal įgytą supratimą elgtis tinkamai; 38.7. Siekiama paskatinti vaikus užmegzti ir palaikyti asmeninius ryšius su kitais žmonėmis, tyrinėti savo ir kitų panašumus bei skirtumus, pratintis pagalvoti apie kitus ir jų poreikius, būti geranoriškus, draugiškus, mokytis bendrauti, bendradarbiauti, sugyventi. 38 „Aš ir bendruomenė“ 38.3. Gilėjančių supratimą užtikrina vaikams sukurtos sąlygos pajauti, patirti visais pojūčiais, tyrinėti, lyginti panašumus ir skirtumus, numatyti pasekmes, išvelgiant naujus dalykus apie save, kitus žmones, bendruomenes ir jų gyvenimo būdo kaitą laiko tėkmėje. 38.5. Siekiama padėti vaikams plėtoti supratimą apie save kaip unikalų asmenį, kuris auga, keičiasi, įgyja vis daugiau savarankiškumo, galių ir pasitikėjimo savimi, mokosi priimti savo gyvenimui ir ugdymuisi aktualius sprendimus bei pasirinkimus: 38.7.2.2. Piešdami save ir kitus, matuodamiesi, lygindami akių, plaukų spalvą, kalbėdamiesi apie savo norus, pomėgius, gebėjimus, šeimas, namus, kartu žaisdami ar kurdami bendrus darbus, švėsdami šventes, socialiniuose tinkluose komunikuodami su kitų tautybių bendraamžiais, vaikai tyrinėja, kuo jie panašūs į kitus ir kuo skiriasi nuo kitų vaikų ir suaugusiųjų; 38. „Aš ir bendruomenė“ 38.2. Vaikų įsitraukimą į ugdomąsias veiklas skatina mokytojo jautrus ir pastovus emocinis ryšys su vaiku, bendravimas ir veikla kaip elgesio modelis vaikui, vaikams aktualus turinys ir veiklos, padedančios pažinti ir suprasti save, suvokti savo ryšius su kitais ir vietą tarp kitų žmonių; žaismė ir autentišką patyrimą lydinčios pozityvios emocijos – pasitikėjimas, didžiavimasis savimi išmokus valdyti savo elgesį, užmegzti draugystes, geriau suprasti žmones ir bendruomenę; bendravimo ir bendradarbiavimo galimybės,
--	--

	dialogiškas ugdymo(si) procesas, padedantis palaikyti pastovų emocinį ryšį ir kurti naujas sąveikas, motyvuojantis dalintis patirtimi, palaikyti vieniems kitų idėjas, vienam iš kito mokytis įvairių socialinės sąveikos, pažinimo ir kūrybos būdų. Kiekvieno vaiko įsitraukimą pagal jo galias padidina galimybė pačiam rinktis mokytojo pasiūlytus skirtingus būdus pažinti, veikti, išreikšti, kai domimasi tais pačiais asmeniniais, socialiniais ar kultūriniais reiškiniais;
6 žingsnis • Stengiasi geranoriškai, pagarbiai, mandagiai bendrauti su pažįstamais ir nepažįstamais suaugusiais bei vaikais. Palaiko ilgalaikę draugystę mažiausiai su vienu vaiku. • Supranta, koks elgesys yra priimtinas ar nepriimtinas kitiems ir kodėl. Rodo iniciatyvą susikalbėti ir bendradarbiauti su kitais. Kasdienėse situacijose bando tinkamu būdu išsakyti priešingą nei suaugusiojo ar kito vaiko nuomonę, aiškinasi, tariasi. Pradedą tarpininkauti kitiems vaikams, jiems sprendžiant tarpusavio nesutarimus. • Domisi socialiniais ir kultūriniais skirtumais tarp vaikų, jų šeimų ir natūraliai juos priima. Parodo supratimą ir pagarbą kitokiai išvaizdai, kitokiam požiūriui, kitai kultūrai	38. „Aš ir bendruomenė“ 38.7.1.2. Vaikai patys inicijuoja bendrus žaidimus ar veiklas, siūlo ir derina veiklos idėjas, veiksmus, siužetą, susikuria veiklos ir elgesio taisyklės, padeda, paremia vienas kitą, tariasi. Vaikai išbando pačių bendraujant atrastus, iš skaitomų knygelių ar suaugusiųjų sužinotus įvairius emocinių ryšių, abipusės simpatijos, draugystės užmezgimo ir palaikymo būdus, aiškinasi, koks draugas yra geras ir koks yra blogas. 38. „Aš ir bendruomenė“ 38.7.3.1. Vaikai, komunikuodami su grupės mokytoju, sekdami jo elgesio modeliu, mokosi suprasti, gerbti, toleruoti ir priimti kita kalba kalbantį, kitaip besielgiantį, mažiau gebantį vaiką. Tyrinėja būdus, kurie padeda suprasti vieniems kitus, įtraukti juos į bendrus žaidimus ir veiklas. Žaisdami, atlikdami grupines veiklas, vaikai mokosi išklausyti ir suprasti skirtingas nuomones, požiūrius, juos priimti ir derinti. 38.7.1.2. Vaikai patys inicijuoja bendrus žaidimus ar veiklas, siūlo ir derina veiklos idėjas, veiksmus, siužetą, susikuria veiklos ir elgesio taisyklės, padeda, paremia vienas kitą, tariasi. 38. „Aš ir bendruomenė“ 38.8.3.3. Žaisdami ir bendraudami mokytojo tikslingai parengtoje edukacinėje aplinkoje, sužino keletą kitų šalių, supranta, kad tiek jie patys, tiek kiti žmonės sudaro skirtingas tautas, kurios gyvena skirtingose šalyse. Vaikai tyrinėja Lietuvos ir grupę lankančių, iš kitų kraštų atvykusių vaikų šalių simbolius, kalbą, žemėlapius, žmonių gyvenimo būdą (tradicijas, maistą, aprangą ir pan.). Vaikai aiškinasi ir išbando pagarbios, tolerantiškos sąveikos su kitų socialinių, tautinių ir kultūrinių bendruomenių žmonėmis būdus 38.8.1.2 Vaikai žmonių panašumus ir įvairovę pajaučia, tyrinėja, supranta žaisdami, bendraudami gyvai, drauge ką nors veikdami ir kurdami, dalindamiesi patyrimu ir idėjomis su artimiausioje (namų, mokyklos, miesto / kaimo) aplinkoje bei šalyje gyvenančiais skirtingo amžiaus, lyties, tautybės,

• Supranta, kad gyvendamas grupėje turi susitarti dėl visiems priimtino elgesio. Suvokia savo veiksmų akivaizdžias pasekmes sau, kitiems ir visai grupei.	profesijos, rasės, tikėjimo, gebėjimų žmonėmis. Šalies ir pasaulio žmonių išvaizdos, aprangos, kalbų, maisto, būstų, darbų, kelionių, tradicinių menų, švenčių panašumus ir įvairovę vaikai pažįsta per įvairias medijas ir socialinius tinklus, per muzikos kūrinius, dailės darbus, virtualius susitikimus, keliones. Paremiami mokytojo, vaikai atranda ir išbando įvairius emocinio kontakto, pagarbaus bendravimo ir ryšių su kitais žmonėmis užmezgimo bei palaikymo būdus gyvai ir nuotoliu. 38. „Aš ir bendruomenė“ 38.7.3.1. Vaikai, komunikuodami su grupės mokytoju, sekdami jo elgesio modeliu, mokosi suprasti, gerbti, toleruoti ir priimti kita kalba kalbantį, kitaip besielgiantį, mažiau gebantį vaiką. 38.6.2.2. Vaikai savarankiškai išbandydami naujas veiklas, kartu su kitais įsitraukdami į ištvermės, tikslumo, kliūčių įveikos reikalingas veiklas, laikydamiesi kartu su kitais sukurtų grupės taisyklių ir tvarkos, vaikai ugdosi valingą dėmesio ir elgesio kontrolę. Mokytojo padedami, vaikai išbando dėmesio sutelkimo, nukreipimo ir perkėlimo, impulsų ar netinkamo elgesio slopinimo, aktyvinamosios kontrolės (savęs motyvavimas atlikti tai, ko daryti nesinori) būdus, ugdosi veiklos planavimo ir laiko valdymo gebėjimus; 40. „Tyrinėju ir pažįstu aplinką“ 40.9.2.2. Vaikai veiksmų sekas (algoritmus) problemoms spręsti suvokia ir elementariai taiko stebėdami, žaisdami, nagrinėdami ir įvardydami įvairių procesų, kasdienių darbų ir veiklų atlikimą žingsniais, veiksmų eiliškumą, susitarimus-taisykles.
---	---

Kontekstai – universalaus dizaino mokymosi kontekstas, kultūrinių dialogų kontekstas, kūrybinių dialogų kontekstas, kalbų įvairovės kontekstas.

Pedagogo vaidmuo – padėti mokiniams mokytis, atrasti naujas žinias ir įgūdžius, skatinti kūrybiškumą ir savarankišką mąstymą. Pedagogas veikia kaip pagalbininkas ir patarėjas, suteikdamas reikalingą paramą ir įrankius, kad mokiniai galėtų pasiekti savo tikslus.

Metodai ir būdai

1. Patirtinis mokymasis

- Skatinti vaikus stebėti savo ir kitų elgesį socialinėse situacijose, aptarti jausmus ir reakcijas.
- Vaidmenų žaidimai, kurie leidžia vaikams patirti įvairias socialines ir kultūrines situacijas, mokytis tinkamo elgesio.
- Organizuoti apsilankymus įvairiose bendruomenėse, kultūriniuose renginiuose, skatinti tiesioginį bendravimą su skirtingų kultūrų žmonėmis.

2. Žaidimai ir interaktyvios veiklos

- Pasakojimai, dainos, dramos užsiėmimai, padedantys suprasti skirtingas kultūras ir socialinius vaidmenis.
 - Veidrodžio žaidimai, šešėlių žaidimai, kūno piešimas ant popieriaus lapo.
 - Užduotys, kurias galima atlikti tik bendradarbiaujant, ugdant empatiją, draugiškumą ir komandinį darbą.
- 3. Diskusijos ir dialogai**
- Ratelis – skatinama atvirai reikšti mintis, jausmus, mokytis klausyti kitų nuomonės.
 - Klausimai ir atsakymai – mokytojai skatina vaikus išsakyti savo nuomonę apie socialinius santykius, mokytis argumentuoti.
 - Pasakų ir istorijų analizė – skaityti ir aptarti pasakas, kuriose vaizduojami skirtingų kultūrų ir socialinių grupių santykiai, vertybės.
- 4. Socialinių įgūdžių ugdymas**
- Elgesio modeliavimas – aptariamos kasdienės situacijos ir ieškoma tinkamiausių elgesio būdų.
 - Bendradarbiavimo veiklos – projektiniai darbai, grupinės užduotys, kurios skatina vaikų bendravimą ir komandinius įgūdžius.
 - Pagalbos ir savanorystės veiklos – mokoma padėti kitiems, dalintis, rūpintis draugais ir bendruomene.
- 5. Kultūrinis pažinimas**
- Kultūrinių švenčių minėjimas – pažintis su skirtingų tautų šventėmis, tradicijomis, įtraukiant autentiškus žaidimus, dainas, patiekalus.
 - Knygų, filmų, muzikos analizė – pažintis su skirtingomis kultūromis per literatūrą, kiną, muziką.
 - Daugiakalbystės ugdymas – supažindinimas su įvairiomis kalbomis per dainas, eilėraščius, žaidimus.
- 6. Bendradarbiavimas su šeima ir bendruomene**
- Bendros veiklos su tėvais – organizuoti šeimos vakarus, diskusijas apie socialinius ir kultūrinius skirtumus.
 - Bendruomeniniai projektai – įtraukti vaikus į vietos bendruomenės veiklas, skatinant jų dalyvavimą ir atsakomybę.
 - Savanorystės skatinimas – organizuoti veiklas, kuriose vaikai galėtų padėti kitiems (pvz., rūpintis gyvūnais, augalais, tvarka grupėje ir darželio kieme)
 -

Pasiekimų sritis: aplinkos pažinimas

Vertybinė nuostata. Nori pažinti ir suprasti aplinkinį pasaulį, džiaugiasi sužinojęs ką nors nauja.

Esminiai gebėjimai. Pažįsta jam suprantamus socialinius, kultūrinius ir gamtos objektus bei reiškinius, juos įvardija ir apibūdina, žinojimą pritaikydamas žaidimuose ir kitose veiklose.

Pasiekimų žingsnio pasiekimai	Ugdymo(si) gairės (iš vaiko perspektyvos)
1-3 metai	
1 žingsnis • Veido išraiška, mimika, gestais, garsais reaguoja į artimiausioje aplinkoje esančius žmones ir daiktus. • Atkreipia dėmesį į	41., „Kuriu ir išreiškiu“. 41.5.1.1. Nuo gimimo vaikai, spontaniškai judėdami ir sąveikaudami su aplinka, ima pažinti savo kūno galimybes. Suaugusiems žaidinant, instinktyvūs spontaniški vaikų judesiai darosi vis tikslingesni ir

artimiausioje aplinkoje esančius gyvosios gamtos objektus. Emocijomis reaguoja į gamtos objektus ir žmogaus sukurtus daiktus bei reiškinius (garsus, vaizdus, skonius).	pasikartojantys. Vaikai „atranda“ savo ir kitų kūno dalis jas liesdami ir pajausdami prisilietimą. 38., „Aš ir bendruomenė“ 38.5.2.1. Kasdienėse grupės veiklose, sąveikose su mokytoju ir kitais vaikais kilusias savo emocijas (džiaugsmą, liūdesį, pyktį, nuostabą, baimę) vaikai iki 3 metų išreiškia veido mimika, gestais, balsu, žodžiais, kūno poza, kai suaugusieji susitapatina su jų patiriamomis emocijomis, jautriai į jas reaguoja, atliepia vaiko emocinius poreikius. 38.5.3.1. Savo kūno ribas vaikai iki 3 metų pajaučia suaugusiojo glaudžiami, žaidinami, kutenami, kykuojami, rengiami bei kalbinami.
2 žingsnis - Stebi ir atpažįsta artimiausią savo aplinką, orientuojasi namų ir grupės aplinkoje. Pažįsta ir pavadina kai kuriuos žmones, jų veiksmus, aplinkoje esančius daiktus, jų atvaizdus. Žino kai kurių buitinių (šukos, šaukštas) ir kultūrinių (būgnai, knyga) daiktų paskirtį ir jais naudojami. Pažįsta ir pavadina („savo kalba“, garsažodžiu ar tikslu pavadinimu) kai kuriuos gyvūnus, augalus, jų atvaizdus ir gamtos reiškinius (lietus, vėjas). - Parodo patinkantį augalą, gyvūną, kultūrinės aplinkos daiktą.	40., „Tyrinėju ir pažįstu aplinką“ 40.5.1.1. Vaikai daiktų pasaulį pažįsta ir atpažįsta visais jutimais padedančiais suvokti daiktų spalvą, formą, garsą, kvapą, skonį, tekstūrą. 2-3 metų vaikai daiktus rūšiuoja pagal formą, spalvą, dydį, naudodami rūšiavimo žaislus ir sensorines priemones; 40.5.2.1. Vaikai žaisdami ir tyrinėdami pažįsta artimiausioje aplinkoje esančius daiktus, patiria, kad daiktai (žaislai, baldai, knygos, kamuoliai ir kt.) turi požymius (forma, dydis, spalva, ir tekstūra), kad medžiagos, iš kurių pagaminti daiktai, yra skirtingos (minkštos-kietos, skaidrios-neskaidrios, lengvos-sunkios). 40.6.1.1. Vaikai stebi, renka, tyrinėja, grupuoja, atpažįsta ir pavadina augalų dalis (lapai, žiedai, vaisiai, sėklos, ir pan.), pajunta tekstūrų skirtumus, vaisiuose suranda sėklas. 38., „Aš ir bendruomenė“ 38.8.2.1. vaikai natūraliai per užmegztus emocinius ryšius jaučia savo šeimą kaip bendruomenę. Vaikų grupę kaip bendruomenę pajaučia kai užsimezga emocinis ryšys su mokytoja ir grupės vaikais.

3 žingsnis • Atpažįsta ir reaguoja į netolimoje praeityje vykusius šeimos ar grupės įvykius, užfiksuotus nuotraukose, įrašuose ir kt. Natūraliai įsitraukdamas į kasdienes, rutininius įvykius ir veiklas, parodo, kad žino paros dalių seką ir jaučia veiklų trukmę (vyko ilgai ar trumpai). • Pažįsta daugiau artimiausioje aplinkoje esančių augalų, gyvūnų, pradeda vartoti tikslus jų pavadinimus. Dalyvauja prižiūrint augalus. Atpažįsta rečiau pasitaikančius gamtos reiškinius (vaivorykštę, perkūniją). • Turėdamas galimybę, renkasi būti patinkančioje gamtinėje, socialinėje, kultūrinėje aplinkoje, džiaugiasi ten esančiais objektais.	40., „Tyrinėju ir pažįstu aplinką“. 40.6.2.2 mokytojo padedami, vaikai seka paros, metų ciklą. Aiškinasi, kaip gyvena augalai ir gyvūnai – dieną ir naktį, skirtingais metų laikais, kokie pasikeitimai vyksta jų gyvenime. 38., „Aš ir bendruomenė“. 38.9.1.1 Vaikai iki 3 metų laiko tėkmę pajaučia sąsajoje su savo veikla (kiek laiko užtrunka kažką daryti) ir gyvenimo ritmu (ką aš veikiu per dieną). 37., „Mūsų sveikata ir gerovė“ 37.7.1.1. vaikai ugdo(si) dienos ritmo (aktyvumo ir poilsio derinimo) pajautą, kai kasdienių veiklų metu yra mokytojo skatinami atpažinti kūno siunčiamus signalus: gerą nuotaiką, žvalumą, energingumą, dėmesingumą, arba nuovargį, mieguistumą, irzlumą, negalėjimą susikaupti. 40., „Tyrinėju ir pažįstu aplinką“ 40.6.3.3. Žaisdami su prizmėmis, vaikai susipažįsta su spalvų spektru, lauke pastebi vaivorykštę ir išsiaiškina, kad jai susidaryti reikia lietaus ir saulės, nes šviesos spinduliai pereina skaidrę terpę (vandens lašelius) ir suskaidomi į septynias spalvas. 37., „Mūsų sveikata ir gerovė“ 37.8.2.2. Vaikai žiūrinėja tvarkingos, patogios, estetiškos aplinkos nuotraukas ieško patinkančios aplinkos vaizdų informaciniuose tinklapiuose, diskutuoja apie savo aplinką, kas tvarkinga – netvarkinga, patogus – nepatogus, saugu – nesaugu, gražu – negražu. Įsitraukia į gamtos pertvarkymo veiklas, ieškodami sprendimų kaip aplinką paversti lengvai tvarkoma, patogia, saugia, malonia akiai.
4-6 metai	
4 žingsnis • Parodo, kad supranta, kurie kultūriniai vaizdai, garsai, judesiai, skoniai, kvapai ar pasakojimai yra iš kitos nei jo paties kultūra. Pažįsta gyvenamosios vietovės objektus ir vietas, pastebi jų pasikeitimus. Pasako miesto (kaimo), kuriame gyvena, pavadinimą. Įsitraukia į veiklas, puoselėjančias šeimos ir liaudies tradicijas. Įvardija paros dalis, sieja jas su savo gyvenimo ritmu. • Atpažįsta ir pavadina kelis	38. Ž „Aš ir bendruomenė“. 38.7. Siekiama paskatinti vaikus užmegzti ir palaikyti asmeninius ryšius su kitais žmonėmis, tyrinėti savo ir kitų panašumus bei skirtumus, pratinti pagalvoti apie kitus bei jų poreikius būti geranoriškus, draugiškus, mokytis bendrauti, bendradarbiauti, sugyventi. 40., „Tyrinėju ir pažįstu aplinką“. 40.5. Siekiama padėti vaikams pažinti aplinkos daiktus, jų savybes paskirtį ir remiantis vieta aplinkoje, orientuotis erdvėje. 38., „Aš ir bendruomenė“ 38.9.1.2.3. 3-6 metų vaikai, kalbėdamiesi ką veikė per dieną, savaitę, dėliodami paveikslėlius pradeda pavadinti paros dalis (rytas, diena, vakaras, naktis), savaitės dienas, pasako ką veikė vakar, ką veikia šiandien, ką veiks rytoj.

dažniausiai stebėtus gyvūnus, augalus, grybus, negyvosios gamtos objektus (upė, akmuo), reiškinius (pūga, saulėlydis), nusako akivaizdžius jų požymius. Pasako metų laikų pavadinimus, samprotauja, kas būdinga metų laikams. • Stengiasi saugoti socialinės, kultūrinės ir gamtinės aplinkos objektus. Bando rūšiuoti atliekas, tausoti medžiagas, išteklius (išjungia šviesą). Gamtos, kultūros grožį ir įvairovę stengiasi išreikšti savo kūryboje.	40., „Tyrinėju ir pažįstu aplinką“ 40.2. Pažadinamas prigimtinis vaikų smalsumas gyvosios gamtos objektams, įdomiems, nematytiems daiktams, robotukams, sekant paskui vaikų domėjimąsi aplinkiniais objektais ir nepasiekiamais (dangaus kūnai, kitų žemynų, praeityje išnykę gyvūnai), plika akimi nematoma objektais ir reiškiniais, kuriuos galima pamatyti per skaitmeninį mikroskopą arba tyrinėti virtualios realybės programėlėmis. 40.6.2.2. Mokytojo padedami vaikai seka paros, metų ciklą. 40.6.2.3. vaikai aptaria ir supranta, kad žmogaus išmestos atliekos gali būti pavojingos gyvajai gamtai, mokosi taupiai naudoti vandenį, popierių, priemones, nešvaisto jų be reikalo suprasdami, kad taip prisideda prie Žemės išteklių tausojimo, tvarumo.
5 žingsnis • Vaizduoja, pasakoja apie savo šeimą, jos buitį, tradicijas, domisi, kuo tos tradicijos skiriasi nuo kai kurių kitų kultūrų. Pristato savo gimtąjį miestą ar gyvenvietę, kelis žinomus objektus ir vietas, gatvę, kurioje gyvena, kurioje yra jo ugdymo įstaiga. Iš savo grupės gali savarankiškai nueiti į kitas ugdymo įstaigas erdves (salę, dailės studiją). Pradedą suvokti praeitį, dabartį, ateitį: pasako, ką veikė vakar, ką veikia šiandien, ką veiks rytoj; sudėlioja dienos ar ilgesnio laikotarpio įvykių chronologinę seką. • Atpažįsta ir pavadina ne tik stebėtus vietinius, bet ir kai kuriuos tolimųjų kraštų augalus ir gyvūnus, samprotauja apie jų gyvenimo būdą ir buveines. Paaiškina, kaip daržoves, vaisius ir kitas gamtos gėrybes vartoti maistui. Stebėdamas ar prižiūrėdamas augalus ar gyvūnus, komentuoja jų pokyčius. Fiksuodamas	38., „Aš ir bendruomenė“ 38.9.1.2. 3-6 metų vaikai, kalbėdamiesi ką veikė per dieną, savaitę, dėliodami paveikslėlius, pradeda pavadinti paros dalis (rytas, diena, vakaras, naktis), savaitės dienas, pasako ką veikė vakar, ką veikia šiandien, ką veiks rytoj; 40., „Tyrinėju ir pažįstu aplinką“. 40.6.1.2. Vaikai dalinasi savo patyrimu ir išgyvenimais apie naminių gyvūnų, taip pat namuose augintinių auginimą. Stebi gyvūnus savo aplinkoje kai kuriuos mūsų ir svetimų kraštų gyvūnus atpažįsta paveikslėlių knygoje, animaciniuose filmuose. Gyvūnus vaikai atpažįsta iš jų kūno formos, išskirtinių požymių, gyvenamųjų vietų, mėgdžioja gyvūnų balsus, būdingus judesius. 40., „Tyrinėju ir pažįstu aplinką“. 40.6.2. Gyvybė turi poreikių: 40.6.2.1. Vaikai tyrinėja, aiškinasi, kas ir kaip vyksta gamtoje, pastebi gyvosios ir negyvosios gamtos vienovę: augalui reikia dirvožemio, vandens, saulės šviesos; gyvūnui maisto, vandens, būsto. Mokytojo padedami, vaikai aiškinasi, stebi, tyrinėja organizmų poreikius, aiškinasi kam reikalingas vanduo, kodėl jis toks svarbus ir reikalingas mikroorganizmams.

gamtinių objektų stebinius, įžvelgia kai kuriuos akivaizdžius objektams būdingus požymius. Pažįsta keletą dangaus kūnų, gamtos reiškinių, kurių negali ar kuriuos pavojinga stebėti iš arti (ugnikalnių išsiveržimas, viesulas, žvaigždės). Eilės tvarka išvardija metų laikus, pasako, kaip skirtingais metų laikais gyvena kai kurie gyvūnai, augalai. Rodo pagarbą gyvajai ir negyvajai aplinkai, kultūros reiškiniams ir objektams, supranta, kad jo elgesys gali paveikti gamtinę ir kultūrinę aplinką, stengiasi prisiimti atsakomybę už jų išsaugojimą. Savo kūryboje vaizduoja asmeninį emocinį santykį su gamtos ir kultūros objektais.	
6 žingsnis Pasako savo šalies ir sostinės pavadinimą. Papasakoja apie tradicines šventes, jas palygina su kai kuriomis kitų tautų šventėmis. Skiria ir pavadina suaugusių šeimos narių ir kitas dominančias profesijas, pasakoja, ką dirba aptariamų profesijų atstovai, kokia jų sukuriamų daiktų ir paslaugų vertė, kaip vyksta jų mainai. Samprotauja apie tai, kaip žmonės gyveno, ką dirbo seniau, kokie daiktai buvo naudojami, kaip jie pasikeitė, kaip atrodo dabar. Vartoja savaitės dienų pavadinimus, žodžius praeičiai, dabarčiai, ateičiai. Įžvelgia gyvūnų ir augalų kai kuriuos panašumus ir skirtumus, pagal kuriuos juos grupuoja. Dalinasi savo žiniomis apie tai, kur gyvena ir kuo minta gyvūnai, kur kokie augalai, grybai auga, kokių	38., „Aš ir bendruomenė“ 38.8.3. Tautinio tapatumo ir pilietiškumo jausmas: 38.8.3.2. Vaikai domisi gimtąja kalba, etnine kultūra, dalyvauja etnokultūriniuose pilietiniuose renginiuose ir edukacinėse programose. Padedami mokytojo pažįsta ir išreiškia pagrindinius savo šalies simbolius (vėliava, herbas, himnas), tyrinėja šalies žemėlapi, domisi vėliavų spalvų reikšmėmis, gintaru, Gedimino pilimi ir kitais simboliais bei kultūros objektais. 38.9.2. Praeitis, dabartis, ateitis kaip asmeniniai, šeimos ir bendruomenės pokyčiai: 38.9.2.2. Dalyvaudami tradicinėse ir valstybinėse šventėse, įsitraukdami į mokytojų inicijuojamus istorinio pobūdžio naratyvinius žaidimus, klausydamiesi skaitomų istorinių pasakojimų, lankydamiesi muziejuose, pilyse, sužino keletą Tėvynės istorijai svarbių įvykių ir žymių veikėjų. Vaikai atpažįsta liaudies dainas ir kitą tautosakos paveldą (mįslės, greitakalbes, liaudies žaidimus, patarles), žmonių sukurtą praeityje. 40., „Tyrinėju ir pažįstu aplinką“ 40.5.3.1. Vaikai tyrinėja gamtos ir žmogaus sukurtus daiktus, varto enciklopedijas, klausosi informacinių tekstukų, stebi tikslingai parinktus vaizdo įrašus, aiškindamiesi gamtos objektų ir žmogaus sukurtų daiktų

sąlygų jiems reikia. Pradedą suprasti Žemės, Saulės, Mėnulio ir kitų dangaus kūnų ryšius. Išvelgia, kaip keičiasi kai kurių gyvūnų ir augalų gyvenimas skirtingais metų laikais. ai apibūdinti. • Jaučiasi atsakingas už socialinę, kultūrinę ir gamtinę aplinką bei jos ateitį: apmąsto ir siūlo būdus, kaip ja rūpintis, prižiūrėti, puošti. Paaiškina, kodėl išteklius reikia tausoti. Pradedą jausti prierašumą artimiausiai socialinei, kultūrinei ir gamtinei aplinkai.	skirtumus , domisi kaip yra kuriami daiktai , kiek reikia pastangų ir išmanymo juos kuriant, ir pradeda suvokti , kad žmogaus sukurtų daiktų kaitą lemia mokslo ir technologijų pažanga. Drauge su mokytoju aiškinasi kaip daiktai keitėsi , kokie jie buvo seniau, kokie dabar, kaip tobulėjo, kaip žmogus juos pritaikė savo poreikiams. Jie lygina praeities ir dabarties daiktus, komentuoja jų išvaizdą, paskirtį, kaip veikia, iš ko pagaminti. 38.,,Aš ir bendruomenė“ 38.9.3. Šaltinių pasakojančių apie praeitį ir būsimą ateitį tyrinėjimas. Padedami mokytojo, atranda ir tyrinėja juos dominančias savo darželio, miesto istorines vietas, gamtines erdves, viešąsias skulptūras.
--	--

Kontekstai – universalaus dizaino mokymosi kontekstas, kultūrinių dialogų kontekstas, kūrybinių dialogų kontekstas, kalbų įvairovės kontekstas.

Pedagogo vaidmuo

- Gidas ir mentorius: Pedagogas padeda vaikui atrasti ir pažinti aplinkinį pasaulį, suteikdamas žinių apie socialinius, kultūrinius ir gamtos objektus. Jis skatina vaiko smalsumą ir norą sužinoti daugiau.
- Inovacijų skatintojas: pedagogas gali kurti įvairias veiklas ir žaidimus, kurie padeda vaikui pritaikyti įgytas žinias. Tokiu būdu vaikas ne tik mokosi, bet ir džiaugiasi kūrybine išraiška.
- Saugios aplinkos kūrėjas: pedagogas turi sukurti atmosferą, kurioje vaikas jaučiasi saugiai ir pasitikėdamas gali išreikšti savo mintis bei jausmus. Tai skatina atvirumą naujoms idėjoms ir kultūrinėms patirtims.
- Bendradarbiavimo skatintojas: pedagogas skatina vaikų bendradarbiavimą, grupinį darbą ir tarpusavio sąveiką, kas padeda ugdyti socialinius gebėjimus ir suvokimą apie bendruomenę.

Ugdymo būdai ir metodai

Žaidimai:

- vaikai gali vaidinti skirtingas socialines ar kultūrinės situacijas pvz.; tradicines šventes, profesijas, kasdienio gyvenimo momentus.
- Žaidimai, skatinantys pažinti kitų kultūrų papročius, tradicijas ar geografines ypatybes.

Kūrybinės veiklos:

- **Rankdarbių dirbtuvės:** Vaikai gali kurti meno kūrinius, remdamiesi skirtingų kultūrų tradicijomis (pvz., indėnų, afrikiečių, Europos).
- **Pasakojimų kūrimas:** Skatinti vaikus kurti pasakojimus, įtraukiant skirtingų kultūrų elementus.

Ekskursijos ir lauko veiklos:

- **Kultūrų pažinimo ekskursijos:** Organizuoti keliones į muziejus, kultūrinius centrus ar etnografines parodas.

- **Gamtos stebėjimas:** Išvykti į gamtą ir pažinti vietos ekosistemas, augaliją ir gyvūniją.
Multimedijos priemonės:
- **Filmų ir dokumentikos:** Žiūrėti filmus apie skirtingas kultūras, tradicijas, papročius, gamtą.
- **Knygų skaitymas:** Skaitant knygas apie įvairių kultūrų vaikų gyvenimą, jų papročius ir tradicijas.
Diskusijos ir refleksija:
- **Grupinės diskusijos:** Skatinti vaikus dalintis savo mintimis apie tai, ką jie sužinojo, ir užduoti klausimus.
- **Refleksijos sesijos:** Po veiklų ar ekskursijų aptarti, ką vaikai sužinojo, kas juos nustebino ar sudomino.
Bendruomenės įtraukimas:
- **Kultūrinių renginių organizavimas:** Kviesti tėvus ar bendruomenės narius pasidalinti savo kultūra, papročiais, maistu.
- **Kultūrinių mainų programos:** Organizuoti mainus su kitomis mokyklomis ar grupėmis iš skirtingų kultūrų.
Interaktyvios technologijos: ?
- **Mokymosi programos ir žaidimai:**
- Naudoti edukacines programas ar mobiliųjų aplikacijų, kurios padeda pažinti kultūras ir gamtą interaktyviu būdu.

VAIKO GALIA- LANKSČIAI MĄSTANTIS

Pasiekimų sritis: Matematinis mąstymas

Vertybinė nuostata: Nusiteikęs pažinti pasaulį jam suprantamais matematiniais būdais.

Esminiai gebėjimai: Atranda skaičių ir figūrų pasaulį, plėtoja supratimą ir kalbą apie skaičiavimo ir matavimo būdus, jų taikymą aplinkai pažinti, problemoms spręsti, geba išreikšti pastebėjimus apie objektų kiekį, formą, dydį, sekas, vietą ir judėjimo kryptį.

Pasiekimų žingsnio pasiekimai	Ugdymo(si) gairės (iš vaiko perspektyvos)
1-3 metai	
1 žingsnis • Stebi įvairius objektus, deda vieną daiktą ant kito. • Susidomi, matydamas formą, dydžiu ar spalva išsiskiriantį daiktą.	40. „Tyrinėju ir pažįstu aplinką“ 40.5.1. Atrandu daiktus: 40.5.1.1. Vaikas stebi grupėje esančius daiktus, juos tyrinėja griebdamas, leisdamas, mesdamas, dėdamas viena ant kito. 40.5.2. Daiktai ir kasdienybė: 40.5.2.1. Žaisdamas ir tyrinėdamas žaislus pastebi jų formą, spalvą, dydį.
2 žingsnis • Supranta, kad žodžiai „vienas“, „du“, „trys“ siejami su atitinkamu daiktų kiekiu. • Daugeliu atvejų suranda tokios pačios formos, dydžio ar spalvos objektą, supranta, ką reiškia „Toks pat“, „kitoks“.	40. „Tyrinėju ir pažįstu aplinką“ 40.7.1. Atrandu skaičius ir skaičiavimo būdus: 40.7.1.1. Pradedu suprasti žodžius „Vienas“, „du“, „trys“, geba susieti juos su grupėje esančiais daiktais ir juos sudėti pagal pasakytą skaičių. 40.5.1. Atrandu daiktus: 40.5.1.1. Bando surasti tokios pačios formos ar spalvos daiktus, rūšiuoja pagal spalvas, formas ir dydį.

3 žingsnis • Surikiuoja kelių objektų rinkinį pagal ilgumą ar stambumą į vieną eilę. • Tapatina, atrenka kelis daiktus (jų vaizdus) pagal spalvą, formą, dydį. • Kopijuoja dviejų elementų sekas (vaizdines, garsines, judesio).	40. „Tyrinėju ir pažįstu aplinką“ 40.5.1. Atrandu daiktus: Vaikas geba daiktus sudėlioti pagal formą, dydį, spalvą ir tekstūrą. 40.5.2. Daiktai ir kasdienybė: 40.5.2.1. Vaikas daiktus tapatina pagal jų formą, spalvą, dydį, tekstūrą, juos tapatina ne tik tarpusavyje, bet ir su matytais paveikslėliais. 40.9.2. Veiksmų sekos ir problemų sprendimas: Vaikas atlieka nesudėtinga dviejų veiksmų seką (pavyzdžiui, paimti kamuolį ir paduoti draugui, linguoti ir ploti, dėlioti kaladėles)
4-6 metai	
4 žingsnis • Nuosekliai įvardija skaičius 1, 2, 3, 4, 5, atpažįsta atitinkamus skaitmenis. • Atrenka vienodo ilgio, aukščio, pločio, tūrio daiktus. • Kasdienėse veiklose pradeda vartoti žodžius: pirmyn – atgal, kairėn – dešinėn, aukštyn – žemyn.	40. „Tyrinėju ir pažįstu aplinką“ 40.7.1. Atrandu skaičius ir skaičiavimo būdus: Geba nuosekliai vardinti skaičius 1,2,3,4,5 Atpažįsta skaičių ir geba jį įvardinti ,radęs grupės ar lauko aplinkoje. 40.8.1. Veiklos metu vaikas geba skirstyti daiktus pagal jų ilgį, aukštį, plotį, tūrį. Prieš rūšiuojant juos palygina tarpusavyje, kad galėtų sudėlioti į tinkamas grupes. 40.8.3. Žaisdamas ir eksperimentuodamas vidaus ir lauko aplinkose, įvairiose situacijose kalbinamas mokytojo, vaikas įgyja vis daugiau patirties pasirinktu būdu duoti nurodymus dėl objekto judėjimo krypties (į kairę, į dešinę, į priekį, atgal) ir buvimo vietos (viduje, išorėje).
5 žingsnis • Nuosekliai įvardija skaičius nuo 0 iki 9, juos parašo skaitmenimis, susieja su daiktų skaičiumi. • Atpažįsta skritulį, kvadratą, trikampį, kubą, rutulį, bando šias figūras apibūdinti, palyginti. • Atranda dviejų pasikartojančių elementų grupę sekoje, sukuria tokio paties modelio seką iš kitų elementų.	40. „Tyrinėju ir pažįstu aplinką“ 40.7.1. Atrandu skaičius ir skaičiavimo būdus: Iš pradžių mokosi sujungti ir išskaidyti kieki iki 9 objektų grupėje, įvardina skaičius iš eilės nuo 1 iki 9. Radęs juos grupės ar lauko teritorijoje, įvardina juos vardais. 40.8.2. Stebėdamas, pažindamas, tyrinėdamas matematinius objektus, atpažįsta dvimates figūras (skritulį, kvadratą, stačiakampį, trikampį), trimates figūras (kubą, rutulį), mokosi apibūdinti ir palyginti jų pagrindinius elementus. 40.9.2. Veiksmų sekos ir problemų sprendimas: Geba atrasti dviejų pasikartojančių elementų grupę sekoje, bando pats sukurti seką iš dviejų elementų. Moka atkartoti tokią pat dviejų elementų seką.
6 žingsnis • Žymi, skaičiuoja, vaizduoja duomenis, naudojami grafiniais jų vaizdais sprendžiamas problemas. • Žinomas figūras pavadina taisyklingai, nepriklausomai nuo jų padėties ar dydžio.	40. „Tyrinėju ir pažįstu aplinką“ 40.9.2. Veiksmų sekos ir problemų sprendimas: Vaikas veiksmų sekas (algoritmus) problemoms spręsti suvokia ir elementariai taiko stebėdamas, žaisdamas, nagrinėdamas ir įvardydamas įvairių procesų, kasdinių darbų ir veiklų atlikimą žingsniais, veiksmų eiliškumą, susitarimus-taisykles. 40.7.1. Atrandu skaičius ir skaičiavimo būdus:

Nukopijuoja, pratęsia, sukuria seką iš dviejų pasikartojančių elementų.	Žaisdamas ar dalyvaudamas skaičiavimo veiklas, kuriose skaičiuoja pridėdam po vieną pasitelkus daiktus, piešinius, rankų pirštus, taip įsisavindamas skaičius. 40.8.2. Eksperimentuodamas su figūromis (jas jungdamas, skaidydamas, dėliodamas, vartydamas, apšviesdamas), vaikas atranda, kad sudėtingesni objektai gali būti sudaromas iš begalės pažįstamų figūrų. 40.9.2. Veiksmų sekos ir problemų sprendimas: Geba nukopijuoti dviejų pasikartojančių elementų grupės seką, gali pats sukurti seką iš dviejų besikartojančių elementų.
---	---

Kontekstai – universalaus dizaino mokymuisi kontekstas, žaismės kontekstas, tyrinėjimo ir gilaus mokymosi kontekstas.

Būdai ir metodai - Žaidybinis metodas, IKT, stebėjimas, eksperimentavimas ir tyrinėjimas, pokalbiai ir diskusijos, loginės užduotys.

Pedagogo vaidmuo – Kūrybiškas, naudojantis išmaniąsias technologijas, lankstus, aktyvus, išradingas, suprantantis vaiko poreikius ir norus.

Pasiekimų sritis: **Skaitmeninis sumanumas**

Vertybinė nuostata: Nusiteikęs pažinti, išbandyti ir saugiai naudoti aplinkoje esančias skaitmenines technologijas.

Esminiai gebėjimai: Geba pažinti ir naudoti lengvai valdomas skaitmenines priemones, kurti elementarų skaitmeninį turinį kelių vieno po kito einančių veiksmų programas.

Pasiekimų žingsnio pasiekimai	Ugdymo(si) gairės (iš vaiko perspektyvos)
1-3 metai	
1 žingsnis Stebi išmaniųjų žaislų judėjimą, siekia jų rankomis, klausosi jų skleidžiamų garsų (pvz., kūdikių karuselė).	40. „Tyrinėju ir pažįstu aplinką“ 40.5.1. Atrandu daiktus: 40.5.1.1. Vaikas stebi judančius ar garsą skleidžiančius žaislus, bando juos pagriebti, paliesti ir klausosi jų skleidžiamų garsų.
2 žingsnis - Susidomi grupėje esančiais išmaniaisiais žaislais be ekranų, spaudo, liečia, purto ir kt. siekdamas efekto. - Žaisdamas pradeda paeiliui atlikti dviejų vaikui suprantamų veiksmų sekas (pvz., trepsėti ir ploti).	40. „Tyrinėju ir pažįstu aplinką“ 40.9.1. Skaitmeninis raštingumas: Tyrinėdamas ir stebėdamas grupėje ar darželio aplinkoje esančius išmaniuosius daiktus be ekranų (žaislai, robotukai, rašikliai ir kt.), spaudo, liečia, purto siekdamas efekto. 40.9.2. Veiksmų sekos ir problemų sprendimas: Žaisdamas atlieka dviejų nesudėtingų, jam suprantamų veiksmų sekas (pvz. trepsėti ir ploti).
3 žingsnis Žodžiais, garsažodžiais, veiksmais parodo kasdienių darbų ir veiklų atlikimo žingsnių eiliškumą, atlieka mokytojo ar kitų vaikų	40. „Tyrinėju ir pažįstu aplinką“ 40.7.2. Ką apie mus ir įvykius sako duomenys: Pradeda nuspėti ir reaguoti į įprastus įvykius, kurių baigtį galima iš anksto numatyti (pavyzdžiui norint pradėti žaisti grupėje reikia įsijungti šviesa). Vaikas pradeda suprasti mokytojo ar kitų vaikų sakomas kažkokias tai komandas ir

sakomas komandas. Pradedą laikytis išmanių žaislų, daiktų paprasčiausių saugaus naudojimo taisyklių.	stengiasi jas įvykdyti. 40.5.3. Daiktai ir technologijos: Vaikas sužino, kaip reikia taisyklingai ir atsakingai elgtis su išmaniais žaislais ir daiktais. Laikysis pačių paprasčiausių išmanių žaislų ir daiktų taisyklių, jas naudos saugiai ir atsakingai.
4-6 metai	
4 žingsnis - Mokytojo padedamas ir prižiūrimas naudojasi įvairių išmanių įrenginių valdymo priemonėmis (pele, jutikliniu ekranu ir kt.). - Supranta ir atlieka grafiniais simboliais ir objektais žymimas komandas. - Mokytojui prižiūrint ir padedant bando su kitais bendrauti skaitmeninėmis technologijomis.	40. „Tyrinėju ir pažįstu aplinką“ 40.5.3. Daiktai ir technologijos: Su mokytojos pagalba ir priežiūra naudojasi išmaniosiomis technologijomis ir mokosi jų valdymo principų (pvz. kaip juda kompiuterio pelė, kaip reikia programuoti robotukus ir kt.) 40.8.2. Eksperimentai su geometrinėmis figūromis: Geba suprasti tam tikras realias arba virtualias formas ir simbolius, esančius ant išmanių daiktų ar žaislų, susipažįsta su robotuko programavimo simboliais ir aiškinasi, ką kuris simbolis daro. 40.9.1. Skaitmeninis raštingumas: Virtualus bendravimo įgūdžius elektroninėse mokymuisi tinkamose aplinkose vaikas įgyja, kai mokytojo padedamas ir prižiūrimas, tikslingai bendrauja tarpusavyje, su kitais darželio vaikais, žaidimo personažais ir kt.
5 žingsnis - Naudoja įvairias technologijas (fotografavimą, skaitmeninį piešimą, garso įrašų darymą) skaitmeniniam turiniui kurti. - Dėlioja vaizdiniais simboliais ar objektais pateiktas komandas, sudarydamas rišlią veiksmų seką. - Paaiškina ir suaugusiojo padedamas laikosi pagrindinių bendravimo ir saugaus naudojimo skaitmeniniais įrenginiais taisyklių.	40. „Tyrinėju ir pažįstu aplinką“ 40.9.1. Skaitmeninis raštingumas: Mokosi naudotis įvairiomis technologijomis (piešimas, fotografavimas, garso ir vaizdo įrašais) gilina žyniais skatinami mokytojos kurti, tyrinėti, ištraukti į judrias ir virtualias veiklas. 40.9.2. Veiksmų sekos ir problemų sprendimas: Žaisdamas vaikas mokosi tam tikrų vaizdinių ar garsinių simbolių sekos, bei atlieka jiems žymimus veiksmus. Vaikas su žaidybinėmis programavimo aplinkomis susipažįsta programuodamas paprasčiausias animacijas, žaidimus, dėliodamas komandų blokų sekas ir jas vykdydamas. 40.9.1. Skaitmeninis raštingumas: Vaikas virtualaus bendravimo įgūdžius elektroninėse mokymuisi tinkamose aplinkose įgauna, kai, mokytojas padeda ir prižiūri, tikslingai bendrauja tarpusavyje, su kitu darželių draugais ar pasakų veikėjais.
6 žingsnis Domisi kitų ir dalinasi savo sukurtu skaitmeniniu turiniu.	40. „Tyrinėju ir pažįstu aplinką“ 40.9.2. Veiksmų sekos ir problemų sprendimas: Vaikas žaisdamas, konstruodamas bando sudėlioti veiksmų

• Pradedą suprašti, kaip valdomi robotai, išbandydąmas sudarytą paprastą programą atpaįįsta klaidas ir koreguoja veiksmų seką. • Supranta pagrindines skaitmeninio turinio (pvz., nuotraukų, piešinių, vaizdo įrašų) saugaus dalinimosi taisykles.	sekas, kurias atlieka skaitmeniniai objektai (robotukai, valdikliai ir pan.). Vaikas išbando užrašytas veiksmų sekas ir, jei nepavyko pasiekti norimo rezultato, bando vėl. 40.9.1. Skaitmeninis raštingumas: Vaikas žino skaitmeninių priemonių saugumo taisykles ir jų laikosi, žino kaip atsakingai naudotis virtualaus bendravimo taisyklėmis, prieš naudodamiesi skaitmeninėmis priemonėmis viską aptaria su mokytoja bandydami išnagrinėti įvairias situacijas ir pavyzdžius. Dalyvaudami projektuose stebi ir mokosi ,kaip mokytoja kelia jų nuotraukas su darbeliais ir aiškinasi skaitmeninio turinio (pvz. nuotraukų, piešinių) dalinimosi taisykles.
---	--

Kontekstai – universalaus dizaino mokymuisi kontekstas, žaismės kontekstas, tyrinėjimo ir gilaus mokymosi kontekstas, realių ir virtualių aplinkų kontekstas.

Būdai ir metodai - žaidybinis metodas, IKT, stebėjimas, eksperimentavimas ir tyrinėjimas, pokalbiai ir diskusijos.

Pedagogo vaidmuo – Kūrybiškas, naudojantis išmaniąsias technologijas, lankstus, aktyvus, išradingas.

VAIKO GALIA- KŪRYBINGAS

Pasiekimų sritis – kūrybiškumas.

Vertybinė nuostata. Nusiteikęs drąsiai kurti ir autentiškai išreikšti save, noriai tyrinėti naujas idėjas.

Esminiai gebėjimai. Pasitelkia patirtį ir vaizduotę, tyrinėja savo ir kitų idėjas, randa būdų ir priemonių parodyti originalumą ir išradingumą įgyvendindamas kūrybinius sumanymus, aptaria tai su kitais.

Pasiekimo žingsnio pasiekimai	Ugdymo(si) gairės (iš vaiko perspektyvos)
1-3 metai	
1 žingsnis • Pastebi ir smalsiai, gyvai reaguoja į aplinkoje esančius pažįstamus ir naujus vizualius ir garsinius stimulus. • Džiaugsmingai reaguoja į savo paties veikimą ir žaismingai atkartoja tai, kas jam patiko.	41. „Kuriu ir išreiškiu“ 41.8.1. Vizualaus pasaulio tyrinėjimas 41.8.1.1. Pirmieji vaiko vizualaus pasaulio tyrinėjimai prasideda nuo artimiausios, kasdienės namų ir mokyklos aplinkos stebėjimo. Vaikai stebi ir tyrinėja aplinkos objektus ir reiškinius, patraukiančius jų dėmesį savo vizualinėmis savybėmis; stebi ir reaguoja į mokytojo santykį su aplinkos objektais. 41.8.2. Vizualinės raiškos priemonių ir kuriamų vaizdų tyrinėjimas 41.8.2.1. Vaikai spontaniškai tyrinėja mokytojo pasiūlytas vizualinės raiškos priemones: jas liečia, judina, brauko, spaudo, teploja dažais, pirštukais, pastebi pėdsaką, spalvą, liniją, dėmę, pajaučia tekstūrą, skirtingų faktūrų medžiagiškumo paviršius. 41. „Kuriu ir išreiškiu“ 41.5.1. Žaidimas – kaip savo kūno galimybių tyrinėjimas

	41.5.1.2. Dėl džiaugsmingos aplinkinių reakcijos vaikai labiausiai pasisėkusių judesius ir garsus vis tikslingiau kartoja, ima jais žaisti, manipuliuoti, siekdami socialinio atsako.
2 žingsnis • Žaismingai, neįprastais būdais tyrinėja daiktus, garsus, judesius, kvapus, skonius. • Teikia pirmenybę tam tikrai kūrybinei veiklai, ilgiau įsitraukdamas į tai, ką mėgsta.	39. „Aš kalbų pasaulyje“ 39.6.3. Rašytinė raiška 39.6.3.1. Vaikai plėtoja rašytinės raiškos gebėjimus mėgdžiodami suaugusiuosius ir eksperimentuodami: stebėdami rašančiuosius ar piešančiuosius, bandydami imituoti, braukyti, keverzoti, piešinėti, palikdami ženklus smėlyje, popieriuje, vandenyje; 41. „Kuriu ir išreiškiu“ 41.7.1. Judesio tyrinėjimas 41.7.1.1. Vaikai juda natūraliai, džiaugsmingai, jų judesys yra spontaniškas, neturintis struktūros. Judesio kalba jie išreiškia savo mintis ir emocijas, pažįsta pasaulį per fizinę ir jutiminę patirtį; 41.8.3. Grafinė ir spalvinė raiška 41.8.3.3. Vaikai individualiai ir drauge su kitais džiaugsmingai tyrinėja spalvinės ir grafinės raiškos galimybes eksperimentuodami su dažais, juos maišydami, žaisdami linijomis, dėmėmis. 40. „Tyrinėju ir pažįstu aplinką“ 40.8.1. Matavimai kasdienėje aplinkoje 40.8.1.1. Antraisiais gyvenimo metais vaikas natūraliai įsitraukia į žaismingą veiklą su daiktais, į kuriuos galima ką nors įpilti, įdėti bei į įvairias eksperimentines veiklas. 40.8.2.1. Vaikai iki 3 metų natūraliai įsitraukia į aplinkoje esančių daiktų ir objektų tyrinėjimą. 41. „Kuriu ir išreiškiu“ 41.3. Vaikai generuoja idėjas, kuria – žaidžia, imituoja, improvizuoja, komponuoja, aranžuoja, modeliuoja, pritaiko, interpretuoja, reflektuoja; atlieka tai, ką pats sukuria, ir tai, ką išmoka iš kitų. 41.5.1. Žaidimas – kaip savo kūno galimybių tyrinėjimas 38. „Aš ir bendruomenė“. 38.7.1. Ryšiai tarp vaikų ir jautrumas kito poreikiams 38.7.1.1. Vaikai mokosi būti ir veikti šalia kitų ir kartu su kitais įsitraukdami į bendrus žaidimus ir veiklas grupelėje. Bendrose veiklose vaikai ugdo jautrumą kito poreikiams: mokosi suprasti, ką jaučia, ko nori kitas, bando atliepti kito jausmus ar norus. 41. „Kuriu ir išreiškiu“ 41.8.2. Vizualinės raiškos priemonių ir kuriamų vaizdų
3 žingsnis • Perkuria patikusius garsus, judesius, veiksmus, vaizdus, atrasdamas naujus derinius. Žaisdamas atlieka įsivaizduojamus menamus veikėjo veiksmus. • Rodo susidomėjimą kitų kūryba ir norą veikti kartu su kitais	

	tyrinėjimas 41.8.2.1. Vaikų kūrybines iniciatyvas pažadina galimybė nevaržomai veikti savo tempu, pagal savo norus ir galias.
4-6 metai	
4 žingsnis - Veikdamas pasitelkia vaizduotę. Pastebi, išbando, kaip įvairios medžiagos, priemonės ir daiktai gali būti naudojami skirtingais būdais siekiant kūrybinio rezultato. - Pasako, kodėl jam patinka tam tikras kūrinys. Pasirenka kurti vienokiu ar kitokiu būdu, renkasi mėgstamas veiklas ir veikimo būdus. Domisi tuo, ką veikia, kuria kiti vaikai.	38. „Aš ir bendruomenė“ 38.5.1. Savo poreikių, pomėgių, interesų supratimas ir raiška 38.5.1.2. Vaikai įsitraukia į įvairias veiklas, kurios padeda patirti, paskatina atpažinti, tyrinėti, įvardyti ir skirtingais būdais (emocine reakcija, pasirinkimu, piešiniu, žodžiais ar kt.) suaugusiesiems ir kitiems vaikams parodyti savo poreikius, pomėgius, interesus. 41. „Kuriu ir išreiškiu“ 41.2. Vaikai spontaniškai tyrinėja, eksperimentuoja, išbando kūrybines medžiagas, priemones ir įvairias veiklos formas, veikdami spontaniškai ar įsitraukdami į organizuotas veiklas. Kiekvieną vaiką įsitraukti skatina mokytojo pasiūlytų priemonių ir veikimo būdų sukurtos asmeninio pasirinkimo galimybės. 41.8.2. Vizualinės raiškos priemonių ir kuriamų vaizdų tyrinėjimas 41.8.2.2. Vaikų spontaniškai kuriamų vaizdų atradimas, stebėjimas, tyrinėjimas perauga į tikslingą grafinių ir spalvinių vaizdų kūrimą – piešimą. Įsitraukdami į kūrybines veiklas, vaikai išbando ir tyrinėja įvairias grafinės ir spalvinės raiškos priemones ir medžiagas. 41.9.2. Per improvizacinio pobūdžio vaidybą vaikai kartu su bendraamžiais ir suaugusiais tyrinėja temas, kylančias iš jų patirčių, vaizduotės, įkvėptas skaitomų literatūros, muzikos, teatro ar dailės kūrinių. Vaikų literatūra, įvairios teatro meno (lėlių, šokio, cirko ir kt.) formos yra įvairiapusiškai panaudojamos veikloje. Mokytojas palaiko ir paskatina kūrybišką vaiko raišką pastebėdamas, įsitraukdamas ir pats ją modeliuodamas. 41. „Kuriu ir išreiškiu“ 41.3. Raiška – vaikai generuoja idėjas, kuria – žaidžia, imituoja, improvizuoja, komponuoja, aranžuoja, modeliuoja, pritaiko, interpretuoja, reflektuoja; atlieka tai, ką pats sukuria, ir tai, ką išmoka iš kitų. Mokytojo pastebėjimas ir pozityvus reagavimas į vaiko pastangas ir autentišką raišką skatina vaiką tęsti kūrybinį procesą ir siekti įgyvendinti savo idėjas. 40.5.2.3. Matydami, kaip suaugusieji ir kiti vaikai naudoja įvairius įrankius, ir stebėdami, kaip tie įrankiai veikia, vaikai patys juos išbando. Daiktus kūrybiškai panaudoja žaidimuose, ugdosi nuostatą tausoti daiktus.
5 žingsnis - Generuoja naujas idėjas, fantazuoja apie tai, ką nori sukurti. Neįprastai naudoja įvairias medžiagas, priemones ir kūrybos būdus įvairiose kasdienio gyvenimo ir veiklos srityse. - Pasakoja apie tai, ką sukūrė,	

apie pasirinktus kūrybos būdus, medžiagas, priemones. 6 žingsnis - Numato, kaip ir kokiomis priemonėmis sieks kūrybinio rezultato, padedamas sprendžia kūrybinius iššūkius, pagal savo įsivaizdavimą siekia pabaigti kūrybinį darbą, paskatintas jį tobulina. - Dalinasi savo kūryba artimoje aplinkoje, pasakoja apie kūrybos procesą, paaiškina, kas jam svarbu ir įdomu, pasako, kam skirti jo paties ir kitų žmonių kūrybos rezultatai.	38. „Aš ir bendruomenė“ 38.4. Skatinamas vaiko noras veikti ir savarankiškai įgyvendinti sumanymus, inicijuoti bendrus žaidimus ir patirtines veiklas, turint idėją ir kartu su kitais siekiant ją įgyvendinti. 41. „Kuriu ir išreiškiu“ 41.2. Vaikai spontaniškai išbando kūrybines medžiagas, priemones ir įvairias veiklos formas, veikdami spontaniškai ar išitraukdami į organizuotas veiklas. 40. „Tyrinėju ir pažįstu aplinką“ 40.4. Mokytojas skatina vaikus reflektuoti savo atliktą veiklą ir jos rezultata, pastangas, gebėjimus ir elgesį, dėl kurių jiems vis geriau sekasi atlikti užduotis. 40.9.2. Veiksmų sekos ir problemų sprendimas: 40.9.2.2. Vaikai veiksmų sekas (algoritmus) taiko stebėdami, žaisdami, nagrinėdami ir įvardydami įvairių procesų, kasdienių darbų ir veiklų atlikimą žingsniais, veiksmų eiliškumą. 41. „Kuriu ir išreiškiu“ 41.8.3. Grafinė ir spalvinė raiška 41.8.3.3. Drąsinami, palaikomi vaikai įgyvendina savo kūrybines mintis ir idėjas, renkasi priemones, įrankius bei technikas grafinei ir spalvinei raiškai, siekia savitai ir detaliam išbaigti savo kūrybinius darbus. 40. „Tyrinėju ir pažįstu aplinką“ 40.3. Veiklos, kuriose vaikai tyrinėja ir modeliuoja situaciją, ieško tinkamų būdų ir priemonių, aiškina priimamus sprendimus, pristato veiklos rezultatus.
--	--

Kontekstai: universalus dizaino mokymuisi, žaismės, kalbų įvairovės, realių ir virtualių aplinkų, tyrinėjimo ir gilaus mokymosi.

Pedagogo vaidmuo: skatinantis, motyvuojantis, drąsinantis, kuriantis, palaikantis.

Ugdymo metodai:

1. Patirtinis mokymasis

- Leisti vaikams patiems tyrinėti aplinką, naudotis įvairiomis priemonėmis.
- Skatinti eksperimentavimą su gamtine ir sensorine medžiaga.
- Organizuoti veiklas, kuriose vaikai galėtų tyrinėti daiktų savybes (spalvas, formas, garsus, kvapus, tekstūras).

2. Žaidybiniai metodai

- Kurti situacinius žaidimus, kurie skatintų tyrinėjimą ir problemų sprendimą.
- Naudoti vaidmenų žaidimus, leidžiančius vaikams išbandyti skirtingas socialines situacijas.
- Įtraukti žaidimus su gamtine medžiaga (vanduo, smėlis, purvas) siekiant lavinti pojūčius ir eksperimentuoti.

3. Sensoriniai metodai

- Leisti vaikams pažinti aplinką per visus pojūčius (regėjimą, klausą, lietimą, skonį, kvapą).
- Kurti sensorines erdves su įvairių tekstūrų, kvapų, garsų, spalvų ir temperatūrų priemonėmis.
- Skatinti vaikus tyrinėti per tiesioginę sąlytį su aplinka (pvz., stebėti gamtos reiškinius, klausytis
- garsų).

4. Eksperimentavimo metodai

- Organizuoti paprastus eksperimentus su vandeniu, spalvomis, gamtinėmis medžiagomis.
- Leisti vaikams tyrinėti priežasties ir pasekmės ryšius.
- Skatinti hipotezių kėlimą ir išbandymą per praktines veiklas.

5. Kūrybiniai metodai

- Įtraukti piešimą, lipdymą, konstravimą, kurie padeda išreikšti atradimus ir patirtis.
- Skatinti vaikus pasakoti istorijas apie jų atradimus ir tyrinėjimus.
- Naudoti improvizaciją ir kūrybinius pasakojimus, kad vaikai galėtų įsivaizduoti ir kurti naujus pasaulius.

6. Stebėjimo metodas

- Skatinti vaikus stebėti gamtos reiškinius, žmonių elgesį, kasdienes įvykius.
- Leisti vaikams fiksuoti pastebėjimus piešiniais, nuotraukomis, pasakojimais.
- Aptarti su vaikais jų stebėjimus, skatinti juos lyginti ir analizuoti.

7. Bendradarbiavimo ir socialinio ugdymo metodai

- Organizuoti grupinius tyrinėjimus, kuriuose vaikai bendradarbiauja, dalijasi atradimais.
- Skatinti vaikus diskutuoti, išklausti kitus, ieškoti bendrų sprendimų.
- Įtraukti bendruomenės narius į veiklas (pvz., tėvus, senelius, vietos specialistus).

Pasiekimų sritis – gebėjimas žaisti.

Vertybinė nuostata. Nusiteikęs kartu su kitais vaikais plėtoti žaidimus, kurdamas vaikų žaidimo kultūrą.

Esminiai gebėjimai. Individualiai ir drauge su kitais žaidžia ir pats kuria įvairius žaidimus: režisūrinius, vaidmenų ir žaidimus su taisyklėmis, moka laikytis skirtingų žaidimų taisyklių.

Pasiekimo žingsnio pasiekimai	Ugdymo(si) gairės (iš vaiko perspektyvos)
1-3 metai	

1 žingsnis Atsiliepia į artimų suaugusiųjų prisilietimus ir žaidinimus, kartoja labiausiai pasisėkusių ir pritarimo sulaukusius judesius ir garsus, ima jais žaisti.	41. „Kuriu ir išreiškiu“ 41.5.1. Žaidimas – kaip savo kūno galimybių tyrinėjimas 41.5.1.2. Dėl džiaugsmingos aplinkinių reakcijos vaikai labiausiai pasisėkusių judesius ir garsus vis tiksliau kartoja, ima jais žaisti, manipuliuoti, siekdami socialinio atsako. 41.6.1. Ankstyvasis muzikinis ugdymas(is) 41.6.2.1. Vaikų supratimą apie juos supančią aplinką plečia dainos, skanduotės ir ritmiškai atliekami eilėraščiai. Nuo kūdikystės tai vyksta per lopšines, žaidinimus su judesiais, katutes, mylavimus, kykavimus, gyvūnijos apdainavimus, erzinimus ir skaičiuotes, kurias inicijuoja suaugusieji. Vaikai palengva pratinasi ploti, trepsėti, siūbuoti ar skanduoti savarankiškai.
2 Žingsnis Drąsiai juda erdvėje, tyrinėja supančią aplinką, eksperimentuoja su įvairiais žaislais ir daiktais.	41. „Kuriu ir išreiškiu“ 41.7.1. Judesio tyrinėjimas 41.7.1.1. Vaiko judėjimas prasideda anksčiau, nei susiformuoja pirmieji žodžiai ir jo kalba. Vaikai juda natūraliai, džiaugsmingai, jų judesys yra spontaniškas, neturintis struktūros. Judesio kalba jie išreiškia savo mintis ir emocijas, pažįsta pasaulį per fizinę ir jutiminę patirtį.
3 Žingsnis Individualiai ar dviese žaidžia paprastą režisūrinį ar vaidmenų žaidimą, laikosi žaidimo vaidmens taisyklių.	38. „Aš ir bendruomenė“ 38.7.1. Ryšiai tarp vaikų ir jautrumas kito poreikiams 38.7.1.1. Vaikai mokosi būti ir veikti šalia kitų ir kartu su kitais įsitraukdami į bendrus žaidimus ir veiklas grupelėje. 41. „Kuriu ir išreiškiu“ 41.5.3. Žaidimas – kaip savo patirčių ir socialinių santykių tyrinėjimas 41.5.3.1. Įgudę žaisti režisūrinius žaidimus individualiai ir dviese, vaikai pamažu pereina prie siužetinių vaidmenų žaidimų. Prisiimdami apibendrintus vaidmenis, vaikai kuria jiems pažįstamas kasdienės socialines situacijas, siekdami tiksliai atlikti pasirinkto vaidmens funkcijas; 41.5.4.1. Žaidimus su taisyklėmis vaikai ima žaisti padedami labiau įgudusių vaikų arba suaugusiųjų. Pradėdami nuo paprastų dėlionių, mozaikų, judrių gaudynių, slėpynių ir įvairių stalo žaidimų, palaipsniui pereina prie sudėtingesnių žaidimų formų.
4-6 metai	
4 žingsnis Žaisdamas su kitais stengiasi derinti žaidybinius veiksmus, vartoja kalbą vaidmeniui atlikti, žaidimo eigai aptarti ir	38. „Aš ir bendruomenė“ 38.7.3. Skirtybių priėmimas ir lygiavertis dalyvavimas 38.7.3.1. Tyrinėja būdus, kurie padeda suprasti vieniems kitus, įtraukti juos į bendrus žaidimus ir veiklas. Žaisdami,

nesutarimams spręsti. - Geba laikytis žaidime priimto vaidmens, siekia tiksliai atlikti pasirinkto vaidmens funkcijas, turi mėgstamą vaidmenį. - Drauge su kitais tikslingai kuria žaidimo erdvę, pritaiko vietą, atsirenka žaidimui reikalingas priemones, žaislus.	atlikdami grupines veiklas, vaikai mokosi išklausti ir suprasti skirtingas nuomones, požiūrius, juos priimti ir derinti. 41. „Kuriu ir išreiškiu“ 41.5.3. Žaidimas – kaip savo patirčių ir socialinių santykių tyrinėjimas 41.5.3.3. Vaikai prieš žaisdami aptaria žaidimo temą, planuoja siužetą, lanksčiai kaitalioja vaidmenis, patys kontroliuoja vienas kito veiksmus ir geba spręsti kylančius nesutarimus. 41. „Kuriu ir išreiškiu“ 41.5.3. Žaidimas – kaip savo patirčių ir socialinių santykių tyrinėjimas 41.5.3.1. Prisiimdami apibendrintus vaidmenis, vaikai kuria jiems pažįstamas kasdienės socialines situacijas, siekdami tiksliai atlikti pasirinkto vaidmens funkcijas. 41. „Kuriu ir išreiškiu“ 41.2. Įsitraukimas – vaikai spontaniškai tyrinėja, eksperimentuoja, išbando kūrybines medžiagas, priemones ir įvairias veiklos formas, veikdami spontaniškai ar įsitraukdami į organizuotas veiklas. Kiekvieną vaiką įsitraukti skatina mokytojo pasiūlytų priemonių ir veikimo būdų sukurtos asmeninio pasirinkimo galimybės. 41.5.2. Žaidimas – kaip aplinkos ir veikimo su aplinkos objektais tyrinėjimas 41.5.2.2. Žaisdami su tikslingai atrinktais žaislais (lėlėmis, mašinytėmis, gyvūnėliais, indeliais ir kt.), vaikai išmoksta pasirinkti arba ir patys susikurti erdves savo žaidimams. 41.5.4. Žaidimas – kaip simbolinių taisyklių tyrinėjimas, kūrimas ir laikymasis 41.5.4.3. Vaikams patinka kurti savo žaidimus ir juos žaisti su grupės draugais ir mokytojais. Savarankiškai žaisdami ir kurdami vis naujus žaidimus, vaikai sutelkia visus savo gebėjimus, atskleidžia savo pomėgius ir stiprybes.
5 žingsnis Drauge su kitais vaikais plėtoja tęstinius siužetinius vaidmenų žaidimus. Žaisdamas improvizuoja, kuria vis sudėtingesnius siužetus, kuriuose susipina realios patirtys su fantastiniais elementais ir personažais.	41. „Kuriu ir išreiškiu“ 41.3. Raiška – vaikai generuoja idėjas, kuria – žaidžia, imituoja, improvizuoja, komponuoja, aranžuoja, modeliuoja, pritaiko, interpretuoja, reflektuoja; atlieka tai, ką pats sukuria, ir tai, ką išmoksta iš kitų. 41.5.3. Žaidimas – kaip savo patirčių ir socialinių santykių tyrinėjimas 41.5.3.2. Vaikams žaidžiant nuolat, jų gebėjimai tobulėja, jie ima žaisti didesnėse grupelėse, išmoksta tikslingai kurti žaidimo erdves ir konstruoti sudėtingesnius žaidimo

• Sėkmingai sąveikauja su kitais, buriasi į didesnes 3–5 vaikų grupes. Susitaria dėl bendros žaidimo temos, idėjos, eigos, vaidmenų pasidalinimo ir erdvės • Nesunkiai geba laikytis siužetinio vaidmenų žaidimo taisyklių ir vaidmens funkcijų. Padedamas labiau įgudusių vaikų ar suaugusiųjų laikosi judriųjų, stalo ir kitų žaidimų taisyklių.	siužetus, pasitelkdami vaizduotę ir įtraukdami fantastinių elementų. 41.5.4. Žaidimas – kaip simbolinių taisyklių tyrinėjimas, kūrimas ir laikymasis 41.9.1. Vaidybos tyrinėjimas. Vaikų žaidimuose labai daug vaidybos elementų. Atlikdami simbolinius vaidmenis, vaikai naudoja išraiškingus kūno judesius, veido mimiką, balso intonacijas, giliai išgyvena kuriamas situacijas ir kartu mokosi tiksliau, aiškiau, autentiškai, kūrybiškai perteikti savo išgyvenimus kitiems vaikams ir artimiesiems suaugusiesiems. 41.5.4. Žaidimas – kaip simbolinių taisyklių tyrinėjimas, kūrimas ir laikymasis 38. „Aš ir bendruomenė“ 38.7.1. Ryšiai tarp vaikų ir jautrumas kito poreikiams 38.7.1.2. Vaikai patys inicijuoja bendrus žaidimus ar veiklas, siūlo ir derina veiklos idėjas, veiksmus, siužetą, susikuria veiklos ir elgesio taisykles, padeda, paremia vienas kitą, tariaisi. 39. „Aš kalbų pasaulyje“ 39.6.2. Bendravimas ir komunikacija 39.6.2.2. Žaisdami išplėtotus siužetinius vaidmenų žaidimus, vaikai įsitraukia į dialogą, polilogą, išbando skirtingas kalbėjimo manieras, mokosi žodinėmis derybomis ir kompromiso paieškomis spręsti kylančius nesutarimus ir problemas laikydamiesi savo kultūrinei aplinkai priimtinių bendravimo taisyklių.
6 žingsnis • Kuria išplėtotus ilgalaikių naratyvinių žaidimų siužetus mėgstamų knygų, filmų ir vaizdo žaidimų pagrindu. • Mėgsta žaisti netradicinėse erdvėse (kieme, gamtoje), išradingai jas pritaikydamas žaidimui. Tvarko žaidimo	38. „Aš ir bendruomenė“ 38.5.2. Savo emocijų atpažinimas ir raiška 38.5.2.2. Vaikai, žaisdami vaidmenų ir naratyvinius žaidimus, tyrinėdami ir žymėdami, kaip jaučiasi, klausydamiesi skaitomų istorijų, žiūrėdami filmukus, patiria, išreiškia, aiškinasi, diskutuoja ir vis geriau atpažįsta bei įvardija įvairias savo ir kitų emocijas, jas sukėlusias situacijas bei priežastis. 38.9.2. Praeitis, dabartis, ateitis kaip asmeniniai, šeimos ir bendruomenės pokyčiai 38.9.2.2. Dalyvaudami tradicinėse ir valstybinėse šventėse, įsitraukdami į mokytojų inicijuojamus istorinio pobūdžio naratyvinius žaidimus, klausydamiesi skaitomų istorinių pasakojimų, lankydamiesi muziejuose, pilyse, sužino keletą Tėvynės istorijai svarbių įvykių ir žymių veikėjų. 37. „Mūsų sveikata ir gerovė“ 37.8.2. Tvarkos laikymasis 37.8.2.2. Vaikai įsitraukia į aplinkos pertvarkymo veiklas,

erdves prieš žaidimą ir jį baigus. • Žaisdamas su kitais lanksčiai kaitalioja vaidmenis, kontroliuoja savo ir kitų veiksmus, konstruktyviai sprendžia kylančius nesutarimus. Laikosi taisyklių dalyvaudamas kolektyviniuose sportiniuose, judriuosiuose ir didaktiniuose žaidimuose.	ieškodami sprendimų, kaip aplinką paversti lengvai tvarkoma, patogia, saugia, malonia akiai. Vaikai pastebi ne vietoje padėtus daiktus ir imasi iniciatyvos juos tvarkyti. 37. „Mūsų sveikata ir gerovė“ 37.5.1. Judėjimo džiaugsmo patyrimas 37.5.1.4. Žaisdami komandinius žaidimus, vaikai mokosi laikytis taisyklių, laimėti ir pralaimėti, derinti judesius, judėjimo būdus, sutelkti ir perkelti dėmesį. 41. „Kuriu ir išreiškiu“ 41.5.3. Žaidimas – kaip savo patirčių ir socialinių santykių tyrinėjimas 41.5.3.3. Įgudusių vaikų žaidimai tampa tęstiniais, vaikai prieš žaisdami aptaria žaidimo temą, planuoja siužetą, lanksčiai kaitalioja vaidmenis, patys kontroliuoja vienas kito veiksmus ir geba spręsti kylančius nesutarimus. 41.5.4. Žaidimas – kaip simbolinių taisyklių tyrinėjimas, kūrimas ir laikymasis
---	---

Kontekstai: universalaus dizaino mokymuisi, žaismės, kalbų įvairovės, realių ir virtualių aplinkų, tyrinėjimo ir gilaus mokymosi.

Pedagogo vaidmuo: skatinantis, motyvuojantis, drąsinantis, kuriantis, palaikantis.

Ugdymo metodai:

1. Patirtinis mokymasis

- Leisti vaikams patiems tyrinėti aplinką, naudotis įvairiomis priemonėmis.
- Skatinti eksperimentavimą su gamtine ir sensorine medžiaga.
- Organizuoti veiklas, kuriose vaikai galėtų tyrinėti daiktų savybes (spalvas, formas, garsus, kvapus, tekstūras).

2. Žaidybiniai metodai

- Kurti situacinius žaidimus, kurie skatintų tyrinėjimą ir problemų sprendimą.
- Naudoti vaidmenų žaidimus, leidžiančius vaikams išbandyti skirtingas socialines situacijas.
- Įtraukti žaidimus su gamtine medžiaga (vanduo, smėlis, purvas) siekiant lavinti pojūčius ir eksperimentuoti.

3. Sensoriniai metodai

- Leisti vaikams pažinti aplinką per visus pojūčius (regėjimą, klausą, lietimą, skonį, kvapą).
- Kurti sensorines erdves su įvairių tekstūrų, kvapų, garsų, spalvų ir temperatūrų priemonėmis.
- Skatinti vaikus tyrinėti per tiesioginę sąlytį su aplinka (pvz., stebėti gamtos reiškinius, klausytis garsų).

4. Eksperimentavimo metodai

- Organizuoti paprastus eksperimentus su vandeniu, spalvomis, gamtinėmis medžiagomis.
- Leisti vaikams tyrinėti priežasties ir pasekmės ryšius.
- Skatinti hipotezių kėlimą ir išbandymą per praktines veiklas.

5. Kūrybiniai metodai

- Įtraukti piešimą, lipdymą, konstravimą, kurie padeda išreikšti atradimus ir patirtis.
- Skatinti vaikus pasakoti istorijas apie jų atradimus ir tyrinėjimus.

- Naudoti improvizaciją ir kūrybinius pasakojimus, kad vaikai galėtų įsivaizduoti ir kurti naujus pasaulius.

6. Stebėjimo metodas

- Skatinti vaikus stebėti gamtos reiškinius, žmonių elgesį, kasdienes įvykius.
- Leisti vaikams fiksuoti pastebėjimus piešiniais, nuotraukomis, pasakojimais.
- Aptarti su vaikais jų stebėjimus, skatinti juos lyginti ir analizuoti.

7. Bendradarbiavimo ir socialinio ugdymo metodai

- Organizuoti grupinius tyrinėjimus, kuriuose vaikai bendradarbiauja, dalijasi atradimais.
- Skatinti vaikus diskutuoti, išklausti kitus, ieškoti bendrų sprendimų.

Įtraukti bendruomenės narius į veiklas (pvz., tėvus, senelius, vietos specialistus)

Pasiekimų sritis: estetinis suvokimas

Vertybinė nuostata. Domisi, gėrasi, grožisi gamtine ir kultūrine aplinka.

Esminiai gebėjimai. Atpažįsta įvairius gamtinės ir kultūrinės aplinkos reiškinius, reaguoja į juos, jaučia, suvokia ir, remdamasis savo supratimu, aptaria estetinius jų ypatumus, dalinasi asmeninėmis estetinėmis patirtimis, džiaugiasi savo ir kitų kūryba.

Pasiekimų žingsnio pasiekimai	Ugdymo(si) gairės (iš vaiko perspektyvos)
1- 3 metai	
1 žingsnis • Ramiai jaučiasi pažįstamoje, kūdikiams įrengtoje darnioje aplinkoje. • Reaguoja ir trumpam sutelkia dėmesį, kai yra emocingai kalbinamas, kai mato įvairias mimikas, judesius, įvairių spalvų ir formų daiktus, kai girdi muzikos garsus. • Judesiais, krykštavimu parodo, kad girdi pažįstamą melodiją, mato pažįstamą žmogų, žaislą, paveikslą.	37. "Mūsų sveikata ir gerovė" 37.8. Didinamas vaikų pasitikėjimas patiemis pasirūpinti savo aplinkos tvarka bei estetika. 41. "Kuriu ir išreiškiu" 41.6.1. Ankstyvasis muzikinis ugdymas 41.6.1.1. Kiekvienas vaikas individualiai išgyvena parengiamojo muzikinio mąstymo etapus, intuityviai domisi aplinka, garsais, bando suprasti aplinkos ir savo muzikinio čiaušėjimo sąsajas.
2 žingsnis • Atviras naujiems potyriams, džiaugiasi išitraukęs į naujas raiškos formas. • Skirtingai reaguoja į žmogaus ir gamtos sukurtus objektus bei reiškinius, intuityviai mėgdžioja tai, kas jam patinka. • Atpažįsta (suklūsta, rodo) kai kuriuos jau girdėtus	41. "Kuriu ir išreiškiu" 41.6.1. Ankstyvasis muzikinis ugdymas 41.6.1.1. Mėgdžiodamas aplinkos garsus, sutelkia dėmesį į aplinką, atkartoja toninius ir ritminius darinius, skandavimą derina su judėjimu. 41.8.1. Vizualaus pasaulio tyrinėjimas. 41.8.1.1. Pirmieji vaiko vizualaus pasaulio tyrinėjimai prasideda nuo artimiausios, kasdienės namų ir mokyklos aplinkos stebėjimo 41.8.2.1. vaikai spontaniškai tyrinėja mokytojo pasiūlytas vizualinės raiškos priemones: jas liečia, judina, brauko, spaudo, tepioja dažais, pirštukais, pastebi spalvą, liniją,

muzikos kūrinius, matytą judesio raišką, vaidinimo veikėjus, dailės kūrinius, gamtos objektus ir reiškinius, jais stebisi.	dėmę, pajaučia tekstūrą
3 žingsnis • Emocingai reaguoja girdėdamas garsą, intonacijų sąskambį, stebėdamas savo ir kitų piešinius, paveikslus, šokių judesius, gamtos objektus bei jų reiškinius. • Skirtingai reaguoja į estetinio patyrimo kontrastus (gražu- bjauru: šviesu- tamsu; tylu- garsu). • Turi savo nuomonę (patinka- nepatinka) apie savo kūrybą bei aplinką. Džiaugiasi, rodo, ką nors sako apie savo kūrybą.	41., „Kuriu ir išreiškiu“ 41.8.1. Vizualaus pasaulio tyrinėjimas. 41.8.1.1. Vaikai stebi ir tyrinėja aplinkos objektus ir reiškinius, patraukiančius jų dėmesį savo vizualinėmis savybėmis; stebi ir reaguoja į mokytojo santykį su aplinkos objektais (susižavėjimą, grožėjimąsi) 41.8.2.1. Vaikai pradeda suprasti rankos judesių ir piešimo priemonės paliekamo pėdsako ryšį. Jie tyrinėja savo keverzones, bando apie jas papasakoti. Atsiranda galimybė nevaržomai veikti savo tempu, pagal savo norus ir galias, vaizduoti įvairesnes linijas, formas.
4-6 metai	
4 žingsnis • Džiaugiasi, gėrįsi menine veikla, noriai dainuoja, šoka, vaidina, piešia, su nuostaba stebi gamtos ir aplinkos grožį. • Skirtingai reaguoja klausydamas ir stebėdamas įvairaus pobūdžio meno kūrinius, natūraliai priima stilių ir žanrų įvairovę. Atkreipia dėmesį į kūrinių ypatumus: spalvų, judesių, garsų įvairovę, muzikos, šokio nuotaiką. • Pasako savo įspūdžius, nuomonę apie išklaustą muziką, matytą šokį, vaidinimą, dailės kūrinius, gamtos ir aplinkos daiktus ir reiškinius; pastebi ir apibūdina kai kurias jų detales. Reaguoja į kitų nuomonę.	41., „Kuriu ir išreiškiu“ 41.8.1. Vizualaus pasaulio tyrinėjimas 41.8.2.2. vaikų spontaniškai kuriamų vaizdų atradimas, stebėjimas, tyrinėjimas perauga į tikslingą grafinių ir spalvinių vaizdų kūrimą- piešimą. Vaikai išbando ir tyrinėja grafinės ir spalvinės raiškos priemones ir medžiagas. 41.8.4. Erdvinė raiška 41.8.4.1. Modeliuoja ir komponuoja dvimates ir trimates figūras, veikdami su įvairiomis medžiagomis: kaladėlėmis, gamtine medžiaga, buitės rakandais, antrinėmis žaliavomis, naudodami 3D pieštukus.

5 žingsnis - Noriai įsitraukia ir mėgaujasi muzikavimu, šokiu, vaidyba, dailės veikla. Grožisi žmogaus sukurtos aplinkos ir gamtos spalvomis, formomis, garsais. - Atpažįsta meno kūrinių išskirtinumą ir ypatumus (siužetą, veikėjų bruožus, nuotaiką, spalvas, veiksmus). - Demonstruoja savitą estetinį skonį. Pasako, kas patiko- nepatiko, gerai- blogai, gražu- bjauru; ką patyrė dainuodamas, šokdamas, vaidindamas, piešdamas. Rodo pasitenkinimą bendra veikla ir kūryba, gėrisi savo ir kitų menine veikla, geru elgesiu, darbais.	41., „Kuriu ir išreiškiu“ 41.6.4. Vaikai klausosi mokytojų parinktos įvairių stilių, epochų ir kultūrų muzikos, kad būtų kuriama turtinga muzikinė aplinka, formuojamas estetikos pojūtis. 37.6.2.2. Vaikai mokosi padengti kasdienį ir šventinį stalą, siekdami estetinio įspūdžio. 37.8.1.2. Vaikų aprangos pavyzdžių žiūrėjimas skatina juos pamąstyti apie savo aprangą, diskutuoti, kas tvarkinga- netvarkinga, patinka- nepatinka, kurti patogius ir estetiškus vaikų aprangos modelius.
6 žingsnis - Įgyvendindamas naujas kūrybines idėjas nebijo eksperimentuoti, laužyti taisykles ir normas, žaismingai stulbinti. - Atpažįsta meno kontekstus ir paskirtis, patirtus meno kūrinius susieja su savo asmenine raiška. - Pasakoja apie matytus dailės kūrinius, patirtą muziką, vaidinimą, šokį, jų siužetus, veikėjus, nuotaiką, gamtoje ir žmogaus sukurtoje aplinkoje kilusius vaizdinius. Siūlo, kaip savo aplinkoje ir už mokyklos ribų panaudoti tai, kas jam patinka ir priimtina. Vertina savo ir kitų kūrybinę veiklą, pasakydamas vieną kitą argumentą.	41., „Kuriu ir išreiškiu“ 41.4. vaikai įsitraukia į gilesnius tyrinėjimus ir apmąstymus, geriau suprasdami muzikos, šokio, teatro ir vizualaus meno estetikos ypatumus ir vertingumą. 41.9. Vaidybinės improvizacijos pasitelkiant savo kūno judesius, muzikavimą, spontanišką dainavimą bei kuriant improvizacinius teatro vaidinimus sau ir draugams, pagilina estetinį pasaulio pažinimą teatro meno formomis 41.9.3. Vaikai pažįsta ir patiria teatro meno reiškinius mokykloje ir už jos ribų stebėdami ir dalyvaudami teatro pastatymuose ikimokyklinio amžiaus vaikams: šokio, lėlių, dramos, operos ir kt. Kartu su suaugusiais dalyvauja tradicinėse šventėse, pasakų vaidinimuose su lėlėmis.

Kontekstai: kūrybinių dialogų kontekstas, realių ir virtualių aplinkų kontekstas, tyrinėjimo, žaismės kontekstas, gilaus mokymosi kontekstas.

Pedagogo vaidmuo: padedantis, drąsinantis, skatinantis, įsiklausantis, motyvuojantis, kūrybingas.

Pasiekimų sritis: **meninė raiška.**

Vertybinė nuostata. Domisi menų kalbomis, jaučia meninės raiškos džiaugsmą.

Esminiai gebėjimai. Pagal savo išgales tyrinėja menų kalbas, spontaniškai ir tikslingai išreiškia emocijas, įspūdžius, mintis, idėjas jau įvaldytomis meninės raiškos priemonėmis, atpažįsta savo meninius pomėgius, vartoja paprasčiausias jam žinomas ir suprantamas menines sąvokas savo patirčiai išreikšti.

Pasiekimų žingsnio pasiekimai	Ugdymo(si) gairės (iš vaiko perspektyvos)
1- 3 metai	
1 žingsnis Emocingai reaguoja, ima, apžiūrinėja ir kitaip tyrinėja jam patrauklius kontrastingus, ryškius objektus, skirtingos faktūros paviršius.	41. „Kuriu ir išreiškiu“ 41.8.1.Vizualaus pasaulio tyrinėjimas Pirmieji vaiko vizualaus pasaulio tyrinėjimai prasideda nuo artimiausios aplinkos stebėjimo. Stebi ir tyrinėja objektus ir reiškinius, reaguoja į suaugusiojo santykį su aplinkos objektais. Ima suprasti jų formas, spalvas, dydžius
2 žingsnis - Noriai čiumpa įvairias vizualinės raiškos priemones: rašiklius, tešlą, dažus ir pan. Atkreipia dėmesį į pėdsakus, kuriuos palieka spontaniškai veikdamas su priemonėmis ir medžiagomis. - Žaidžia grafinės raiškos priemonėmis, išgaudamas skirtingus pėdsakus: taškus, įvairių kryptių brūkšnius, linijas.	41.8.2.1. Vaikai spontaniškai tyrinėja mokytojo pasiūlytas vizualines raiškos priemones: liečia, judina, brauko, spaudo, teploja dažais, pirštukais, pastebi pėdsaką, spalvą, liniją, dėmę, pajaučia tekstūrą. Tyrinėja savo keverzones ir terliones, bando apie jas pasakoti.
3 žingsnis - Žaisdamas su erdvinėmis ir grafinėmis priemonėmis bei medžiagomis, tyrinėja ant skirtingų paviršių paliktus pėdsakus ar išgautus vaizdus, mėgaujasi skirtingais potyriais. - Kuria statinius, lipdinius, keverzones ar „galvakojus“. - Grafinius ir erdvinius kūrinius palydi garsais, veiksmais, sava kalba. Pradeda rinktis jam patrauklias raiškos priemones, medžiagas.	41.2 Įsitraukimas vaikai spontaniškai tyrinėja, eksperimentuoja, išbando kūrybines medžiagas, priemones ir įvairias veiklos formas, veikdami spontaniškai ar įsitraukdami į organizuotas veiklas. Kiekvieną vaiką įsitraukti skatina mokytojo pasiūlytų priemonių ir veikimo būdų sukurtos asmeninio pasirinkimo galimybės. 41.8.1.4.Vaikų vizualaus pasaulio savybių tyrinėjimą skatina kontrastingų aplinkų (meno galerijų, parodų, muziejų) lankymas, patiriant įvairius vaizduojamojo meno stilius, žanrus, formas.
4-6 metai	

4 žingsnis - Noriai, drąsiai išbando naujas vizualinės raiškos priemones, medžiagas, jas tyrinėja. - Grafiškai pavaizduoja skirtingas linijas(storas, plonas, vingiuotas ir pan.), skirtingo dydžio dėmes, formas. Pradeda kurti objektų vaizdus. - Komentuoja savo ar kitų sukurtus grafinius ir erdvinius kūrinius, tai, ką sukūrė, papildo pasakojimu. Turi savo mėgstamas priemones, spalvas, kurioms teikia pirmenybę.	41.8.2.Vizualinės raiškos priemonių ir kuriamų vaizdų tyrinėjimas 41.8.2.2. Vaikų atradimai, stebėjimai, tyrinėjimai perauga į tikslingą grafinių ir spalvinių vaizdų kūrimą- piešimą. Vizualinių raiškos priemonių ir įrankių įvairovė, jų tyrinėjimas ir kūrybinis veikimas skatina vaikų grafinę ir spalvinę raišką.
5 žingsnis - Tyrinėja skirtingų technikų naudojimo vienam kūrybiniam darbui sukurti galimybes: tapo, piešia, aplikuoja, lipdo, konstruoja ir pan. - Pradedą planuoti kūrybinį procesą: pasirenka norimas priemones, medžiagas, numato proceso eigą, kurią veikdamas gali keisti. Piešia, tapo, modeliuoja, lipdo erdvinius kūrinius, jungia skirtingas formas į bendrą objektą. Išbando skaitmenines programėles kaip kūrybos įrankį(piešti, fotografuoti.) - Pastebi ir komentuoja kitų kūrybą, vartoja paprasčiausias jam žinomas ir suprantamas dailės sąvokas. Grožisi savo ir kitų kūrinių, savaip perkelia matytas vizualias idėjas į savo kūrybą.	41.8.3.1.Vaikų grafinei ir spalvinei raiškai nėra būdingas realistiško atvaizdavimo siekis, nors meninė raiška yra neatsiejama nuo pasaulio objektų ir reiškinių pažinimo. Vaikų grafinė ir spalvinė raiška lavėja kuriant skirtingomis priemonėmis ir įrankiais, išbandant įvairias grafikos technikas. 41.8.3. Grafinė ir spalvinė raiška 41.8.3.1.Vaikai generuoja idėjas, kuria- žaidžia, imituoja, improvizuoja, komponuoja, aranžuoja, modeliuoja, pritaiko, interpretuoja, reflektuoja, atlieka tai, ką pats sukuria, ir tai, ką išmoksta iš kitų. Mokytojo pastebėjimas ir pozityvus reagavimas į vaiko pastangas ir autentišką raišką skatina vaiką tęsti kūrybinį procesą ir siekti įgyvendinti savo idėjas.

6 žingsnis • Eksperimentuoja sudėtingesnėmis dailės technikomis(grotažas, monotipija), skaitmeninio piešimo ir kitomis kompiuterinėmis technologijomis. • Kuria darbus, pasižyminčius fantastinėmis detalėmis, grafiniais ženklais(skaitmenimis, žodžiais, raidėmis, rodyklėmis). Turi išankstinį kūrybinį sumanymą, nuosekliai bando jį įgyvendinti; įgyvendindamas įvairias idėjas dažniausiai tikslingai pasirenka dailės priemones ir technikas.Kartu su kitais kuria bendrus dailės darbus. • Supranta, kad yra skirtingos dailės rūšys.	41.8.3.2.Grafinė ir spalvinė raiška tampa įvairesnė, kai mokytojos paskatinti vaikai stebi, analizuoja, aptaria grožisi savo ir kitų kūriniais. 41.8.3.3.Vaikai individualiai ir drauge su kitais tyrinėja spalvinės ir grafinės raiškos galimybes eksperimentuodami su dažais, juos maišydami, žaisdami dėmėmis, linijomis. Noriai įgyvendina savo mintis ir kūrybines idėjas, renkasi priemones, įrankius bei technikas, siekia savitai ir detaliai išbaigti savo kūrybinius darbus.
--	--

Kontekstai: kūrybinių dialogų kontekstas, realių ir virtualių aplinkų kontekstas, tyrinėjimo ir gilaus mokymosi kontekstas.

Pedagogo vaidmuo: padedantis, drąsinantis, skatinantis, įsiklausantis, motyvuojantis, kūrybingas.

V.VAIKŲ UGDYMO SI PASIEKIMAI, PAŽANGA, UGDYMO SI TĖSTINUMAS

Pagrindinis vaikų pasiekimo ir pažangos stebėsenos tikslas yra kiekvieno vaiko pažangos čia ir dabar stebėjimas ir paramos poreikio identifikavimas, tolesnio ugdymo planavimas. Taikant UDM prieigą, dominuoja formuojamasis vertinimas-stebėjimas ir paremiantis grįžtamasis ryšys. Naudojama NŠA rekomenduojama priemonė „Pasiekimų žingsneliai“ 1-3, 4-5, 5-6. Asmeninė vaiko pažanga stebima ir fiksuojama lyginant vaiko progresą su jo paties pasiekimais, atsižvelgiant į jo galias, sėkmę ir patiriamus sunkumus bei jų priežastis. Kaip vertinimo medžiaga nuolat kaupiami vaiko kūrybiniai darbeliai, žodinė, vaizdinė kūryba, nuotraukos, grupės pedagogų refleksija. Mokytojai nuolat teikia vaiką motyvuojantį, įtraukiantį grįžtamąjį ryšį. Pažangos stebėjimų rezultatai yra naudojami ugdymo proceso planavimui, ugdymo kontekstų kūrimui, naudojamų ugdymo būdų bei priemonių tikslingumo užtikrinimui.

Apibendrinamasis vaikų pažangos vertinimas yra vykdomas 2 kartus metuose (spalio ir gegužės mėnesiais) elektroniniame dienyne „Mūsų darželis“ pagal pasiekimų žingsnius, kai norime palyginti vaiko pasiekimų atitiktį pagal bendruosius vaiko raidos parametrus. Šie vertinimo rezultatai leidžia pastebėti gilesnio ugdymosi ar pagalbos vaikui poreikį, nustatyti vaiko brandą perėjimui į kitą ugdymosi pakopą ir įsivertinti pačiam mokytojui. Vaiko pasiekimai ir pažanga aptariami su vaiko tėvais (globėjais) individualių pokalbių metu, analizuojamos iškilusios problemos, aptariami jų sprendimo būdai.

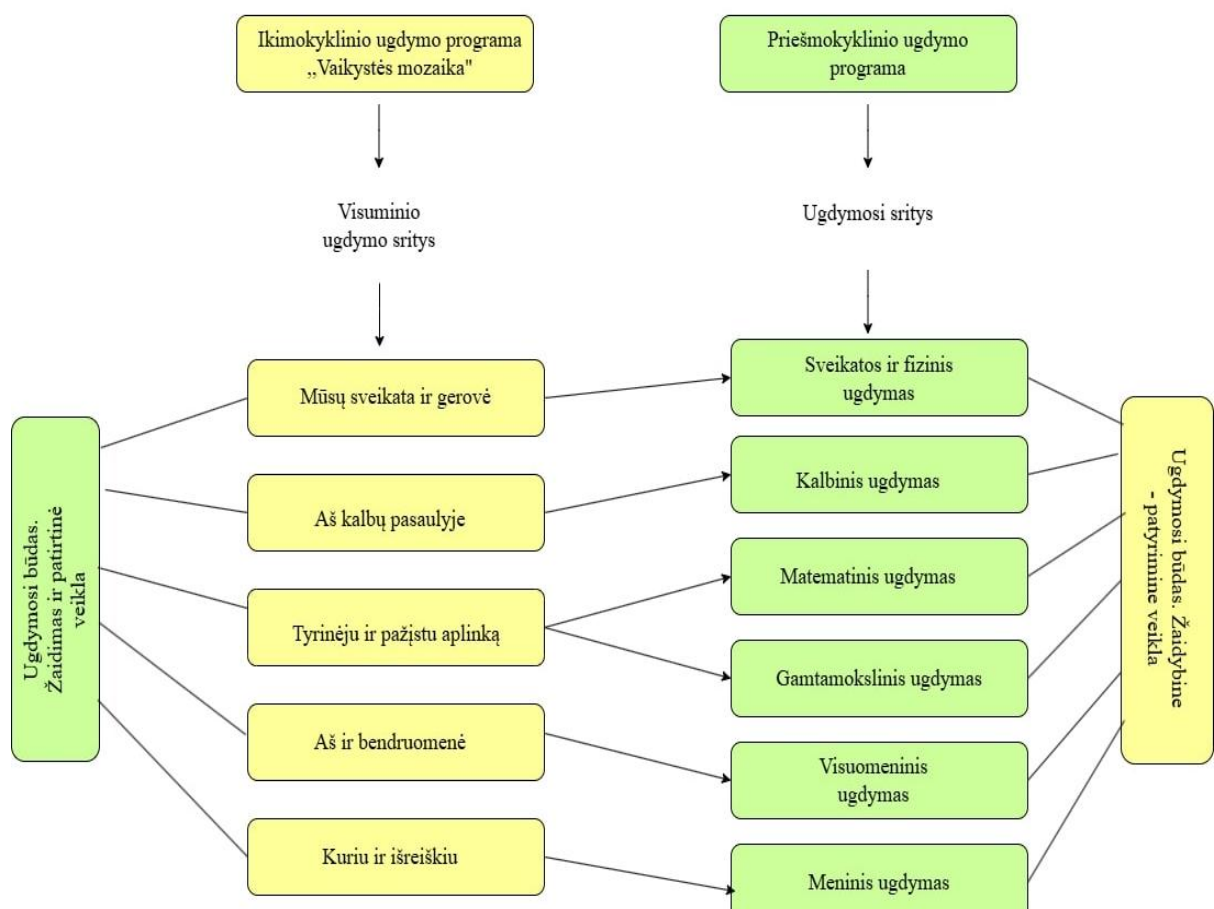
Vaikų ugdymo pasiekimų rezultatai apibendrinami Mokyklos tarybos posėdžiuose, kuriuose numatomos tolimesnės gairės, ugdymo veiklos tobulinimas.

Vaikų ugdymosi dermę ir tęstinumą užtikrina Mokyklos programos ir Priešmokyklinio ugdymo programos svarbiausių ugdymosi principų atitiktis ir ugdymosi modeliavimas iš vaiko raidos ir ugdymosi perspektyvos, skiriant didžiausią dėmesį žaidimo pedagogikai ir patirtiniam vaikų ugdymui(si).

Ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo(si) tęstinumą užtikrina ikimokyklinio ugdymo(si) laikotarpiu plėtojamų pasiekimo sričių ir priešmokyklinio ugdymosi laikotarpiu plėtojamų kompetencijų dermė: suderintos jas sudarančių pasiekimų grupės, pasiekimų turinys.

Ugdymosi tęstinumas

4. pav. Ugdymosi tęstinumas

VI.NAUDOTA LITERATŪRA IR INFORMACIJOS ŠALTINIAI

1. Ankstyvojo ugdymo vadovas/Monkevičienė O. (Sud.). Vilnius: Minklės leidyba, 2001.
2. Aukime sveiki ir stiprūs. Vaikų sveikatos ir fizinio aktyvumo programa. Klaipėda: Klaipėdos universiteto leidykla, 2000.
2. Bakūnaitė J. Humanistinio vaikų ugdymo programa. Auginu gyvybės medį. Vilnius: Eugrimas, 1998.
3. Dodge D. T., Colker L. J., Džeroman C. Ikimokyklinio amžiaus vaikų kūrybiškumo ugdymas. Vilnius: Presvika, 2007.
4. Dodge D. T., Rudick S., Berke K. Ankstyvojo amžiaus vaikų kūrybiškumo ugdymas. Vilnius: Presvika, 2008.
5. Geros mokyklos koncepcija, patvirtinta Lietuvos respublikos švietimo ministro 2015-12-21 įsakymu Nr. V-1308.
6. Ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo programas vykdančių mokyklų veiklos kokybės išorinio vertinimo metodika. Vilnius, 2020.
- 7.Landsbergienė A. Ruduo. Žiema. Pavasaris. Inovatyvi programa XXI a. tėvams ir pedagogams. Vilnius: Alma littera, 2018.
- 8.Priešmokyklinio ugdymo programa (2022) <https://www.nsa.smm.lt/wp-content/uploads/2022/03/Priesmokyklinio-ugdymo-programa.pdf>
9. Rekomendacijos ikimokyklinio ugdymo pedagogams „Žaismė ir atradimai“. Vilnius, 2021.
10. Rekomendacijos priešmokyklinio ugdymo pedagogams „Patirčių erdvės“. Vilnius, 2021.

PRITARTA:

Panevėžio miesto savivaldybės
2025-06-06 mero potvarkiu Nr. M-390